

ŽURNALISTIKA

2024 Nr. 1 (47)

INTERVIU

ŽURNALISTAI

ETIKA

DATOS

ISTORIJA

KŪRYBA

KELIONĖS

KRONIKA

ŽURNALISTIKA

2024 Nr. 1 (47)

ŽURNALISTIKA 2024 NR. 1 (47)

Leidžiamas nuo 1973 m. Nuo 2024 m. leidžiamas kas tris mėnesius.

Leidžia **Nacionalinė žurnalistų kūrėjų asociacija**

Jogailos g. 11, LT-01116 Vilnius
www.lzs.lt

Partneris **Lietuvos žurnalistų sąjunga**

Redakcinė kolegija

Jolanta Beniušytė
Dainius Radzevičius
Jonas Staselis
Damijonas Šniukas
Juozapas Vytas Urbonas

Vyriausiasis redaktorius

Vytautas ŽEIMANTAS
Tel. +370 674 66 264
vzeimantas@gmail.com

ISSN 0135-1346

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

Medijų rėmimo fondas remia projektą „**Medijos, kultūra, žmonės – monologas, dialogas**“.

Fondas yra įsipareigojęs 2024 m. projektui vykdyti suteikti 10 000 eurų finansinę paramą („Redaktoriaus žodis“, „Žurnalistų desantas Knygnešių dienos renginiuose Biržuose“, „Žurnalistika Lietuvoje. Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos“, „Vasario melagienų srautas Lietuvoje: antivalstybinių ir antiukrainietišų naratyvų suintensyvėjimas“, „Kaišiadorių rajono laikraštis ir Paulius Širvys“, „Pirmasis Lietuvos radijo tiltas Vilnius–Milvokis“, „Pirmasis Lietuvos televizijos tiltas Vilnius–Ženeva“, „Ukrainos lietuvių spauda. Kokia ji buvo?“, „Naša niva“ – Vilniuje baltarusių tautinę dvasią žadinęs laikraštis“, „Ką reiškia būti žurnalistu Čekijos Respublikoje“, „Kas, kur, kada – nuo 2023 m. gruodžio iki 2024 m. balandžio“).

Redakcija neatsako už žurnale pareikštas nuomones.

Viršelyje – Lilijos Valatkienės „Tamsūs laikai“, iš ciklo „Katrės lova“. Eksponuota Biržuose vykusioje parodoje „Žodžio šviesoje“.

Tiražas 520 egz.

Parengė spaudai Lj „Kriventa“, V. Pietario g. 5-3, LT-03122, Vilnius, www.kriventa.lt

Kalbos redaktorė Angelė Pletkuvienė
Dizainerė Ilona Chmieliauskaitė

Spausdino UAB „Petro ofsetas“, Naujoji Riovonių g. 25C, LT-03153 Vilnius

REDAKTORIAUS ŽODIS

Vytautas Žeimantas
Klaudijaus Driskiaus nuotr.

Jūsų rankose, mieli skaitytojai, naujas „Žurnalistikos“ leidinys. Jis ne visai eilinis, nes daug kas pasikeitė. Pakito ne tik jo forma, apimtis, bet ir periodiškumas, finansinis rėmėjas, redaktorius.

Pirmasis „Žurnalistikos“ numeris dienos šviesą išvydo 1973 m. Jo iniciatoriai – tuometinis Lietuvos žurnalistų sąjungos (LŽS) pirmininkas Jonas Karosas (1912–1975) ir pirmasis redaktorius Damijonas Šniukas – turėjo įveikti daug biurokratinių užkardų, nes sovietmečiu leidyba buvo labai suvaržyta, LŽS leidybos teisių neturėjo. Norint apeiti šį draudimą, teko „Žurnalistiką“ leisti per „Minties“ leidyklą. Pirmasis numeris išėjo 3 000 egzempliorių tiražu.

„Žurnalistikoje“ buvo apžvelgiami svarbiausi metų įvykiai, LŽS ir jos narių veikla, nagrinėjami žurnalistikos istorijos, teorijos ir praktikos klausimai, spausdinamos knygos ir kitų leidinių recenzijos, publicistiniai ir kritikos straipsniai, kelionių įspūdžiai, komentuojami tarptautinio žurnalistų gyvenimo įvykiai, pateikiama žurnalistinės veiklos kronika, bibliografinė ir kita informacija.

Iš pradžių „Žurnalistiką“ leido LŽS, nuo 2010 m. – kartu su Nacionaline žurnalistų kūrėjų asociacija (NŽKA), nuo 2015 m. leidžia NŽKA.

1973–1991 m. „Žurnalistika“ buvo metraštis, 2008–2023 m. – almanachas, nuo 2024 m. – žurnalas.

Keitėsi ir „Žurnalistikos“ periodiškumas. 1973–1991 m. buvo leidžiama kartą per metus. Vėliau dėl finansinių sunkumų „Žurnalistikos“ leidyba pristabdyta. 2008–2011 m. leidinys vėl buvo leidžiamas kartą, 2012–2023 m. – du kartus per metus. Nuo šių metų, siekiant operatyviau reaguoti į greitai besikeičiantį pasaulį, nutarta „Žurnalistiką“ paversti ketvirtiniu žurnalu, išeinančiu kas trys mėnesiai. Dabar, mieli skaitytojai, jūsų rankose jau 47 „Žurnalistikos“ numeris.

Pasikeitė ir rėmėjai. 1996–2023 m. „Žurnalistikos“ leidimą iš dalies finansiškai rėmė Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas, nuo 2024 m. – Medijų rėmimo fondas, kuris šiemet žurnalui leisti skyrė 10 000 eurų.

Labiau pasitelksime ir interneto privalumus – naudosis QR kodo galimybėmis. Manome, kad tai padės spręsti tekstų pertekliaus problemą.

Šiuos metus NŽKA paskelbė Antano Macijausko metais. Todėl, suprantama, ir mes šį žurnalo numerį pradėdami apžvelgdami Biržuose vykusius renginius, skirtus garsiam mūsų tėvynainiui, iškiliam kovotojui už lietuvišką spaudą A. Macijauskui pagerbti. Senove dvelkiančioje Biržų pilyje vyko projekto „Vienos dainos ir lauko žmonės“ konferencija A. Macijausko 150-osioms gimimo metinėms ir lietuviškos spaudos atgavimo 120-osioms metinėms paminėti. Džiugu, kad Biržuose aktyviai pasireiškė ir mūsų NŽKA nariai. Vytautas Jonas Juška inicijavo projektą „Vienos dainos ir lauko žmonės“, moderavo konferencijoje. Lilija Valatkienė ta proga Biržuose surengė savo kūrybos parodą „Žodžio šviesoje“.

Suteikėme žodį ir žinomam žurnalistui Skirmantui Malinauskui, dabar užsiimančiam tyrimais ir tyrinėjimais. Mūsų pokalbio tema – ar iš tikrųjų yra ką tirti ir tyrinėti Lietuvoje tiems žmonėms, kurie ne dirba tradicinėje žiniasklaidoje, o užsiima individualia kūryba, publicistika arba kita turinio kūrimo veikla? Ar iš tikrųjų yra ką tirti Lietuvoje, šalyje, kurioje viskas atrodo kaip ant delno?

„Žurnalistika Lietuvoje. Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos“ – tokiu intriguojančiu pavadinimu knyga ką tik išvydo

dienos šviesą. Ji išleista vykdant Lietuvos mokslo tarybos finansuotą projektą „Lietuvos žurnalistika politinių, ekonominių ir socialinių rizikų kontekstuose“. Ta proga kalbinome knygos mokslinį redaktorių ir kelių skyrių autorių docentą daktarą Deimantą Jastramskį.

Metų pradžioje žurnalistų visuomenę labai sujaudino konfliktas, kilęs tarp LRT etikos kontrolierės Dainos Eleonos Andrikenės ir žurnalisto Virginijaus Savukyno. Jis išsisprendė kovo 22 d. Vilniaus miesto apylinkės teisme. Apie tai straipsnyje „Virginijus Savukynas turėjo teisę kritikuoti ministrę, LRT etikos kontrolierės sprendimas panaikintas“.

Pastaruoju metu labai padidėjo dezinformacijos ir melagienų srautas, skleidžiamas Lietuvoje, todėl mūsų medijų erdvėje vykdomas nuolatinis melagingų naujienų stebėjimas. Šios veiklos tikslas – sistemingai kovoti su žalingu socialinių tinklų, žiniasklaidos priemonių ir kitų komunikacijos kanalų naudojimu melagienoms skleisti Lietuvoje, analizuojant didžiausios sklaidos sulaukusias kampanijas. Apie tai straipsnyje „Vasario melagienų srautas Lietuvoje: antivalstybinių ir antiukrainietišκών naratyvų suintensyvėjimas“.

Lietuvos radijo ir televizijos istoriją papildė kolega Antanas Šimkūnas, pasakodamas apie pirmąjį Lietuvos radijo tiltą Vilnius–Milvokis ir pirmąjį Lietuvos televizijos tiltą Vilnius–Ženeva.

Nei pats Paulius Širvyys, nei jo gyvenimo ir kūrybos tyrinėtojai niekur nėra užsiminę, kad jis yra dirbęs Kaišiadorių apskrities laikraščio redakcijoje, teigia kolega Jonas Laurinavičius ir pateikia daug įdomių faktų apie garsaus poeto bendravimą su Kaišiadorių rajono laikraščiu.

Tautinių mažumų tematikai skirtas straipsnis apie „Našą niva“ – Vilniuje baltarusių tautinę dvasią žadinusį laikraštį. Jame dirbo, bendradarbiavo Vilniaus baltarusių inteligentijos žiedas – Janka Kupala, Jakubas Kolasas, Alayza Paškevič (Ciotka), Maksimas Bohdanovičius, Maksimas Hareckis,

„ŽURNALISTIKOS“ REDAKTORIAI

Damijonas Šniukas	(1973–1991)
Aurelija Arlauskienė	(2008–2012)
Aistė Žilinskienė	(2013–2015)
Jolanta Beniušytė	(2016–2022)
Kazimieras Matačiūnas	(2023)
Vytautas Žeimantas	(nuo 2024)

Konstancija Bujlo, Zmitrokas Biadulia, kiti. Visi jie vėliau tapo baltarusių tautinio atgimimo, kultūros ir spaudos veikėjais.

Pasidairėme ir po užsienį. Čia talkino kolega Alfonsas Kairys, pasiūlęs įdomų rašinį apie Ukrainoje gyvenančių lietuvių spaudą. Pasirodo, lietuviški laikraščiai ėjo ir dabar Rusijos okupuotame Simferopolyje bei Rusijos bombarduojamame Lvive.

Rašome ir apie šių metų pradžioje vykusį popiežiaus Pranciškaus susitikimą su Vatikane akredituotais tarptautinės žiniasklaidos atstovais. Jame popiežius Pranciškus yra pasakęs: „Žurnalistas yra tarsi gydytojas, mylintis žmones ir gydantis žaizdas.“ Manome, kad skaitytojus sudomins tai, ką sako popiežius apie žurnalisto darbą ir žiniasklaidos paskirtį.

Žurnale pateikiamas straipsnis ir liūdnesne gaida – užsitaro 75 metus ėjęs Kanados lietuvių laikraštis „Tėviškės žiburiai“.

Pabaigoje norėčiau pakviesti koleges ir kolegas bendradarbiauti mūsų žurnale. Jį leisdami turime unikalią galimybę kurti ir tobulėti, turtinti žurnalistinį pasaulį, plėtoti Lietuvos žurnalistikos istoriją. Rašykite mums apie tai, kas rūpi, kas negerai, kur matote problemų, kuo norite pasidžiaugti, ką paminėti. Mes atviri įvairioms žiniasklaidos temoms ir laukiame jūsų publikacijų.

Vytautas Žeimantas

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

NACIONALINĖ
ŽURNALISTŲ
KŪRĖJŲ ASOCIACIJA
2024-UOSIUS PASKELBĖ
ANTANO MACIJAUSKO
METAIS

Antanas Macijauskas

ŽURNALISTŲ DESANTAS KNYGNEŠIŲ DIENOS RENGINIUOSE BIRŽUOSE

DAIVA ČERVOKIENĖ

Lietuvos žurnalistų sąjungos (LŽS) iniciatyva būrys žurnalistų kovo 16 d. iš Vilniaus vyko į iškiliam kovotojui už lietuvišką spaudą ANTANUI MACIJAUSKUI (1874–1950) atminti skirtus renginius Biržuose. Renginys vyko Knygnešių dienos proga, jame paminėjome ir spaudos atgavimo 120-ąsias metines.

BIRŽŲ PILYJE

Senove dvelkiančioje Biržų pilyje vyko projekto „Vienos dainos ir lauko žmonės“ konferencija A. Macijausko 150-osioms gimimo metinėms ir lietuviškos spaudos atgavimo 120-osioms metinėms paminėti. Konferencijos dalyvius pasveikinusi Biržų muziejaus „Sėla“ direktorė Edita Lansbergienė sakė, kad A. Macijauskas savame krašte atgavus nepriklausomybę nebuvo pamirštas.

KONFERENCIJOS ATIDARYMO IŠKILMĖSE KALBĖJO JOS INICIATORIUS IR MODERATORIUS, KULTŪROLOGAS VYTAUTAS JONAS JUŠKA

Vytautas Jonas Juška
Dainiaus Labučio nuotr.

Ši konferencija skirta Antano Macijausko 150-osioms gimimo ir lietuviškos spaudos atgavimo 120-osioms metinėms paminėti.

Konferencija yra pamatinė dviejų tarpusavyje susijusių programų: „Biržai – Lietuvių kalbos dienų sostinė 2024“

„A. Macijauskas yra mūsų ekspozicijose. Edukacinių renginių mokiniais metu muziejiniškės pasako du svarbiausius dalykus. Pirmiausia, kad tai žmogus, kuris įveikė Rusijos carą. O kai vaikai susidomėję susmeigia akis, priduria, kad šis žmogus – iš Biržų. Tuomet vaikai visiškai apstulbsta“, – pasakojo E. Lansbergienė.

ANTANAS MACIJASKAS – PIRMEIVIS

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Retų spaudinių skyriaus vedėjos dr. Daivos Narbutienės, LŽS nario, Mato Šalčiaus ir Vytauto Gedgaudo premijų laureato advokato Jono Nekrašiaus, Lietuvių kalbos instituto mokslo darbuotojos dr. Jurgitos Venckienės, Juozo Tumo-Vaižganto ir knygnešių muziejaus muziejaininko Audriaus Daukšos pranešimuose daug kartų nuskambėjo teiginiai, paliudijantys, kiek daug visko A. Macijauskas nuveikė pirmasis.

Ne tik parengęs ir išspausdinęs pirmąjį mūsų krašto žemėlapią lietuvių kalba ir kreipimusi į teismą Rusijos imperijos Senatui įrodė, kad lietuviškos spaudos draudimas lotyniškais rašmenimis ir dalies minėto žemėlapio tiražo konfiskavimas yra neteisėti.

ŽEMĖLAPIAI SAUGOMI IR VILNIUJE

Apie žinomiausią A. Macijausko darbą – žemėlapią lietuviškais užrašais išleidimą 1900-aisiais Peterburge – nuotoliniu būdu kalbėjo Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Retų spaudinių skyriaus vedėja dr. D. Narbutienė.

ir „Vienos dainos ir lauko žmonės“ – dalis, jų pagrindiniai organizatoriai yra Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešoji biblioteka, NŽKA ir Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Šių renginių partneriai yra LŽS, Biržų krašto muziejus „Sėla“, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, Pasvaliečių kaimo bendruomenė, Pabiržės kaimo bendruomenė, Biržų „Saulės“ gimnazija, Biržų kultūros centras bei Biržų turizmo ir verslo informacijos centras. Biržų rajono savivaldybės pritarimas, materialinė ir moralinė parama įgalino organizuoti atminties renginius. Dėkojame ir Lietuvos kultūros tarybai.

Būdamas A. Macijausko atminimo renginių iniciatorius, nuoširdžiai dėkoju visiems, kurie per paskutinius dvejus metus nepagailejo savo laiko, talento ar išteklių, kad šis ir kiti programoje surašyti renginiai įvyktų. Gyvenime niekada nebuvo ir nėra duotybių, tik tikėjimas, palaikymas ir kietas darbas. Ne veltui sakoma – „nešk savo šviesą ir tikėk“. Tikėjome – tad šiandien ir esame kartu!

Poetas Kazys Bradūnas pastebėjo, kad „tautos istorinė atmintis yra brangi vertybė, kurią turime ir privalome išlaikyti“. Šiandien A. Macijausko pavardę nedažnai tenka girdėti minint tarp lietuvių puoselėtojų, pirmosios Lietuvos respublikos kūrėjų. Atminties išlaikymui, pažinties bei žinių gilinimui ir skiriama ši konferencija. Kadangi A. Macijausko tėvonija yra Biržų kraštas, pirmieji šių sukurtųjų metų atminimo akcentai vyksta

Vilniaus žurnalistų delegacija konferencijoje.

A. Macijausko lėšomis 2 000 egzempliorių tiražu išleistas „Žemlapis Lietuviškai Latviško krašto“ buvo pirmasis mūsų krašto žemlapis lietuvių kalba, pramušęs juridinę sieną, kuria buvo aptverta lietuvių spauda. Šio žemlapio egzempliorius su autoriaus dedikacija dr. Jonui Basanavičiui yra saugomas Vrublevskių bibliotekoje.

Pasak mokslininkės, žemlapis dabar yra bibliografinė retybė, nes jo buvo išplatinta 814 vienetų, likę konfiskuoti ir, tikėtina, sunaikinti. Šiuo metu žinomos tik keturios bibliotekos, turinčios šį leidinį. Tai Vilniaus, Sankt Peterburgo valstybinio ir Tartu universitetų bei Lietuvos MA Vrublevskių bibliotekos.

LABAI UNIVERSALUS ŽMOGUS IR KŪRĖJAS

Lietuvių kalbos instituto vyresn. mokslo darbuotoja dr. J. Venckienė akcentavo, kad nors apie inžinierių A. Macijauską dažniausiai kalbama dėl lietuviško žodžio bylos, tačiau jo nuopelnai lietuvybei ir lietuvių kalbai toli gražu tuo neapsiriboja.

A. Macijauskas rašyti pradėjo dar besimokydamas gimnazijoje, o vėliau, prisidengęs įvairiais slapyvardžiais, bendradarbiavo laikraščiuose „Varpas“, „Ūkininkas“, „Vilniaus žinios“, „Vienybė lietuvininkų“. Nuo 1902 m. gyvendamas Rygoje, kur buvo didelė lietuvių bendruomenė, A. Macijauskas leido lietuvišką laikraštį „Rygos garsas“, įsteigė knygyną, vertė ir leido lietuviškas knygas, tarp jų ir lietuvių kalbos gramatiką lenkų kalba.

Po Pirmojo pasaulinio karo jis aktyviai pasinėrė į šalies ūkio atkūrimo darbus, buvo pirmasis Lietuvos geležinkelių ir Lietuvos atstatymo komisariato vadovas.

Žodžiu, tai buvo labai universalus žmogus ir kūrėjas: publicistas, vertėjas, leidėjas ir, žinoma, inžinierius.

AR PAKANKA ATMINIMO ŽENKLŲ?

Nacionalinės žurnalistų kūrėjų asociacijos (NŽKA) ir LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius kalbėjo apie tai, kaip 2008 m. LŽS, NŽKA ir Biržų rajono savivaldybė įsteigė A. Macijausko premiją, o projekto „Vienos dainos ir lauko žmonės“ sumanytojas kultūrologas Vytautas Jonas Juška priminė, kad, minint Biržuose 125-ąsias A. Macijausko gimimo metines, buvo pažadėta, jog viena miesto gatvių gaus šio iškilaus švietėjo vardą. Deja, pažadas taip ir liko pažadu, tad Biržų savivaldybei vertėtų apie tai pagalvoti.

V. J. Juška teigė, kad A. Macijausko veikla ir gyvenimas dar nepakankamai ištyrinėti, išleista tik viena Vytauto Pociaus

Biržuose. *Atminties išlaikymo renginiai planuojami ir kituose Lietuvos miestuose.*

Šia konferencija minime ir spaudos atgavimo 120-metį, prisimindami ne tik A. Macijausko bei Petro Vileišio darbus spaudos atgavimo kovoje, bet ir Jurgio Bielinio, kitų knygnešių, Jono Šliūpo ir visų, kurie per 40 tamsos metų savo darbais, tremtimi ar net gyvybės kaina atkovojo rašytinį žodį lotyniškai lietuvišku raišydu, nuopelnus.

Siekdami A. Macijausko atminčiai sutelkti atitinkamą visuomenės dėmesį, kreipėmės su prašymu į Lietuvos Respublikos Seimą 2024-uosius paskelbti Antano Macijausko metais. Seimas prašymą tenkino, įtraukdamas A. Macijausko 150-ąsias gimimo metines į Lietuvos valstybei svarbių įvykių ir asmenybių sukakčių sąrašą. Sveikinu jus su A. Macijausko metais! Tai ženklus jo atminties iškėlimo, išlaikymo pasiekimas. Tačiau ne garbių metų paskelbimas, o nuolatinis tyrinėtojų, žurnalistų, rašytojų, muziejininkų, bibliotekininkų ir pačios visuomenės darbas kuria ir išlaiko asmens žinomumą, palaiko jo svarbą mūsų tautos kultūriniam lauke.

Prieš ketvirtį amžiaus, 1999 m., A. Macijausko giminaitis, žurnalistas Danielius Mickevičius ir dr. V. Pocius kartu su Mokslų akademijos Mokslininkų rūmais ir Biržų krašto muziejumi „Sėla“ suorganizavo konferenciją Biržuose, skirtą A. Macijausko 125 metų gimimo sukakčiai paminėti. V. Pocius anuomet džiaugėsi, kad „užmaršties ledai buvo pralaužti – biržiečiai vieną savo miesto gatvę ketino pavadinti A. Macijausko vardu. Kiek vėliau A. Macijausko giminaičių iniciatyva Pabiržėje, kurioje jis palaidotas, buvo pastatytas paminklas, o jo gimtajame Pasvaliečių kaime – stogastulpis.“ Deja, turiu pastebėti, kad A. Macijausko vardo suteikimas vienai Biržų gatvei taip ir liko ketinimu ir nukeliavo į užmarštį. Kviečiu Biržų rajono savivaldybę susitelkti A. Macijausko gatvės pavadinimo klausimu.

Turime moralinę skolą D. Mickevičiui ir V. Pociui, kad A. Macijausko pavardė dar bent kiek girdima ir žinoma Lietuvoje. Apklausose, net tarp lituanistų ir istorikų prisipažįstama, kad A. Macijausko vardas mažai kam žinomas. Jei kalbama, kad „A. Macijauskas nesiekė karjeros viena kuria nors kryptimi, bet dirbo tą darbą, kuris tuo momentu Tautai buvo reikalingiausias“, neatsakytas lieka klausimas, kas lėmė tokį jo gyvenimo apsisprendimą? Neturime nei tokios analizės, nei jo asmenybės bruožų aptarimo.

Tai, ką šiandieną turime ir žinome apie A. Macijauską, remiasi grynai V. Pociaus parašyta A. Macijausko

parengta knyga ir keli straipsniai spaudoje, – tokia įdomi, įvairiapusiška ir daug Lietuvos labai nuveikusi asmenybė per mažai įvertinta.

GARSIOSIOS BYLOS NIUANSAI

Advokatas, LŽS narys, kultūros istorikas J. Nekrašius kalbėjo apie A. Macijausko bylos teisinius niuansus.

1900 m. Peterburge išspausdintas litografuotas Lietuvos ir Latvijos žemėlapis „Žemlapis Lietuviškai Latviško krašto“ (2 000 egz.) aštuonis mėnesius buvo platinamas visoje Rusijos imperijoje. Vyriausiojo spaudos reikalų valdybos viršininko N. Šachovskojaus įsakymu 1900 m. lapkričio 28 d. ir gruodžio 2 d. policija konfiskavo 1 185 to žemėlapio egzempliorius.

A. Macijauskas su tuo nesitaikstė, kreipėsi pagalbos į advokatus. A. Macijausko bylą parengė prisiekusysis advokatas Maksimas Ganfmanas. 1901 m. gegužės 2 d. A. Macijauskas apskundė N. Šachovskojaus veiksmus Valdančiajam senatui ir pareiškė 1 200 rb ieškinį patirtiems nuostoliams atlyginti. Jis akcentavo, kad nėra įstatymo, draudžiančio spausdinti lietuviškas knygas lotyniškai lietuviškomis raidėmis, be to, N. Šachovskojus viršijo savo tarnybinius įgaliojimus, nes leidinį konfiskuoti pagal to meto cenzūros įstatymus buvo leidžiama Vyriausiajai spaudos reikalų valdybos tarnybai, o ne jos viršininkui ir tik prieš spausdiniui pasirodant prekyboje.

N. Šachovskojus atsisakė atlyginti A. Macijauskui jo patirtus nuostolius paaiškinęs, kad konfiskuoto žemėlapio žodžiai buvo išspausdinti lietuvių kalba lotynų raidynų, kurį Rusijos vidaus reikalų ministras P. Valujevas 1865 m. rugsėjo 23 d. (spalio 5 d.) konfidencialiu aplinkraščiu, adresuotu gubernatoriams, uždraudė, tokie leidiniai turėjo būti konfiskuojami.

monografija. Buvo planuota ir antra knyga, nes ne viskas apie tokią plačiašakę asmenybę sutilpo pirmojoje. Deja, nespėjo. Išsamiau tyrinėdamas A. Macijausko gyvenimo laikotarpį Rygoje, V. Pocius susidomėjo visu lietuviškos diasporos vaizdu Rygoje. Tuo metu ji buvo didžiausia lietuviška diaspora Europoje. Ten jo tyrimai ir įstrigo, mat A. Macijausko veikla buvo labai plati ir nuvedanti į daugybės įvykių sūkurius, į kuriuos patekęs V. Pocius norėjo daug ką papildomai išsiaiškinti. Taip per pastarąjį dvidešimtmetį A. Macijausko asmenybė, jo gyvenimas Rygoje ir jo Lietuvai atlikti darbai liko tyrimų užmarštyje. Nepažįstame Macijausko kaip inžinieriaus, nežinome jo pasiekimų atkuriant Lietuvos valstybę po Pirmojo pasaulinio karo.

A. Macijauskui lietuviybė buvo pamatinė vertybė. Savo veiksmais, tikėjimu ir darbais liko ištikimas studijų metais priimtam kredo „eiti į laudį“. Jis tikėjo, kad „svarbiausia ne žmogaus padėtis visuomenėje, bet meilė savo kalbai ir Tėvynei“. Gal dėl šio kuklumo, nepaisant visų jo pasiekimų lietuviybės puoselėjimo, spaudos atgavimo, pačios Lietuvos atkūrimo procese, jis buvo ir liko „užmirštas lietuvis inžinierius bei švietėjas“.

Džiaugiuosi, kad šiandien tęsiame V. Pocius pradėtą darbą, susiburdami į konferenciją, skirtą A. Macijausko 150 metų gimimo sukakčiai paminėti.

Šiandien konferencijoje išgirsime šešis pranešimus, kuriuose susipažinsime su A. Macijausku, jo „Žemlapiu Lietuviškai Latviško krašto“, kuriuo parklupdytas neteisėtas spaudos draudimas. Išgirsite apie garsiąją „Macijausko bylą“, suteikusią juridinį pagrindą panaikinti spaudos draudimą, sužinosite apie A. Macijausko

Būrelis konferencijos organizatorių ir dalyvių su menininke Lilija Valatkiene, kuri konferencijos organizatoriams biržiečiams padovanojo savo paveikslą.

PADENGĖ PUSĖ IEŠKINIO

1902 m. gruodžio 14 d. teisme A. Macijauskui atstovavo prisiekusysis advokatas, Petrogrado universiteto profesorius Augustinas Kaminka. Advokatas iškėlė Rusijos vidaus reikalų ministro 1865 m. rugsėjo 23 d. aplinkraščio Nr. 141 bei imperatoriaus 1866 m. sausio 30 d. ir 1880 m. balandžio 22 d. įsakų teisėtumo klausimą, atkreipdamas Senato dėmesį į tai, kad nei spaudos cenzūros įstatymas, nei ministerijų santvarkos įstatymai nesuteikia vidaus reikalų ministrui galios savo nuožiūra drausti bet kurį raidyną, tos ar kitos raštijos priimtą. Senatas sutiko su advokato A. Kaminkos argumentais ir išnagrinėjęs šią bylą išaiškino, kad Rusijos vidaus reikalų ministro 1865 m. rugsėjo 23 d. aplinkraštis neparemtas įstatymais ir kaip konfidencialiai išleistas negali įpareigoti privačių asmenų, be to, imperatoriaus įsakai, draudžiantys lotyniškas raides lietuviškuose spaudiniuose, neturi įstatymo galios, nes jie nepaskelbti nustatyta tvarka. Taip Senatas pripažino, kad N. Šachovskojus pasielgė neteisėtai.

N. Šachovskojus padavė apeliacinį skundą, tačiau tai nepadėjo. Apeliacija buvo atmesta 1904 m. gegužės 10 d. Geruoju buvo sutikta dėl pusės ieškinio – 600 rb. Taip sėkmingai baigėsi A. Macijausko byla, ir jis įėjo į Lietuvos istoriją kaip žmogus, sudavęs stiprų smūgį lietuviškos spaudos draudimui.

Pasak konferencijos pranešėjų, LŽS ir NŽKA narių J. Nekrašius ir V. J. Juškos, iš A. Macijausko ir jam talkinusių advokatų turėtume pasimokyti drąsos ir tvirto stuburo, o tai labai svarbu žurnalistams.

PRISIMINTAS JURGIS BIELINIS IR KITI

Konferencija vyko Knygnešių dieną, todėl kalbėta ir apie šį lietuvišką fenomeną. Prisimintas Jurgis Bielinis ir kiti drąšūs mūsų šalies vyrai, rizikavę savo laisve ir neretai gyvybe, gabendami lietuvišką spaudą.

Apie dešimtmetį veikusią vieną didžiausių šalyje Garšvų knygnešių draugiją, įkurtą J. Bielinio ir Kazio Ūdros, papasakojo Juozo Tumo-Vaižganto ir knygnešių muziejaus muziejininkas A. Daukša.

Pasak jo, knygnešystės tyrinėtojai skaičiuoja, kad šia veikla užsiėmė apie 2 tūkst. žmonių. Dalis jų buvo ištremta į Sibirą, kai kurie iš ten ir nebegrižo.

„Buvo tokia tvarka, kad, įskundus knygnešį žandarams, skundikui atitekdavo jo ūkis. Tai buvo baisi baismė, nes valstiečiui ūkis buvo visas jo gyvenimas“, – sakė A. Daukša.

indėlį į lituanistiką, apie J. Bielinio įkurtą Garšvų knygnešių draugiją, apie žurnalistams skiriamą A. Macijausko premiją ir pabaigoje sužinosite, kaip inžinierius A. Macijauskas vadovavo Lietuvos atkūrimui.

Konferencijos pertraukos metu kviesime pereiti į „Sėlos“ muziejų ir susipažinti su žurnalistės ir tapytojos L. Valatkienės temine tapybos paroda „Žodžio šviesoje“, kurioje reflektuojamas spaudos draudimo 120-metis, o parodos akcentu virto „Katrės lova“.

Linkiu geros, informatyvos ir nuotaikingos konferencijos! Ačiū už dalyvavimą.

LILIJOS VALATKIENĖS REFLEKSIJA APIE MEDŽIUS, KNYGAS IR ŽMONES

Lilija Valatkienė
Dainiaus Labučio nuotr.

Biržų krašto muziejuje „Sėla“ buvo atidaryta L. Valatkienės tapybos paroda, skirta 120-osioms spaudos atgavimo metinėms.

„Reflektuoti dabartinę vaizdų persotintą aplinką yra tiek pat asmeniška, kaip ir rašyti dienoraštį. Kai tikrovės ribos būna nusitrynusios, refleksija arba išaukština, arba paniekina reginius, paveiktus emocinėmis laiko permainingomis“, – sakė LŽS, NŽKA narė, Lietuvos dailininkų sąjungos Tarpdisciplininio meno sekcijos kūrėja L. Valatkienė, Biržų pilyje pristatydama parodą „Žodžio šviesoje“.

Žinomos žurnalistės ir menininkės subjektyvus matymas atsispindi fotografijose ir tapyboje, skatindamas antrinę, tai yra žiūrovo, refleksiją.

„Šios parodos akcentu virto Katrės lova. Pasitelkusi muziejuje saugomus praeities relikтус – lovą ir savo

Biržų krašto muziejus „Sėla“. Katrės lova.

PARODA „ŽODŽIO ŠVIESOJE“

Kovo 14 d. Biržų krašto muziejaus „Sėla“ parodų salėje buvo atidaryta LŽS ir NŽKA narės, menininkės Lilijos Valatkienės tapybos paroda „Žodžio šviesoje“, kuri buvo pristatyta ir konferencijos dalyviams.

„Pasakoju apie knygas ir žmones. Man svarbu, ką patys žiūrovai gebės išjausti, pasiimti iš kiekvieno paveikslėlio, pamatyti tai, ko nežinojo ir net nebandė įsivaizduoti. Abstrakcija išlaisvina vaizduotę. Simboliai integruoti į tapybą, metaforiškai įprasminant buveinių ženklus“, – sakė L. Valatkienė.

IR SLAPTOJE VAKARONĖJE

Po pertraukėlės, skirtos pietums ir pasidairyti po Biržus, laukė Antano Macijausko vardo suteikimo Biržų r. savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos Pabiržės filialui ceremonija bei slaptas lietuviškas vakaras ir lietuviška vakaronė Pabiržės bendruomenės namuose.

Vakaronėje, kurią organizavo Biržų r. savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos ir kultūros centro atstovai, Smilgių vokalinis ansamblis „Smiltis“, buvo primintos

kraičiui Katrės siuvinėtą paklodę, sukūriau savotišką mizansceną. Tapyboje pavaizduotas motyvas, stipriai susijęs su emocija, pažėrė daug neatsakytų klausimų.

Lietuvių spaudos draudimo metais (1864–1904) jauna kaimo mergina kraičiui siuvinėja paklodę. Tekstas išsiuvinėtas kirilica, liaudyje vadintas „graždanka“: „Man patalėlis žalių rūtelių, saldus miegelis jaunų dienelių.“ Žinant anų metų kaimo žmonių raštingumą, kyla klausimas – kas parašė Katrei šį tekstą kirilica? Kodėl jame raidė „i“ lotyniška? Ar tai sąmoningai padaryta klaida? O gal tas žmogus žinojo senąją bažnytinę slavų abėcėlę? Kaip politika įsisuko į miegamąjį? Kodėl intymią patalynę, kurios, išskyrus vyrą ir žmoną, niekas nemato, reikėjo siuvinėti kirilica? Kas buvo Katrės vyras? Ir pagaliau – Biržų „Sėlos“ muziejuje saugoma paklodė datuota 1906 m. (spaudos draudimas panaikintas 1904 m.). Šioje vietoje galėjo įsivelti klaida, arba kaimo žmonių nepasiekė spaudos draudimo panaikinimo faktas ir Katrė siuvinėjo iš inercijos.

40-ies paveikslų parodoje L. Valatkienė pasakoja apie glaudų medžių ir žmonių ryšį, metaforiškai atskleidama knygnešių kelią, spaudos draudimo laikus. Per

Knygnešių gadinės aktualijos, tų istorinių suėjimų dainos ir šokiai, suvaidinta pirmojo viešai lietuvių kalba įvykusio spektaklio „Amerika pirtyje“ ištraukėlė.

Kaip ir slaptų lietuviškų vakarų gadyneje, žiūrovai tądien nebuvo tik pasyvūs – skambiai liejosi visų bendrai dainuojamos dainos.

Prie Jurgio Bielinio ažuolo.
Autorės ir Aurelijos Arlauskienės nuotr.

tapybą įvyko judėjimas laiku, savotiška emocinė teleportacija į praeitį, kurioje menininkės mintis papildydys žiūrovų bendražmogiškos emocijos.

„Man svarbu, ar patys žiūrovai gebės išjausti, išgyventi, pamatyti ir pasiimti tai, ko nebandė įsivaizduoti. Abstrakcija išlaisvina vaizduotę. Simboliai integruoti į tapybą, metaforiškai įprasmina buveinių ženklus, naratyvas apie knygas ir žmones paskatins susimąstyti. Sakoma, kad 25 proc. medžio ir žmogaus DNR sutampa, mūsų statybinės medžiagos iš dalies panašios, tik reikia išmokti medžio kantrybės. Tad mėgaukitės, prieštaraukite, stebėkitės, piktinkitės – pasinerkite į visas emocines būsenas, tik nelikite abejingi.“

Biržų pilyje įsikūrusiame muziejuje „Sėla“ ši paroda veiks iki balandžio 7 d.

Lilija Valatkienė yra kelių garbingų organizacijų – Lietuvos dailininkų sąjungos, LZS ir NŽKA – narė. Lietuvos dailininkų sąjungos tarybos narė, Tarpdisciplininio meno kūrėjų sekcijos pirmininkė, NŽKA valdybos narė. Jai suteiktas meno kūrėjos statusas. Surengė 36 personalines parodas, yra prasmingų ir įdomių edukacinių projektų autorė, aktyviai dalyvauja jungtinėse fotografų ir dailininkų parodose. Jos darbai puošia visuomeninės paskirties ir asmenines gyvenamąsias erdves Lietuvoje, Lenkijoje, Šveicarijoje, Vokietijoje ir Australijoje. L. Valatkienės kūrinių įsigijęs Vilniaus miesto muziejus, Panevėžio Stasio Eidrigėvičiaus menų centras, Šiaulių galerija „Laiptai“, Šiaulių „Aušros“ muziejus, Kauno Maironio lietuvių literatūros muziejus, Kelmės miesto galerija, Pagėgių Vydūno viešoji biblioteka bei kitos kultūros ir meno įstaigos.

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

AR „LIETUVOS ŽINIASKLAIDOS ENCIKLOPEDIJA“ GALI TAPTI GARBĖS KNYGA ŽURNALISTAMS?

Šiandien į šį klausimą negalėčiau atsakyti teigiamai, nes iš 500 egz. „Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijos“ tiražo parduota mažiau nei pusė. Sakysit, prastai dirba leidinio pardavėjai, mažai reklamuojasi, neįdomiai pateikia informaciją būsimajam Enciklopedijos pirkėjui? Gal ir taip. Kai manęs naujasis „Žurnalistikos“ vyriausiasis redaktorius paprašė pateikti „Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijos“ reklamą atsinaujinusiame žurnale, ilgai svarsčiau, ar verta ir kaip sukurti tekstą, kuris siek tiek pagyvintų kolegų prisnūdimą, užkaitintų kraują ir leistų plačiau atverti piniginę. Šis leidinys jau tiek reklamuotas, kad ne vienam kolegai ta reklama pabodusi ir nė skaityti ar girdėti apie ją visiškai nenori. Kyla natūralus klausimas KODĖL? Kodėl žurnalistas neįdomu susipažinti su įvairių medių redakcijomis ar kolegomis? Negi visi esame vaikščiojančios enciklopedijos ir mūsų abiejuose smegenų pusruteliuose užtenka vietos priimti visą spausdintą informaciją? Manoma, kad visagalis google gali pagelbėti kiekvienam atveju. Kam mums pirkti tokią „bibliją“, mokėti tokius didelius pinigus, sako jaunieji kolegos. Enciklopedijos redakcinės kolegijos narys, turintis bene didžiausią žurnalistinį stažą, DOMAS ŠNIUKAS pastebi, kad kiekvieno žurnalisto garbės reikalas savo bibliotekoje turėti naujausią „Lietuvos žiniasklaidos enciklopediją“. Žmonės, pasirinkę žurnalisto profesiją, turi gerbti ir ją, ir tuos, kurie didelėmis pastangomis gebėjo padaryti tai, kas ne vienam kolegai atrodo didžiausia svajonė ir neišbrendami kemsynai. Kelerius metus rengę spaudai, pagaliau parengę ir pagimdę nestandartinį kūrinį su nestandartinėmis skolomis. Ačiū Enciklopedijos sudarytojui ir redakcinės kolegijos nariui prof. dr. VYTUI URBONUI, kurio dėka atsirado uždaroji akcinė bendrovė „LAIMĖTOJAS“ (direktorius DANIELIUS VAITKUS), iš dalies parėmusi šio žurnalisto reikšmingo leidinio leidybą. Nuoširdus ačiū jiems ir kitiems rėmėjams! Esame labai dėkingi visiems kolegoms, įsigijusiems Enciklopediją.

Patikėkite, darbo buvo labai daug visiems: ir redaktoriams, ir leidėjams. Suredaguoti ir perskaityti 3 kartus 3,5 mln. spaudos ženklų apimties korektūrą – darbas labai sudėtingas ir kruopštus. Lenkiu galvą prieš mūsų įmonės kalbos redaktorę ANGELE PLETKUVIENĘ, kurios neišpasakytas kruopštumas palengvino Enciklopedijos gimimo skausmus. Negaliu nepaminėti dizainerės maketuotojos ILONOS CHMIELIAUSKAITĖS, jos didelio kantrumo, tvarkant Enciklopedijos straipsnius. Net leidinio sudarytojas ir redakcinės kolegijos narys VYTAUTAS ŽEIMANTAS neturėjo šiems kolegoms priekaištų. Kūrybinis Enciklopedijos rengimo procesas, trukęs beveik 8-erius metus, jau praeity. Rezultatas iš dalies pasiektas. Tačiau jis dar nepasiekė abejojančių kolegų. Suprantu, kad sunku apsispręsti už 60 Eur pirkti knygą. Dalis šios sumos atitenka mokesčiams, kita – rengėjams. Vis dėlto, patikėkit, mūsų labai didelis noras ir užsispyrimas išleisti šią Enciklopediją leido primiršti kai kuriuos svarbius pardavimo dėsnius, kurie dabar mus skausmingai kankina.

**Ta proga skelbiame dar vieną akciją –
Enciklopediją nusipirkusiems spalio mėn.
taikysime 10 proc. nuolaidą!**

Knyga kainuos TIK 54 eurus!

Tikiuosi, ši reklama bus paskutinė ir pelningiausia...

Išgirskite gaudų rengėjų balsą, kurie savo lėšomis parėmė Enciklopedijos leidimo procesą ir dabar kankinasi, neturėdami apyvartinių lėšų kitiems gyvybingiems leidybos darbams. Juk geri darbai turi atitekti geriems ŽMONĖMS! Manytume, kad pirmiausia tai turėtų rūpėti leidinio užsakovams: Nacionalinei žurnalistų kūrybų asociacijai ir Lietuvos žurnalistų sąjungai.

Dar neparadęs vilties, bet su gėstančiu optimizmu – leidybos įmonės „Kriventa“ savininkas ir direktorius, laikraščio „Senjorų žodis“ vyriausiasis redaktorius, Lietuvos žurnalistų sąjungos narys
KAZIMIERAS MATAČIŪNAS

LIETUVOS ŽINIASKLAIDOS
ENCIKLOPEDIJA

1988-2023

SKIRMANTAS MALINAUSKAS: „JEIGU DIRBATE VIENAS, KAIP AŠ, TAI PATIKĖKITE – SPAUDIMO BUS“

Vaizdo interviu parengė DAINIUS RADZEVIČIUS
(nuoroda į vaizdo interviu: <https://shorturl.at/HVCT6>)

Tekstą pagal vaizdo interviu parengė JONAS LEONAS RADZEVIČIUS

Skirmantas Malinauskas – daugeliui žinomas žurnalistas, turinio kūrėjas arba žmogus, dirbęs patarėju premjero Sauliaus Skvernelio komandoje. Skirmantą kalbinu kaip žmogų, kuris atlieka įvairius tyrimus. Tuo šiandien užsiima daug kas – profesionali žiniasklaida, nepriklausomi turinio kūrėjai ar vadinamoji alternatyvioji žiniasklaida. Visa tai ir bus mūsų pokalbio tema.

Pagrindinis aspektas, kurį norime panagrinėti, – ar iš tikrųjų yra ką tirti ir tyrinėti Lietuvoje tiems žmonėms, kurie ne dirba tradicinėje žiniasklaidoje, o individualiai kuria turinį.

*Dainius Radzevičius ir
Skirmantas Malinauskas*

Mielas Skirmantai, pradėsiu nuo to, kad tu nuo savo individualios kūrybos kelio pradžios ėmeisi tirti įdomias sritis – futbolo federacijos, sporto veikėjų, primirštų politikų veiklą. Apie tavo šį darbą esu girdėjęs dvi radikalias nuomones. Gerai, kad atsirado Skirmantas, nes tradicinė žiniasklaida kai kurias temas ignoruoja, nenori tirti ar bijo arba yra dar kitos priežastys. Kita nuomonė – tai vienkartinis pabandyimas, kuris anksčiau ar vėliau pasibaigs niekuo, nes tik tradicinė žiniasklaida gali iš esmės nagrinėti svarbiausias temas. Kaip tu vertini savo veiklą?

Aš visada manau, kad reikia žiūrėti nebūtinai iš tos lentynėlės pusės, kurioje tu pats esi, bet iš visiškai praktinės pusės, kas iš tikrųjų vyksta. Jeigu pažiūrėtume ne tik į mane, bet, pavyzdžiui, į mano kolegę Birutę Davidonytę, Igną Kinčiną, Ritą Miliūtę, pamatytume, kad jie yra sukūrę savo „YouTube“ kanalą ir vykdo tyrimus. Sakykim, vienas iš tyrimų – apie pedofiliją bažnyčioje. Bandau pasakyti, kad tiesiog keičiasi medijos. Anksčiau kalbėjome apie tradicinę žiniasklaidą, aš pats pradėjau tokioje dirbti. O juk laikraštį reikia platinti, turi būti didelė redakcija, spaustuvė, kuri tą laikraštį išspausdina. Reikia laiku atiduoti medžiagą, kad būtų spėta viską padaryti, kitaip tu nepasieksi auditorijos. Šiuo atveju tą auditoriją pasiekti paprasčiau.

Kitas dalykas – kokie standartai keliami ir taikomi. Kodėl aš savęs nepriskiriu tradicinei žiniasklaidai? Aš nesu redakcija, su manimi nėra daug dirbančių žmonių, nėra redakcinės politikos. Mano epizodų be manęs paties iki eterio niekas daugiau nemato, nevertina. Čia yra pliusų ir minusų. Akivaizdus mano minusas – redakcijos žurnalistas informaciją gauna galbūt iš daugiau šaltinių, redakcijoje yra daugiau žmonių, kurie gali vienas su kitu kontaktuoti, taip pat yra redaktorius, kuris dar kartą papildomai pasižiūri. Kita vertus, aš galiu laisvai rinktis temas. Mano greitis yra visai kitoks. Ir pats svarbiausias dalykas – tai didelė tribūna, į kurią gali ateiti šaltiniai. Kai mes kalbame apie alternatyviąją žiniasklaidą, aš manau, kad šis terminas dažniausiai yra pašaipus. Juk yra viena žiniasklaida, ir jokia alternatyvioji žiniasklaida negali būti. Žmonės, kurie nėra žurnalistai, o tik mano tokie esą, atrodo juokingai.

Bet... Sakykim, tu esi *vlogeris*. Turi didelį „YouTube“ kanalą. Pas tave, kaip ir pas žurnalistą, ateina šaltiniai. Ir jeigu tu, ypač anksčiau, kai dirbai žurnalistu, turi daug šaltinių, staiga turi ir daug informacijos, kuria gali dalytis. Ir tu tai darai, žmonėms tai įdomu, o tu tai darai atsakingai. Iš savo auditorijos gali sulaukti kritikos, jeigu kažką supainiojai, ir žmonės gali nusisukti. Gali sukurti turinį, kuris nenusileis ar net lenks tradicinę žiniasklaidą. Vis dėlto aš visą laiką sakau: *vlogeris*, lyginant su žurnalistu, yra gerokai žemiau. Jis dalijasi faktais ir savo nuomone apie faktus. Žurnalisto

SVARBIAUSI FAKTAI APIE SKIRMANTO MALINAUSKO „YOUTUBE“ KANALĄ:

- darbuotojai – 5 žmonių komanda, su turiniu dirba tik Skirmantas Malinauskas;
- auditorija – apie 400 tūkst. žmonių per mėnesį („Facebook“, „YouTube“);
- pajamos 2024 m. – 79 000 eurų iš gyventojų paramos (GPM) ir apie 79 000 eurų iš prenumeratorių per „Patreon“ sistemą.

nuomonė mažai kam rūpi. Jo darbas yra surinkti faktus ir leisti spręsti apžvalgininkams, o pirmiausia – savo skaitytojui, žiūrovui.

Ar aš teisus sakydamas, kad tavo požiūris į tuos terminus, kurie viešojoje erdvėje vartojami bandant apibrėžti kiekvieną turinio kūrėją, yra skeptiškas? Jau paminėjai, kad alternatyviosios žiniasklaidos terminas dažnai iš tikrųjų vartojamas ne tik pašaipiai, bet kai kuriais atvejais ir išimtinai negatyviai, pabrėžiant, kad tai yra žmonės, kurie nesilaiko profesinių žurnalistikos standartų.

Yra tai, kas dabar dažnai vadinama ne alternatyviąja žiniasklaida, o anglišką terminu „liaudies žurnalistika“ arba „pilietinė žurnalistika“. Jei tu esi visuomenininkas, surinkai auditoriją, sėdi studijoje, už tavęs žalias ekranas, pasikabini kokios nors oficialios institucijos nuotrauką, tai žmogui, kuris žiūri pirmą kartą, gali susidaryti įspūdis, kad tai iš tikrųjų yra kažkas panašaus į žiniasklaidą. Bet čia iš principo nieko nėra panašaus. Kas skiria žiniasklaidą nuo ne žiniasklaidos? Be jokios abejonės, tai yra tam tikri keliami principai.

Pirmiausia, tai maksimalus objektyvumas ieškant informacijos, žurnalistinės etikos laikymasis, orientavimasis į faktus, žinios, naujienos pranešimą ir pan. Mes labai sunkiai įsivaizduojame, kad, pavyzdžiui, „Panoramoje“ (LRT) išėjusi laidos vedėja taip, kaip aš, praneštų naujieną ir ilgiau nei pats faktas dėstytų savo nuomonę apie tą naujieną: „Žinot, aš manau, čia (vienas ar kitas) politikas pamelavo. Žinote, aš manau, kad už to įvykio stovi dar tokie ir tokie dalykai...“ Manau, kad man gal net kažkuria prasme lengviau – surenku faktus ir pateikiu savo nuomonę. Mes visi turime nuomonę. Klausimas, kiek ta nuomonė yra įdomi ir kažko verta.

Kartais stebimasi, kodėl vieni žmonės traukia auditorijas, o kitų niekas nežiūri. Atsakymas labai paprastas. Kad galėtum turėti kompetentingą nuomonę ir galėtum ja pasidalyti,

pirmiausia turi tai gauti iš kažkur. Jei turi įdirbį, jeigu gauni iš šaltinių informaciją, kurios kiti neturi, jeigu gali tuos dalykus logiškai sudėlioti, jei žinai, kas yra tas *storytellingas*, tai tokiu atveju tu gali būti įdomus. Todėl aš pretenduoju būtent į šią nišą.

Maždaug prieš ketverius metus, kai jau buvau įsibėgėjęs, bet dar lyg ir neseniai pradėjęs, man teko net ir teismuose aiškinti, kas yra vlogas. Ir to niekaip nesuprato teisėjas, kuris klausė, kuo tai skiriasi nuo žurnalistikos? Dabar visi po truputį tai ima suprasti. Jeigu sėdi vyras, moteris, mergina ar vaikas ir tiesiog dalijasi savo nuomone, tu supranti, kad jis kalba pirmuoju asmeniu ir pateikia savo vertinimus apie faktus. Matyt, niekas nesitiki, kad tai bus absoliuti tiesa. Jeigu tai pranešta per žinių laidą komercinėje arba visuomeninėje televizijoje, visi tikisi, kad tai jau yra patikrinta informacija. Visai kitas patikimumo standartas.

Puikiai pamenu, kai tavo aktyvi veikla tiriant kai kuriuos asmenis ir jų veiklas sulaukė strateginio teisinio persekiojimo (SLAP ieškiniai). Seimo nariams tau teko aiškinti, kodėl Lietuva turėtų būti viena iš pirmųjų Europos Sąjungos šalių, įtvirtinusių garantijas ir net teisinę pagalbą žmonėms, kurie yra nepagrįstai teisiškai persekiojami. Ar strateginių ieškinių tema išties toks svarbus instrumentas, kuris gali padėti nepriklausomiems tyrinėtojiams dirbti laisvai?

Juokaudamas visą laiką sakau, kad ginčai teismuose yra mažiausia blogybė, kuri gali atsitikti žurnalistui, apžvalgininkui ar *vlogeriui*. Kur kas blogiau, jeigu viskas persikeltų ne į teismus, o į kokias tamsias tarpuvartes. Ir kai tai sakau, kartais pagalvoju, kad tikrai nėra baisu atsidurti teismo salėje.

Visgi buvo priimti įstatymo pakeitimai ir atsirado tokia sąvoka kaip strateginis ieškinys. Aš esu susidūręs su bylomis ir kalbėjęs savo epizoduose apie žmones, kurie jau labai efektyviai yra pasinaudoję šiais pakeitimais. Pavyzdžiui, Širvintų rajone, kur statomos vėjo jėgainės, yra bendruomenė. Visai nesvarbu, kad tie jėgainių parkai galbūt yra energetikos ateitis. Ateina Estijos bendrovė ir vietos bendruomenės lyderis pradeda tam priešintis. Ir jis turi tokią teisę. Nereikia iškart šaukti: „Žiūrėkit, antivalstybininkas.“ Ką daro Estijos bendrovė? Ji nusprendžia, kad kam čia dabar aiškintis. Tiesiog kreipėsi į teismą dėl reputacijos. Ir aš labai džiaugiuosi, nes tai vienas iš pavyzdžių, kai teismas atsisakė nagrinėti, konstatavęs, jog tai yra strateginis ieškinys.

Pavyzdžiui, ponas Remigijus Žemaitaitis bandė tą pačią strateginio ieškinių gynybą naudoti prieš Andrių Tapiną. Tuo metu teismas nevertino, kad tai yra strateginis ieškinys. Pats svarbiausias dalykas yra teismai ir teisėjai. Gerai,

jeigu teisėjai pradeda suvokti, kad yra toks dalykas kaip strateginis ieškinys, jeigu jie mato, kad viena pusė yra persekiojama už laisvą žodį, ir visiškai akivaizdu, jog tai nėra nei šmeižto atvejai, nei koks nors piktybinis kenkimas. Tai tiesiog bandymas vilkinti procesą.

Aš su Lietuvos futbolo federacija ir jos prezidentu turėjau du atskirus ieškinius – iš fizinio ir juridinio asmenų, nors jie abu susiję. Kai mes paprašėm sujungti šiuos ieškinius, tai abu asmenys, juridinis ir fizinis, delsė maksimaliai ilgai. Man atrodo, jie per mėnesį turėjo atsakyti. Ir tik po mėnesio pateikė teismui prašymą skirti papildomai laiko, nes tai labai sudėtingas klausimas ir reikia susitarti. Tuo metu dar negaliojo įstatymo pakeitimai dėl strateginių ieškinių. Vis dėlto teisėja labai principingai viską išnagrinėjo per vieną teismo posėdį. Man atrodo, kad ieškovo strategija tempti laiką labai aiškiai ir teisėjai parodė, jog tai yra absurdas. Manau, labai gerai, kad nuo tokių dalykų gali būti apsaugotas.

Svarstant, ar tai bendrai padės, aš manau, kad padės. Mano ir Šviniiaus situacija nebuvo kvalifikuota kaip strateginis ieškinys. Todėl mes beveik ketverius metus stumdėmės per visas įmanomas instancijas. Tai ypač brangus procesas. Ir ką galiausiai turime? Aukščiausiajame Teisme laimėta viskas. Šviniui visai nemažai reikėjo sumokėti. Nors tie 15 tūkst. eurų jam gal nedidelė suma. Svarbiausias dalykas – aš dabar esu jau teisiškai apgintas, visi epizodai atkurti, ir jeigu jis bandytų dar kažkur įkelti koją (į Lietuvos tautinį olimpinį komitetą ar į Futbolo federaciją), jam jau labai sunku būtų tai padaryti teismui konstatavus tuos faktus. Mano mintis tokia: žurnalistai visada bus persekiojami ir ne tik ieškiniais. Jeigu jūs dirbate redakcijose kaip žurnalistai, tai jums apskritai tai mažai rūpi. Tai yra akcininkų, vadovų darbas turėti teisininkus ir taip toliau. Bet jeigu jūs dirbate vienas, kaip aš, tai patikėkite – to spaudimo bus. Ir jeigu jūs pasiduosite, tai jus spaus ir spaus.

Iš esmės matome, kad būtų galima daug ką patyrinti, paieškoti tos veiklos spragų, galbūt lobizmo apraiškų. Žmonės neretai kaltina, kad žiniasklaida kai kurių temų, verslų ar asmenų netiria. Ar tu galėtum patvirtinti arba paneigti, kad tradicinėje žiniasklaidoje dažnu atveju nėra gilių kai kurių temų tyrimų?

Žinoma daug aspektų. Iš praktikos pasakysiu labai paprastai. Mes turime *podkastą*, kurį padarėme uždarą tik todėl, kad būtų papildoma motyvacija rėmėjams likti kanale. Prieš savaitę pagrindinė tema, kuriai skiriame labai daug dėmesio, buvo Marko Zuckerbergo, tai yra „Facebook“ („Meta“) vadovo, pareiškimas apie tai, kad COVID-19 metu buvo patiriamas Jungtinių Amerikos Valstijų politikų spaudimas, labai griežtai cenzūruojama informacija. Ir vėlgi aš pats labai aiškiai sakau: tokiais atvejais visada klausomės

medikų, neužiimame savigyda ir kažkokių keistų veikėjų internete klausimu. Valstybė vis tiek žinos geriausiai. Vis dėlto lygiai taip pat aš sakau, kad jeigu ta valstybė pradeda tokiu būdu spausti socialinius tinklus ir dideles korporacijas, tai labai greitai galime turėti iškreiptą vaizdą, kai net ir objektyvi, sąžininga medikų kritika gali būti tiesiog nebeprieinama arba ji sutapatinama su sąmokslu teorijomis, marginalizuotomis nuomonėmis ir pan.

Lietuvoje apie tai beveik nekalbėta. Man tai buvo labai keista, turint minty didžiuosius reklamos užsakovus, politikus ir pan. Esu dirbęs žiniasklaidoje, žinau, kad labai paprastai veikia vienas dalykas: jeigu tu turi tikrai svarbią temą ir žiniasklaidos priemonė yra sąžininga, ji visada leis tau tą temą plėtoti dėl to, kad tai yra reputacijos taškai. Net jeigu yra kokia nors didelė kompanija, kaip, pavyzdžiui, „Maximos“ akcininkų ginčas. Su Šarūnu Černiausku atlikome tyrimą. „Maxima“ atšaukė savo reklamą „15min.lt“. Redakcija puikiai suprato, jog „Maxima“ sugrįš vien todėl, kad tokiu būdu žiniasklaidos priemonės auginasi savo auditoriją ir tos auditorijos pasitikėjimą. O reklamdaviai visada norės būti ten, kur yra auditorija, kuri pasitiki žiniasklaidos priemone ir yra lojali.

Kitas pavyzdys. Lošimo reklamų reikalai. Mindaugas Lingė, Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkas, iškėlė idėją, kad reikia uždrausti lošimų reklamas. Nors dabar jos stipriai apribotos, bet jų kiekis yra toks, kokio turbūt niekada Lietuvos istorijoje nebuvo. Ką daro žiniasklaida vietoj to, kad kažkaip galbūt vyktų diskusija? Vienintelis nacionalinis transliuotojas LRT tokią diskusiją surengė. Visos kitos žiniasklaidos priemonės pasirašo bendrą laišką ir kreipiasi politikus, kad tai nebūtų padaryta, nes tai yra jų turtinis interesas. Taip, deja, gera idėja numarinta ir ji jau nebus realizuota.

Neseniai išėjo mano didelis epizodas, kurį dabar jau matė turbūt 150 tūkst. žmonių. Jame kalbu apie Gediminą Žiemelį, turtingiausią Lietuvos verslininką. Manau, vis tiek turėtų būti įdomu – turtingiausias Lietuvos verslininkas ir jo sąsajos su Rusija. Man rašo žurnalistai, komunikacijos srityje dirbantys žmonės, politikai, ir jie sako, kad darau neįtikėtiną darbą. Bet... Tik LRT, kuri dirba be reklamos, parengia iš to nemažą straipsnį. Daugiau niekas. Net nepamini tos informacijos. O žiniasklaidoje atsiranda „Twin Beds“ lažybų bendrovės reklama.

Galbūt tai yra atsakymas, kodėl tokie kanalai, kaip mano, „YouTube“ platformoje auga. Dėl to, kad tai tampa platforma, kurioje tu gali tiesiog paskelbti informaciją, tuose žaidimuose nedalyvaudamas, reklamos negaudamas, jokių sąsajų neturėdamas. Jei kas turi man svarbią informaciją ir nori pasidalyti – mielai tai padarysiu.

Kokia yra didžiausia arba neišnaudota tyrimų žurnalistikos galimybė šiandien Lietuvoje? Ir kokia didžiausia grėsmė?

Mano galva, neišnaudotos galimybės yra žinomi veidai, kurie šiuo metu ir anksčiau galbūt save parduodavo tradicinėje žiniasklaidoje. Tai dažnai buvo tiesiog prodiuseriai, bet aš manau, kad daugelis iš jų galėjo ir dar iki šiol gali tikrai padaryti labai rimtas, dideles savarankiškas karjeras. Reikia ryžtis ir šokti į vandenį.

Atsimenu, kaip Dovydas Pancerovas ir Birutė Davidonytė perėjo iš „15 minučių“ į „Laisvės TV“. Tada jiems sakiau: „Dabar jūs gaunate daug dėmesio ir tai yra didelė lojali auditorija, kuri seks iš paskos, darykite savo. Kad ir kaip bepasisuktų, jūs patys būsite atsakingi už turinį. Aš jums galiu visaip padėti, jūs užsiauginsite savo auditoriją, kurios neprarasite.“ Bet dabar Dovydas jau išėjo knygų rašyti, Birutei reikia iš esmės nuo nulio auginti auditoriją, ką ji ir daro gana sėkmingai. Aš sakau, kad čia yra galimybės, kurias tu gali išnaudoti. Jei tu vis bandai prisišlieti prie kažko didelio, tokios galimybės labai stipriai apsiriboja.

Asmeniškai aš didžiausią grėsmę matau iš politikų. Pasikeitęs politinei valdžiai, nė kiek neabejoju, kad nei Karbauskis, nei Žemaitaitis, nei socialdemokratai man labai didelės meilės nejaus. Ir aš žinau, kad kai kurios valstybės institucijos turi tam tikras priemones, kurios man gali sukurti labai daug problemų. Tokia mano asmeninė situacija.

Kadangi stipriai daugėja mokamo turinio, beveik kiekviena žiniasklaidos priemonė turi savo mokamas versijas, kažkuriuo metu žmonės tiesiog nebeprenumeruos ir neberems tiek daug nepriklausomo turinio kūrėjų. Net ir tos pačios žiniasklaidos greičiausiai neberems. Supraskite, jei „Delfi.lt“ arba „15min.lt“ deda į mokamą rubriką tik svarbią informaciją, žmogus, tiesiog neturėdamas pasirinkimo, nusipirks ir pasiskaitys, nes jam tai svarbi informacija. Ir jei jis išleis jau 20 eurų per mėnesį prenumeratams, jis negalės leisti papildomų 3 eurų Skirmantui Malinauskui. Aišku, kad tai bus rimtas iššūkis.

Šiaip tyrimai, turint galvoje visas tarptautines programas ir pan., manau, tikrai klestės. Netgi sakyčiau, palyginti su tuo, kaip sunkiai pradėjome tyrimus „15min.lt“ redakcijoje, tai dabar jiems yra aukso laikas.

Ar dar būtų galima sužinoti keletą svarbių faktų apie tavo redakciją? Kiek žmonių dirba, kiek turi auditorijos ir, jeigu ne paslaptis, kokios yra mėnesinės pajamos?

Savo redakcijoje dirbu aš ir operatorius Edvinas. Turiu buhalterę. Su Mindaugu vedame *podkastą* ir turime

Dainius Radzevičius, Ukrainos žurnalistų sąjungos pirmininkas Sergiy Tomilenko ir Skirmantas Malinauskas. Kyjivas. 2020 m.

teisiningą Karolį. Tai 5 žmonių komanda. Mano pajamos? Labai geras klausimas. Iš pradžių man visą laiką atrodė, kad tos pajamos tik kils ir augs. Vienu metu mano komandoje buvo 11 žmonių. Mano buvęs vyriausiasis redaktorius Raimondas vienu metu buvo mano darbuotojas. Tai nebūtinai reiškia auditorijos simpatijas ir mano žiūrimumas pradėjo netgi siekti tiek mažėti. Todėl grįžau prie kompaktiško varianto. Mano „Patreon“ vienu metu buvo stipriai išaugusi. Rekordas – 27 tūkst. eurų per mėnesį. Šiuo metu ta suma gerokai mažesnė. Realiai per mėnesį surenkame tik apie 7 tūkst. eurų.

Nutiko kitas dalykas. Kadangi turime didelę auditoriją ir viešąją įstaigą, šiame pirmą kartą paprašiau, kad žmonės paremtų skirdami dalį savo pajamų mokesčio, kai VMI deklaruoja pajamas. Mano prašymą išgirdo 1 600 žmonių. Tai nėra labai daug? Visgi Lietuvoje mes esame keturiasdešimta iš didžiausių organizacijų, gavusių tokią paramą. Surinkome net 79 tūkst. eurų. Tad kol kas tikrai negaliu skųstis ir labai džiaugiuosi, kad pajamas gauname iš kelių skirtingų šaltinių. Kaip bus ateityje, laikas parodys. Jeigu taip atsitiktų, kad nebeliktų pajamų, būtų kaip kavinėje – nebeliko

klientų, galvok, kaip tą kavinę tobulinti arba ką kita daryti. Taip pat ir aš mąstau. Nebeliks pajamų, tada galvosiu, ką daryti toliau.

Kaip jūs skaičiuojate savo auditoriją?

Mano auditorija pagal gausą lenkia gana daug žiniasklaidos priemonių. Ji didžiausia „YouTube“ – unikalų žiūrovų yra daugiau negu 350 tūkst. per mėnesį. Kai nagrinėjau plačias temas, pavyzdžiui, asmeninio trenerio Domanto Žičkaus istoriją (pasirodo, žmonėms tokios istorijos labai aktualios), tuomet vienas epizodas buvo pažiūrėtas apie 400 tūkst. kartų. Tokiu atveju mėnesio auditorija yra net daugiau negu pusė milijono. Pasiekęs tokį kiekį žmonių, supranti, kad atsakomybės klausimas yra labai svarbus.

Dar turiu 73 tūkst. sekėjų „Facebook“, „Instagram“ – daugiau nei 10 tūkst., nors ten nieko neskelbiu. Visa tai sudėjus, manau, kad per mėnesį pasiekiu apie 400 tūkst. žmonių.

Nuoširdžiai linkiu sėkmės ir neblėstančio entuziazmo.

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

ŽURNALISTIKA LIETUVOJE. ŽURNALISTŲ LAISVĖ, SAUGUMAS IR ĮTAKOS

„Žurnalistika Lietuvoje. Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos“ – tokiu intriguojančiu pavadinimu knyga ką tik išvydo dienos šviesą. Ji išleista vykdant Lietuvos mokslo tarybos finansuotą projektą „Lietuvos žurnalistika politinių, ekonominių ir socialinių rizikų kontekstuose“. Ta proga kalbiname knygos mokslinį redaktorių ir kelių skyrių autorių docentą daktarą DEIMANTĄ JASTRAMSKĮ.

Deimantas Jastramskis
Nuotrauka iš asmeninio albumo

Kodėl kilo mintis parengti knygą, skirtą Lietuvos žurnalistikai apžvelgti?

Norėjosi pamatyti išsamesnį Lietuvos žurnalistikos vaizdą, paremtą reprezentatyviais duomenimis, iš kurių galima suprasti, kaip daugelį profesinės veiklos elementų ir aplinkybių suvokia patys žurnalistai (ir redaktoriai). Atlikti platesnio masto žurnalistikos tyrimą Lietuvoje paskatino bendradarbiavimas su užsienio kolegomis ir prisijungimas prie tarptautinio mokslininkų tinklo „Worlds of Journalism Study“, kuriame susibūrę tyrėjai vykdo žurnalistikos tyrimus daugelyje pasaulio šalių. Mūsų su kolegomis Giedre Plepyte-Davidavičiene, Rūta Kupetyte ir Ingrida Gečiene-Janulione (atliekant apklausą talkino ir Sandra Kanopkaitė) atliktame tyrime buvo taikyta tokia pati metodologija, kaip ir kitose „Worlds of Journalism Study“ tinklo šalyse, vykduosiose žurnalistikos tyrimus 2021–2023 m. Kol kas apdorotus duomenis turime iš 40 valstybių (vėliau prisidės dar keliasdešimt šalių), jie buvo pristatyti 2024 m. birželį konferencijoje Australijoje. Man su kolege iš Indonezijos teko aptarti redakcinės autonomijos ir žurnalistų laisvės temą.

Monografiją parašė keturi autoriai. Jūs esate Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto docentas, tiriantis

žiniasklaidos struktūrą, sistemas ir politiką, jau paskelbęs per 20 mokslinių straipsnių ir palankiai visuomenės priimtą monografiją „Žiniasklaidos politika Lietuvoje“. Esate tarptautinio žiniasklaidos stebėsenos projekto „Media Pluralism Monitor“ Lietuvos tyrėjų grupės vadovas, mokslininkų tinklo „Worlds of Journalism Study“ atstovas Lietuvoje. Gal galite trumpai pristatyti ir kitas knygos autoreis?

G. Plepytė-Davidavičienė Vilniaus universitete dėsto socialinių tyrimų metodologiją, turi dvidešimties metų taikomųjų žiniasklaidos auditorijos, reklamos ir rinkos tyrimų patirtį, jos moksliniai interesai apima auditorijos ir emocijų sociologijos tyrimus. Kolegė parengė knygos metodologinę dalį ir skyrių apie žurnalistų sociodemografines charakteristikas bei darbo sąlygas. R. Kupetytė daugiau nei dešimtmetį dirba visuomeninio radijo žurnaliste, tiria garsinių medijų raidą, dėsto žurnalistikos dalykus Vilniaus universitete. Monografijoje Rūta išnagrinėjo žurnalistų vaidmenų ir profesinės etikos suvokimo problemas.

I. Gečienė-Janulionė yra Socialinių inovacijų instituto vadovė, Vilniaus universiteto dėstytoja, mokslininkė, tirianti visuomenės saugumo ir lietuvių migracijos problemas. Knygoje yra jos parengtas skyrius apie žurnalistų saugumą.

Ką konkrečiai analizuoja ši monografija?

Monografijos tikslas – išnagrinėti Lietuvos žurnalistų profesinės veiklos sąlygas ir įvertinti Lietuvos žurnalistikos situaciją politinių, ekonominių ir socialinių rizikų kontekstuose. Siekdami nustatyti Lietuvos žurnalistų suvokiamas savo profesinės veiklos rizikas ir įvertinti tai sąlygojančius (lemiančius) veiksnius, analizuojame žurnalistų suvokimus apie darbo sąlygas, įvairaus pobūdžio įtakas, redakcinę autonomiją, žurnalistinius vaidmenis, profesines vertybes, etiką ir veiklos saugumą.

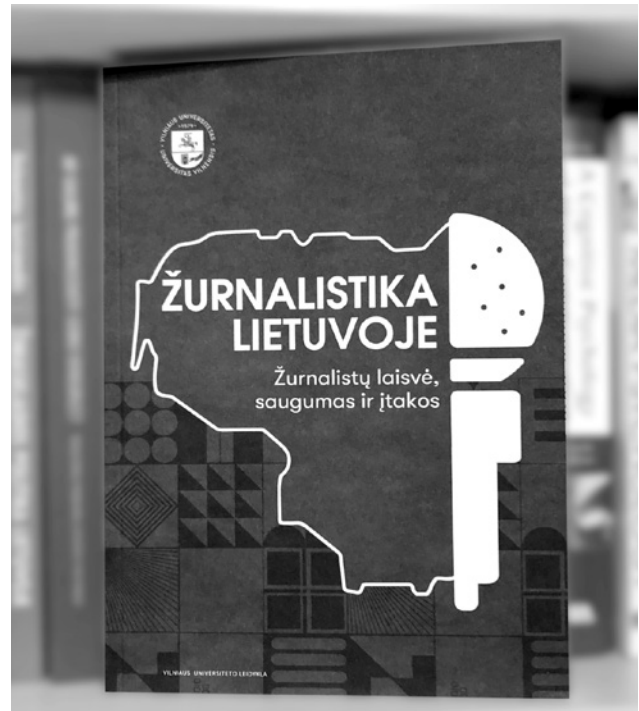
Knygoje galima rasti daug įvairios informacijos apie Lietuvos žurnalistų bendruomenę: amžių, darbo trukmę, pajamas, išsilavinimą, priklausymą profesinėms organizacijoms ir religinėms bendruomenėms, darbo santykius, politines pažiūras, skirtumus lyties aspektu ir kita.

Knygos pratarmėje teigiama, kad buvo apklausti 302 Lietuvos žurnalistai. Kaip jie buvo atrinkami? Ar tokio kiekio pakanka norint daryti išvadas?

Dirbome vadovaudamiesi „Worlds of Journalism Study“ mokslininkų tinklo sudaryta metodologija. Pagal Lietuvos žurnalistų populiacijos dydį (tyrimo metu suskaičiavome 1 220 žurnalistų) minimaliai užteko apklausti 292 žurnalistus, kai maksimali duomenų paklaida yra 5 proc., bet nusprendėme apklausti šiek tiek daugiau. Tyrimo imtis buvo proporcingai struktūruota pagal žurnalistų, dirbančių įvairiuose žiniasklaidos sektoriuose (televizija, radijas, internetas, laikraščiai, žurnalai, naujienų agentūros), taip pat pagal dirbančių nacionalinėje, regioninėje ir vietinėje žiniasklaidoje, skaičių. Faktiškai apklausėme kas ketvirtą Lietuvos žurnalistą. Pirmas redakcijos žurnalistas buvo pasirenkamas iš sąrašo atsitiktine tvarka, paskui kviečiamas kas ketvirtas. Jeigu kuris nors nekontaktuodavo ar nesutikdavo dalyvauti apklausoje, buvo kviečiamas kitas. Taip užtikrintas visos Lietuvos žurnalistų bendruomenės reprezentatyvumas, o tai reiškia, kad galima gauti patikimus duomenis ir daryti išvadas.

Jau daug metų dirbu žurnalistu, žinau, kad daug kas mus įtaigoja. Jūs analizuojate Lietuvos žurnalistų veiklą įvairių įtakų verpetuose. Kokie tie verpetai, kiek jie mums pavojingi?

Įtakos žurnalistų veiklai buvo suskirstytos į šešias grupes: politines, ekonomines, socialines, organizacines, procedūrines ir asmenines. Paminėsiu kelis galbūt įdomesnius su įtakomis susijusius skaičius. Didesnę ar mažesnę valdžios atstovų įtaką savo darbui pripažino 40 proc. žurnalistų. Reklamos sprendimų įtaką žurnalistinei veiklai deklaravo 54 proc., savininkų įtaką – 60 proc., savicenzūros – 74 proc., žurnalistinės etikos – 99 proc. apklaustos dalyvių. Svarbu ir

Knygos „Žurnalistika Lietuvoje. Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos“ viršelis.

Dailininkė Jurga Tėveliė

tai, kad įtakų intensyvumas nėra visiems žurnalistams vienodas. Pavyzdžiui, reklamos sprendimų įtakos intensyvumo pasiskirstymas yra toks: didelę įtaką patiria 20 proc., vidutinę – 19 proc., o nedidelę – 15 proc. žurnalistų.

Nors žurnalistinės etikos svarbą pažymėjo beveik visi žurnalistai, redakcijose jos principų veikimą dažnai slopina organizaciniai veiksniai (savininkai, vadovai), toleruojantys politines ir ekonomines rizikas. Tuomet žurnalistams, ketinantiems veikti atitinkamoje organizacijoje, tenka pasitelkti savicenzūros įtaką, deklaruotą beveik trijų ketvirtadalių apklaustų žurnalistų. Apskritai savicenzūros įtaka yra reziumuojanti daugelio kitų įtakų žurnalistams buvimą ir sąveiką. Tai rodo gana plataus masto reiškinių, kenkiančių žurnalistikos misijai kuo geriau informuoti visuomenę, nes dalis informacijos dėl įvairių politinių, ekonominių, organizacinių ar asmeninių veiksnių nepatenka į žiniasklaidos turinį arba patenka išfiltruota ir neišsami. Lietuvos atveju žurnalistų deklaruota savicenzūros įtaka jų veiklai labai aiškiai diferencijuoja žiniasklaidos sistemos segmentus – regioninės (vietinės) žiniasklaidos žurnalistai savicenzūros įtaką pripažįsta daug dažniau ir vertina ją kaip intensyvesnę nei nacionalinės (ir komercinės, ir visuomeninės) žiniasklaidos žurnalistai.

Vieną iš knygos skyrių pavadinote „Laisvė dirbti žurnalistais“. Ką jame norėjote pasakyti, ką akcentuoti?

Šioje dalyje aptariau, kiek laisvi Lietuvos žurnalistai yra savo darbe rinktis temą ir spręsti, kuri pateikiamos istorijos

dalis turėtų būti labiausiai akcentuojama. Taip pat buvo pateikti žurnalistų vertinimai apie tai, kiek, jų manymu, laisvės žiniasklaida turi Lietuvoje. Beveik pusė (49 proc.) dalyvavusių apklausoje žurnalistų teigė turintys visišką laisvę rinktis temas, 45 proc. apklausos dalyvių sakė turintys pakankamai daug laisvės, o 6 proc. asmenų pripažino, kad turi mažai laisvės. Tik kas dešimtas žurnalistas manė, kad Lietuvoje žiniasklaida turi visišką laisvę, dauguma (68 proc.) apklausos dalyvių rinkosi atsakymo variantą „Turi pakankamai daug laisvės“. Be to, beveik penktadalis pripažino, kad Lietuvoje žiniasklaida turi nedaug laisvės. Pozityviausiai žiniasklaidos laisvę Lietuvoje suvokia visuomeninės žiniasklaidos atstovai, šiek tiek vidutiniškai kritiškiau ją vertina nacionalinės privačios komercinės žiniasklaidos ir skeptiškiausiai – regioninių (vietinių) redakcijų žurnalistai.

Skaičiuojant koreliacijas tarp žurnalistų suvokiamų įtakų ir laisvės rinktis temas vertinimų, paaiškėjo, kad laisvė rinktis temas neigiamai koreliuoja su valdžios ir redaktorių įtaka visuose žiniasklaidos segmentuose: nacionalinėje privačioje, visuomeninėje ir regioninėje (vietinėje) žiniasklaidoje. Neigiamų koreliacijų su laisve rinktis temas privačioje žiniasklaidoje (nacionalinėje, regioninėje, vietinėje) grupę papildo vadovų ir savininkų įtakos, o vien tik nacionalinėje privačioje žiniasklaidoje dar fiksuotos reikšmingos neigiamos koreliacijos su pelno lūkesčių, verslo atstovų, redakcinės politikos ir savicenzūros įtakomis.

Apskritai žiniasklaidos sistema (ir žurnalistų bendruomenė) asmeninės žurnalistų laisvės aspektu yra pasidalijusi į tris aiškesnes grupes. Viena iš šių žurnalistų grupių, sudaranti apie pusę žurnalistų populiacijos, geba valdyti išorines ir vidines rizikas bei, galima sakyti, mėgaujasi visiška laisve žurnalistinėje veikloje. Ši žurnalistų bendruomenės dalis aiškiai prisideda prie žiniasklaidos (žurnalistikos) socialinės institucijos stiprinimo ir stengiasi puoselėti jos nepriklausomumą. Kita didelė žurnalistų grupė, kiek mažesnė nei pusė populiacijos,

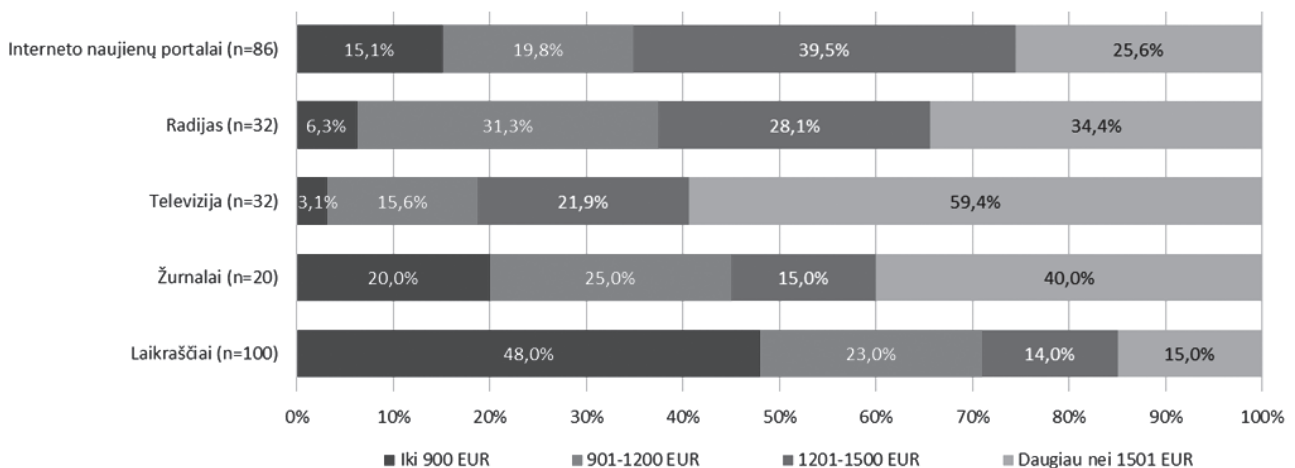
dažnai, bet ne visuomet, gali dirbti laisvai žurnalistinį darbą (turi pakankamai laisvės), laviruodama tarp įvairaus pobūdžio rizikų. Tokiu atveju šios žurnalistų bendruomenės dalies palaikymas žiniasklaidos socialinei institucijai gali būti sąlyginis, nes priklauso nuo žurnalistinio darbo rizikų suvaldymo laipsnio. Trečia žurnalistų grupė, sudaranti keletą procentų profesinės bendruomenės, neturi pakankamai laisvės savo darbe, nuolat patiria rizikas, kurias nebūtinai geba suvaldyti, o tai lemia žurnalistikos profesinių principų ir žiniasklaidos (žurnalistikos) socialinės institucijos menkinimą.

Monografijoje nemažai rašoma apie žurnalistų saugumą. Tai mums, žurnalistams, labai aktualu. Lietuva – iš pažiūros ramus kraštas, bet ir mes turime auką – nušautą žurnalistą. Negali nejudinti prie Seimo vykę protestuojančių demonstrantų fiziniai išpuoliai prieš žurnalistus. Yra žurnalistų, patyrusių psichologinį bauginimą, teisminį priekabiavimą. O ką atskleidė jūsų vykdytas tyrimas? Kokias grėsmes dabar patiria žurnalistai?

Žurnalistų patiriamos psichologinės grėsmės yra palyginti dažnos. Nustatėme, kad per paskutinius penkerius metus žeminančią ar neapykantos kalbą patyrė 70 proc. žurnalistų (dažnai – 13 proc., kartais – 28 proc., labai retai – 29 proc.), viešą žurnalistų darbo diskreditavimą konstatavo 56 proc., žurnalistų asmeninės moralės kvestionavimą – 48 proc., kitus grasinimus ir bauginimus žurnalistų atžvilgiu – 40 proc. apklausos dalyvių.

Žurnalistų patiriamos fizinės grėsmės yra palyginti retos. Per paskutinius penkerius metus fizinius išpuolius teigė patyrę 5 proc. žurnalistų, o reikalavimus dirbti aplinkoje, kurioje lengvai plito COVID-19 virusas, – 12 proc. Teisines grėsmes arba teisinius veiksmus dėl atliekamo darbo deklaravo 26 proc. žurnalistų. Taip pat yra svarbios ir informacinės kibernetinės grėsmės. Įsilaužimą į socialinių tinklų ar kitas internetines paskyras konstatavo 13 proc., vardo (pavardės) naudojimą

Žurnalistų atlyginimo (neto) pasiskirstymas žiniasklaidos sektoriuose 2023 m. pradžioje, proc.

Lietuvos žurnalistų atsakymų į klausimą „Kaip dažnai per pastaruosius penkerius metus patyrėte šiuos veiksmus, susijusius su jūsų žurnalistiniu darbu?“ pasiskirstymas, proc.

Patiriami veiksmai	Niekada	Labai retai	Kartais	Dažnai	Labai dažnai	Iš viso patyrė grėsmę (nuo labai retai iki labai dažnai)
Žeminanti ar neapykantos kalba jūsų atžvilgiu	29,8	29,2	28,1	10,3	2,6	70,2
Viešas jūsų darbo diskreditavimas	43,7	28,5	18,9	7,2	1,7	56,3
Persekiojimas	87,1	7,3	3,3	2,0	0,3	12,9
Seksualinis priekabiavimas ar seksualinė prievarta	92,3	7,0	0,7	0	0	7,7
Kiti grasinimai ir bauginimai jūsų atžvilgiu	59,9	25,5	10,6	3,0	1,0	40,1
Privertimas elgtis prieš savo valią	87,7	9,9	2,4	0	0	12,3
Jūsų asmeninės moralės kvestionavimas	51,7	26,8	14,2	5,6	1,7	48,3
Patyčios darbo vietoje	85,4	8,9	4,1	1,3	0,3	14,6
Jūsų šeimos bauginimas	95,4	2,0	2,0	0,6	0	4,6

suklastotose ir manipuliuojančiose istorijose – 18 proc., o kitos asmeninės informacijos viešinimą – 20 proc. žurnalistų. Taigi, žurnalistinio darbo Lietuvoje saugiu psichologiniu aspektu pavadinti negalėtume, taip pat netrūksta ir kitokio pobūdžio grėsmių, susijusių su žurnalistų profesine veikla.

Knygos autoriai neretai remiasi ir užsienio tyrėjų išva-domis. Jūsų nuomone, kaip atrodo Lietuvos žiniasklaida tarp kaimyninių šalių, Europos Sąjungos narių?

Analogiško, kaip ir mūsų, tyrimo, atlikto 2021–2023 m. 40 šalių (apklausta beveik 20 tūkstančių žurnalistų), rezultatai rodo, kad Lietuvos žurnalistai savo profesinėje veikloje jaučiasi gana laisvai, palyginti su daugeliu šalių kolegomis. Mūsų šalies žurnalistai vidutiniškai geriausiai tarp visų šalių vertina galimybes laisvai rinktis temas, o didesnę laisvę dėlėti temų akcentus už Lietuvos žurnalistus deklaravo tik Portugalijos žurnalistai.

Skaičiuojant abiejų rodiklių (laisvės rinktis temas ir jų akcentus) vidurkį ir sudarant redakcinės autonomijos indeksą, penketukas atrodė taip: Lietuva, Portugalija, Bulgarija, Latvija ir Čilė. Daugelio Vakarų šalių žurnalistai daug kritiškiau vertino savo laisvę rinktis temas ir jų akcentus. Pavyzdžiui,

Suomija buvo 16-ta, Švedija – 22-a, Vokietija – 24-ta, o Norvegija – 25-ta. Jas lenkė kai kurios Rytų Europos ar Lotynų Amerikos šalys.

Vertinant žurnalistų atsakymus į klausimą, kiek žiniasklaida turi laisvės jų šalyje, eiliškumas rikiuotėje labai smarkiai pasikeitė. Vakarų šalių žurnalistai vidutiniškai geriau vertina visos žiniasklaidos sistemos laisvę nei savo asmeninę laisvę darbe rinktis temas, o to daugeliu atvejų negalima pasakyti apie kitų pasaulio regionų žurnalistų vertinimus. Lietuva šio žiniasklaidos laisvės vertinimo klasifikacijoje su Naująja Zelandija dalijosi 5–6 vietas, užleisdama pirmas pozicijas Švedijai, Norvegijai, Vokietijai ir Suomijai. Tačiau Portugalija jau liko tik 18-ta, Latvija – 21-a, o Bulgarija nusirito į 36-tą vietą. Taigi, brandesnių demokratijų žurnalistai savo asmeninę laisvę darbe vertina vidutiniškai kritiškiau ar panašiai, palyginti su žiniasklaidos laisve savo šalyje, o mūsų regiono žurnalistai savo asmeninę laisvę suvokia vidutiniškai pozityviau nei bendrai visos šalies žiniasklaidos laisvę.

Ačiū už pokalbį.

Kalbino Vytautas Žeimantas

R E M I A

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

VIRGINIJUS SAVUKYNAS TURĖJO TEISĘ KRITIKUOTI MINISTRĘ, LRT ETIKOS KONTROLIERĖS SPRENDIMAS PANAIKINTAS

Kovo 22 d. Vilniaus miesto apylinkės teismas negaliojančiu pripažino LRT etikos kontrolierės Dainos Elenos Andrikienės sprendimą, kuriuo buvo nuspręsta, kad žurnalistas Virginijus Savukynas, savo „Facebook“ paskyroje paskelbęs įrašą, kuriame kritikavo teisingumo ministrę Ewelina Dobrowolską, pažeidė LRT etikos kodeksą, ir pasiūlyta visuomeniniam transliuotojui skirti nuobaudą.

Virginijus Savukynas
LRT nuotr.

Beje, D. E. Andrikienė etikos kontrolieriaus pareigas pradėjo eiti 2021 m., įsigaliojus naujai LRT įstatymo redakcijai. Etikos kontrolierius prižiūri, kaip LRT žurnalistai laikosi LRT žurnalistų etikos kodekse nustatytų profesinės etikos taisyklių bei principų, skatina laikytis profesinės etikos, pagal savo kompetenciją nagrinėja ir rengia atsakymus į asmenų skundus dėl žurnalistikos etikos taisyklių pažeidimo.

LRT etikos kontrolierių į pareigas skiria (ir iš jų atleidžia) Taryba viešo konkurso būdu penkerių metų kadencijai. D. E. Andrikienė kontrolieriaus pareigas dar galėjo eiti kelerius metus.

Teisėja Rūta Poniškaitytė-Liatukė paskelbė, kad LRT etikos kontrolierė D. E. Andrikienė viršijo savo įgaliojimus. Pasak teisėjos, asmuo turi teisę kritikuoti valdžią.

Žurnalistui iš atsakovės LRT priteista 6,4 tūkst. eurų bylinėjimosi išlaidų.

Tokia konfliktinė situacija atsirado po to, kai 2023 m. gegužę LRT etikos kontrolierė D. E. Andrikienė pripažino, kad žurnalistas V. Savukynas, savo „Facebook“ paskyroje paskelbęs įrašą, kuriame kritikavo teisingumo ministrę E. Dobrowolską, pažeidė LRT etikos kodeksą, ir pasiūlė visuomeniniam transliuotojui skirti nuobaudą.

V. Savukynas „Facebook“ paskelbė tokio turinio įrašą: „Teisingumo ministrė iškelė drausminę bylą Ignui Vėgėlei dėl to, kad jis kėlė klausimus. Jie gali patikti, gali nepatikti, tačiau tokią teisę garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija. Manau, kad tai yra vienas iš baisiausių žingsnių, kuriuo pasikėsinta į laisvę. Kaip ir putino ruzžijoje nepatinkančius žmones siekiama užčiaupti. Nemanau, kad šiai ministrei yra vieta Vyriausybėje.“

„LRT etikos kontrolierės sprendimas pripažinti žurnalistą V. Savukyną pažeidusiu etiką, atrodo, yra persekiojimas už kritiką“, – teigė Lietuvos žurnalistų sąjungos ir Nacionalinės žurnalistų kūrėjų asociacijos pirmininkas Dainius Radzevičius.

Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimas buvo negalutinis ir galėjo būti skundžiamas. LRT iš pradžių svarstė šį sprendimą skųsti.

„Teismo sprendimą vertinti šiuo metu būtų per daug skubota, tačiau, siekdama daugiau aiškumo svarbiems ateities žurnalistų etikos ir aukštų standartų išlaikymo procesams, LRT svarsto teismo sprendimą skųsti aukštesnei instancijai“, – sakė LRT atstovė ryšiams su visuomene Miglė Savickaitė.

Vėliau LRT taryba nusprendė, kad nepalankaus teismo sprendimo žurnalistu V. Savukyno byloje neskųs. Pasak tarybos pirmininko Eugenijaus Valatkos, taryba gerbia teismo sprendimą, kuris įsigalios balandžio 22 d.

Taip V. Savukyno byloje buvo padėtas paskutinis taškas.

„Etikos kontrolieriaus pozicija yra tarsi tarpininkas tarp žmonių ir redakcijos, kai kyla abejonių dėl žurnalistų darbo etikos. Etikos kontrolierius privalo išanalizuoti iš auditorijos gautus skundus, sužinoti redaktorių, žurnalistų nuomonę ir tik tada priimti sprendimą: buvo ar nebuvo pažeista žurnalistinė etika, – teigė LRT tarybos pirmininkas E. Valatka. – Per kelerius metus pamatėme, kad tai nėra lengva pozicija, tačiau ir labai

IŠ „LIETUVOS ŽINIASKLAIDOS ENCIKLOPEDIJOS“

Savukynas Virginijus *1974 03 29 Paserninkai (Lazdijų r.), žurnalistas, žiniasklaidos, viešųjų ryšių ekspertas. 1998 baigė VU Istorijos f-tą. 2001–05 internetinio žinių portalo „Omni laikas“ vyr. redaktorius. 2005–06 redagavo internetinį portalą www.forumvilnius.lt. 2005–07 internetinio mėnraščio „Akiračiai“ red. 2005–11 vedė laidą „Savaitės atgarsiai“. 2008–09 kūrė publicistinę laidą „Tapatybės labirintai“. 2008–09 internetinio portalo „lrt.lt“ vyr. redaktorius. 2011–13 vedė analitinę diskusijų laidą „Įžvalgos“. Nuo 2013 LRT televizijoje vedė istorinės publicistikos laidą „Istorijos detektyvai“. Lietuvos radijuje vedė laidą „Forumus“. Kūrė dokumentinius filmus: „Dovydas prieš Galijotą“ (apie „Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką“, 2012), „Liaudis tampa tauta“ (2013), parašė filmo apie Rolando Pakso apkaltą (2004) scenarijų. Išleido kn. „Lietuvių mentalitetai: tautinė istorija ir kultūros problemos“ (su bendraautoriais, 2002), „Maištininko“ mitologijos. Rolando Pakso įvaizdžiai“ (2004), „Interneto gidas“ (su bendraautoriais, 2008), „Istorija ir mitologijos: tapatybės raiškos XVII–XIX amžiaus Lietuvoje“ (2012), „Įžvalgos“ (2013), „Istorijos detektyvai. Viduramžiai: nuo galvų kapojimo iki meilės intrigų“ (2016). Kūrybos išversta į vokiečių k. MA rengto jaunųjų mokslininkų konkurso laureatas (2000). „Infobalt“ apdovanojimas už metų debiutą (2003). Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prizas „Už tautinę toleranciją“ (2007). LRT apdovanojimas „Bitinukas“ geriausiam televizijos laidų vedėjui (2008). Antano Macijausko premija (2015). Vinco Kudirkos ir Petro Babicko premijos (abi 2023).

naudinga tiek žiniasklaidai, tiek visuomenei, nes yra tarsi laidininkas tarp dviejų bandančių susikalbėti psių.“

Po V. Savukyno bylos iš pareigų pasitraukė LRT etikos kontrolierė D. E. Andrikienė. Pati kontrolierė teigė pareigas paliekanti ne dėl V. Savukyno bylos baigties, o „dėl asmeninių priežasčių“. Tokį jos sprendimą patvirtino LRT taryba, netrukus paskelbusi naują konkursą eiti šias pareigas.

Konkurse vykdydama pretendentų atranką LRT taryba vertins jų darbo patirtį, asmenines savybes, organizacinius gebėjimus ir žinias, svarbias etikos kontrolieriaus funkcijoms atlikti, bei motyvaciją.

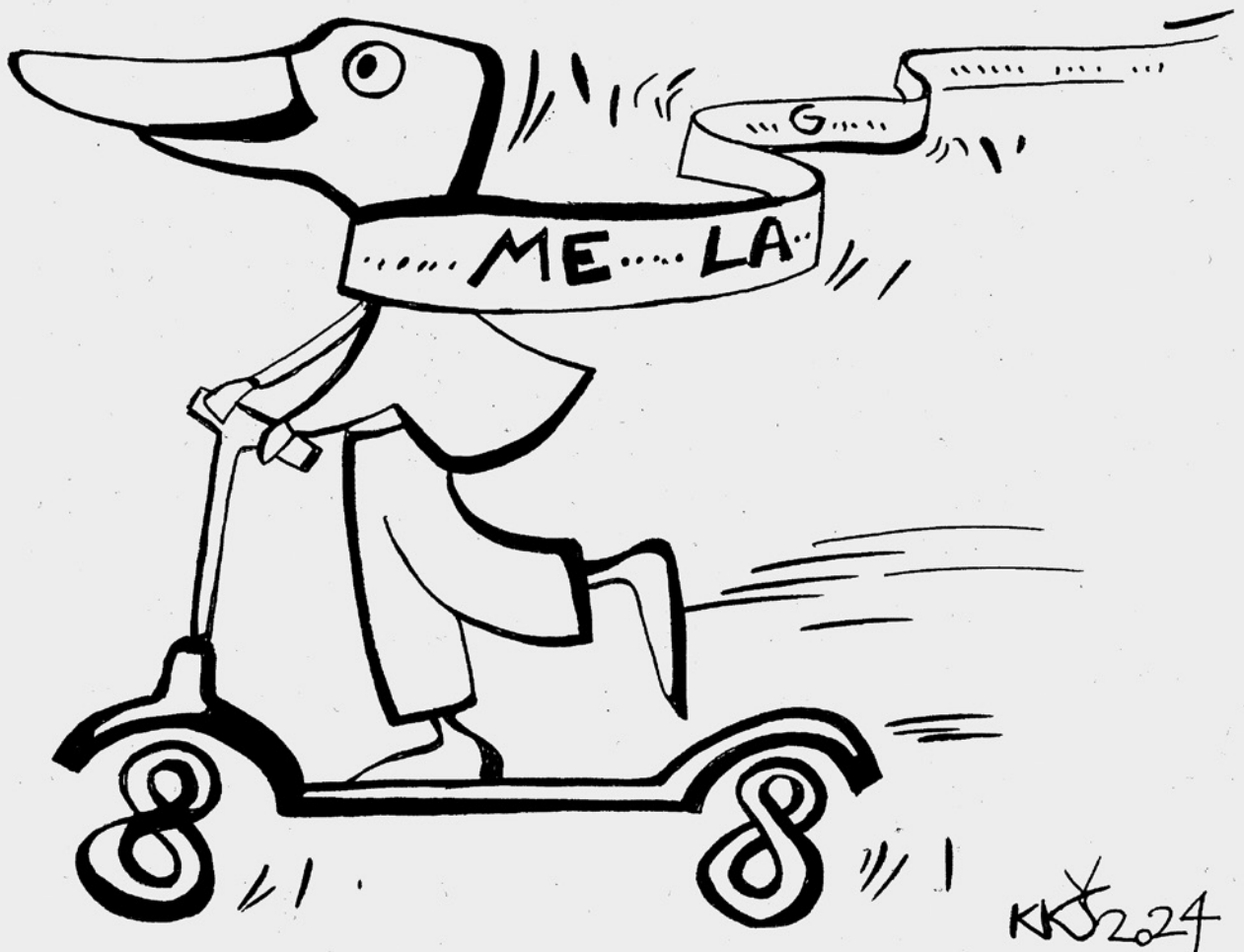
Žodžio laisvė šį kartą buvo apginta.

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

VASARIO MELAGIENŲ SRAUTAS LIETUVOJE: ANTIVALSTYBINIŲ IR ANTIUKRAINIETIŠKŲ NARATYVŲ SUINTENSYVĖJIMAS

„Pilietišio atsparumo iniciatyvos“ komanda, naudodamasi „Awario“ duomenų analizės priemone, vykdo nuolatinę dezinformacijos stebėjamą Baltijos šalių medijų erdvėje. Šios veiklos tikslas – sistemingai kovoti su žalingu socialinių tinklų, žiniasklaidos priemonių ir kitų komunikacijos kanalų naudojimu melagenoms skleisti Baltijos regione, analizuojant didžiausios sklaidos sulaukusias kampanijas.

DIDŽIAUSIĄ AKTYVUMĄ SOCIALINIUOSE TINKLUOSE PASKATINUSIOS NAUJIENOS

Visą šių metų vasario mėnesį Lietuvos socialiniuose tinkluose buvo matomas didelis vartotojų aktyvumas.

„Awario“ socialinės medijos stebėjimo priemonė nustatė, kad didžiausią auditorijos įsitraukimą sužadino šios istorijos:

- Aleksejaus Navalno mirtis ir su tuo susijusios pasekmės, įskaitant jo žmonos Julijos Navalnajos kalbą, spėliones apie galimą jo mirties poveikį karui ir diskusijas apie Arkties kalėjimą, kuriame Navalnas buvo laikomas iki mirties;
- tebevykstantis Izraelio ir „Hamas“ karas, žiniasklaidos priemonėms skiriant dėmesio „Hamas“ svarstymams dėl pasiūlytų paliaubų Gazos ruože;
- neseniai pradėtas tyrimas dėl įtartinų finansinių operacijų, siejamų su buvusiu „BaltCap“ infrastruktūros fondo partneriu Šarūnu Stepukoniu;
- Rusijos karas prieš Ukrainą, aptariant įtartinus Putino planus įkurti demilitarizuotą zoną Ukrainoje ir tai, kad ukrainiečių kariai Avdijivkos mieste nužudė daugiau nei 7 000 Rusijos karių ir žadėjo „baisiausią įmanomą“;
- oficiali 2024 m. Lietuvos prezidento rinkimų kampanijos pradžia, Vyriausiajai rinkimų komisijai išdavus parašų rinkimo lapus 10-iai kandidatų į prezidentus, kurie siekia užsitikrinti savo kandidatūras;
- neseniai priimtas Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimas, kuriuo nuspręsta, kad Lietuvos prezidentas Gitanas Nausėda ir ambasadorius Jungtinėje Karalystėje Eitvydas Bajarūnas pažeidė įstatymą, pasinaudodami valstybės lėšomis privačiam vizitui į Londono Karališkąjį operos teatrą, taip sumaišydami privačius ir viešuosius interesus;
- „Radarom“ lėšų rinkimo kampanija Ukrainai paremti, minint dvejus metus nuo Rusijos invazijos Ukrainoje pradžios, kurios metu lietuviai paaukojo daugiau nei 8,5 mln. eurų;
- sprendimas išimties tvarka suteikti Lietuvos pilietybę dailiojo čiuožimo atstovei amerikietei Allison Reed.

Kremliai palankūs portalai Lietuvoje dalį šių naujienų pasitelkė siekdami palaikyti nuolatinį valdžią kritikuojančio turinio srautą. Žiniasklaidos stebėjimo įrankiai atskleidė, kad didžiausią auditorijos susidomėjimą su Kremliumi siejamoje žiniasklaidos priemonėse sukėlusios istorijos buvo susijusios su Lietuvos vidaus problemomis. Kremliai palankūs leidiniai plačiai nušvietė Š. Stepukonio bylą, teigdami, kad jis „dirba ne vienas“, ir įvardijo konkrečius valstybės pareigūnus, kurie „stovi už viso to sąmokslą“.

Specifinės žiniasklaidos priemonės taip pat atvirai kritikavo valdančiuosius politikus, abejodamos jų skaidrumu. Šie šaltiniai vasario mėnesį daugiausia taikėsi į Moniką Navickienę ir Justą Džiugelį, kaltindami juos atitinkamai nepotizmu ir lobizmu. Tuose pačiuose portaluose pastebimas ir dažnai pasikartojantis labai neigiamas imigrantų vaizdavimas, pavyzdžiui, pateikiant tokias retorines antraštes, kaip „Migrantai daro, ką nori?“, ir nagrinėjant konkrečius galimus užsienio piliečių nusikaltimų atvejus.

PER KARO UKRAINOJE METINES SUINTENSYVĖJO ANTI-UKRAINIETIŠKI NARATYVAI

Kadangi 2024 m. vasario 24 d. žymi dvejus metus nuo Rusijos plataus masto invazijos į Ukrainą pradžios, tą dieną taip pat išaugo straipsnių, susijusių su Ukraina, skaičius Kremliai palankioje medijoje. Skelbtuose straipsniuose buvo kalbama esą „Lietuva į karą Ukrainoje stos kartu su lenkais, siųsdama savo karius“.

Straipsniai kritikavo Vyriausybę, teigdami, kad „Lietuvai nereikia karo su rusais, kurį ruošia ši išdavikiška vyriausybė“, Ukrainos pergalė straipsniuose buvo vaizduojama kaip sunkiai įmanoma, o jos valdžia – kaip nepatikima. Straipsniuose diskredituota ir lietuvių teikiama parama Ukrainai, hipotetiškai klausiant, „kas iš tikrųjų gauna naudos iš visų šių lėšų rinkimo akcijų“, referuojant į tą pačią dieną finišą pasiekusią „Radarom“ kampaniją.

Per šį ataskaitinį mėnesį Kremliai artimos žiniasklaidos priemonės taip pat plačiai nušvietė JAV žurnalisto Tuckerio Carlsono interviu su Rusijos prezidentu Vladimiru Putinu. Straipsnių autoriai tvirtino, kad pokalbyje buvo aptariamoms tokios svarbios temos, kaip karo su NATO grėsmė, „tikroji“ padėtis Ukrainoje bei galimas pasaulinis branduolinis konfliktas.

Vasario mėnesį iš viso buvo tikrinami 527 straipsniai iš keturių Lietuvoje vis dar veikiančių Kremliai palankių žiniasklaidos priemonių: 77.lt, bukimevieni.lt, ekspertai.eu ir laisvaslaikrastis.lt.

Aktyviausias iš jų buvo naujienų portalas 77.lt, per vasario mėnesį išleidęs 325 straipsnius, arba net 62 proc. visų patikrintų straipsnių.

Oficialus tos pačios žiniasklaidos priemonės „Facebook“ puslapis taip pat išlaikė aukštą intensyvumo tempą – paskelbė 152 įrašus, t. y. vidutiniškai daugiau nei penkis įrašus per dieną. Svarbu pažymėti, kad išsiskiriantis portalo reguliarumas ir aktyvumas reikalauja atidžios stebėsenos ir analizės.

ANTIUKRAINIETIŠKI NARATYVAI – IR „FACEBOOK“ SOCIALINIAME TINKLE

Įdėmiau analizuojant „Facebook“ platformą, tarp aktyviausių jos puslapių – vienas pagrindinių antivalstybinių veikėjų ir žinomas įvairių protestų dalyvis Antanas Kandrotas, viešai žinomas Celofano slapyvardžiu. Svarbu pažymėti, kad žiniasklaidos priemonė 77.lt taip pat yra stipriai susijusi su tuo pačiu asmeniu. Savo „Facebook“ puslapyje „Celofanas LIVE“ jam pavyko išlaikyti stublinamą tempą – per vasarį paskelbė net 74 įrašus. Nors tai buvo kiek mažiau, lyginant su 105 įrašais per sausį, verta priminti, kad Celofanas šiuo metu yra laikomas įkalinimo įstaigoje, o jo puslapis vis dar geba išlaikyti pabrėžtiną aktyvumą.

Vienas įrašas iš vasario mėnesio „Celofanas LIVE“ puslapio įrašų išsiskyrė paramą Ukrainai menkinančiu naratyvu: jame matoma susirašinėjimo ekrano kopija su Trakų pilies nuotrauka ir žinute „jau pašalinta“, referuojančia į ten kabėjusią Ukrainos vėliavą. Pokalbio ekrano kopija buvo pasidalyta su trumpu įrašo autoriaus komentaru: „Mums pavyko! Ačiū drąsiems žmonėms!“ Daugiau nei 400 komentarų išreiškė masinį pritarimą tokiam žingsniui, „didžiulę pagarbą“, gyrė „tokią drąsą“, tvirtino, kad „pagaliau susigrąžinome Trakus“.

Panašus turinys, menkinantis Lietuvos paramą Ukrainai ir pabrėžiantis gerai žinomą Kremliaus naratyvą apie Ukrainos prioretizavimą, aptinkamas visame „Celofanas LIVE“ puslapyje.

NEIGIAMAI SENTIMENTAI IR LIETUVOS ŽINIASKLAIDOJE

Analizuojant kasdienį turinio pasiskirstymą Lietuvos žiniasklaidoje, verta paminėti, kad vasario 24 d., minint dvejus metus nuo visapusiškos Rusijos invazijos į Ukrainą, matomas šios tematikos straipsnių išaugimas: jie per dieną pasiekė beveik 500 000 medijos vartotojų. „Awario“ medijų stebėjimo priemonė atskleidė, kad 16 proc. šiuo įrankiu užfiksuotų straipsnių buvo stipriai neigiamo sentimentu. Analizės metu pastebimas nuoseklumas Rusijos karo Ukrainoje kontekste platinant antiukrainietiškus ir anti-valstybinius naratyvus. Taip pat verta paminėti, kad žiniasklaidos stebėjimo įrankiai negali atpažinti sarkazmo, kurį labai dažnai naudoja Kremliui palankūs veikėjai, todėl neigiamo sentimentu kiekis gali būti daug didesnis, nei nurodo automatizuoti įrankiai.

Dezinformacijos stebėjimą ir analizę Baltijos šalyse įgyvendina VšĮ „Pilietinio atsparumo iniciatyva“, remiama „Google“.

PAPILDOMA INFORMACIJA ŽURNALISTAMS:

„Pilietinio atsparumo iniciatyva“, VšĮ
Smolensko g. 10D-55, LT-03234 Vilnius
info@cri.lt

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

KAIŠIADORIŲ RAJONO LAIKRAŠTIS IR PAULIUS ŠIRVYS

JONAS LAURINAVIČIUS

Nacionalinės žurnalistų kūrėjų asociacijos narys

Nauja eilutė poeto biografijoje

Nei pats Paulius Širvys (1920–1979), nei jo gyvenimo ir kūrybos tyrinėtojai niekur nėra užsiminę, kad jis yra dirbęs Kaišiadorių apskrities laikraščio grėsmingu pavadinimu „Bolševikiniu keliu“ redakcijoje.

Tai paaiškėjo atsitiktinai, kai „Kaišiadorių aidų“ laikraščio žurnalistai ėmė rengtis šio leidinio 60-ties metų jubiliejui – 2006-aisiais. Redakcija buvo išsaugojusi beveik visus laikraščio metinius komplektus. Ypač buvo įdomu pavartyti pačius pirmuosius, spausdintus ant prasto popieriaus, kažkada pusrūsiuose paveiktus drėgmės, tačiau dar įskaitomus.

Ir štai po viena korespondencija, išspausdinta „Bolševikiniu keliu“ 1952 m. balandžio 25 d., išvystu: „P. Širvys. Mūsų karys“. Vartau toliau. Dar randu tokių parašų. Sunku patikėti, kad tai kadaise Kaišiadorių apskrities laikraštyje spausdinti būsimąjo garsaus poeto P. Širvio rašiniai.

Pažinojau kaišiadorietį Stasį Ivanavičių, kuris tais metais dirbo apskrities vykdomojo komiteto sekretoriumi, o redakcija buvo tame pačiame pastate. S. Ivanavičius neabejodamas patvirtino, kad P. Širvys tikrai dirbo Kaišiadorių apskrities laikraščio redakcijoje. Tik neilgai.

– Nes jį išvijo, – prakošė pro dantis kaišiadorietis.

– Už ką? – paklausiau.

– Už tai, kad jis rašė aštirus feljetonus...

Jonas Laurinavičius
Vytauto Žeimanto nuotr.

Feljetonai, kuriuos P. Širvys pasirašinėjo Vyt. Šermukšnio slapyvardžiu, buvo naujas žanras laikraštyje „Bolševikiniu keliu“. P. Širvys su žemėmis sumaišė savavaliaujantį pramkombinato direktorių Serioginą („Kas man uždraus?“, 1952 06 03), sukčiaujantį Ščebnicos gyvulių paruošų kontoros direktorių Dolgovą („Ilgai tylėjęs prabilo“, 1952 06 25). Tie direktoriai buvo iš karo begrįžtą frontininkai, Kaišiadoryse susiradę tarnybą ir toliau į Rusiją nevažiuo. Tokie P. Širvio feljetonai, be abejonės, kėlė frontininkų įniršį. Redakcijai buvo patarta „imtis priemonių“ dėl P. Širvio.

Beje, kai poetas paliko redakciją, iš laikraščio puslapių dingo ir feljetonai.

P. Širvys buvo aktyvus ir produktyvus redakcijos plunksnos darbininkas. Rašė ne tik feljetonus, bet ir apybraižas (iki jo ir apybraižų niekas redakcijoje nerašė), ir trumpas žinutes. Paskutinis P. Širvio rašinys, pasirašytas pavarde, išspausdintas laikraštyje „Bolševikiniu keliu“ 1952 m. birželio 1 d. Nepritaipęs Kaišiadorių apskrities redakcijoje, jis išvažiavo į Dzūkiją, redagavo Merkinės MTS (mašinų ir traktorių stoties) laikraštį.

Nesunku suprasti, kad trumpas darbas Kaišiadoryse P. Širviui paliko itin slogų įspūdį, niekur jis apie jį nenorėjo prisiminti. Kita vertus, tai dar vienas paliudijimas, kad P. Širvys nesitaikstė su blogiu, buvo nepakantus sukčiams, pataikūnams, apsileidėliams.

Pirmosios publikacijos Kaišiadorių laikraštyje

Taip jau atsitiko, kad vienu metu Kaišiadorių rajono laikraščio redakcijoje, netgi tame pačiame kabinete, dirbo trys žurnalistai, pažinoję P. Širvij. Tai Vacys Bukauskas (1937–1998), Jonas Raudeliūnas (1939–1982) ir aš, šių eilučių autorius. Dar daugiau, vienu metu toje pačioje Kaišiadorių rajoninėje bibliotekoje dirbo visų tų trijų žurnalistų žmonos. Biblioteka privalejo organizuoti susitikimus su rašytojais, poetais, kultūros veikėjais. Taigi mūsų žurnalistų trijulė sprendė, ką pakviesti į Kaišiadoris, rajono kultūros skyriui teko pasirūpinti transportu, o bibliotekininkėms – mūsų žmonoms – vaišių stalu po susitikimo su skaitytojais. Savaimė suprantama, kad mes pirmiausia pakvietėme P. Širvij.

Mūsų redakcijoje buvo toks susitarimas: iš kiekvieno garbaus svečio išprašyti dar niekur nepaskelbtos kūrybos, kad ją pirmieji galėtume išspausdinti. Ypač stengėmės jos gauti iš P. Širvio, nes poetas buvo redaktoriaus Zenono Lapinsko (1928–1991) kraštiečių, kilęs iš Rokiškio rajono.

P. Širvys Kaišiadorių rajono laikraštyje „Į komunizmą“ debiutavo 1963 m. lapkričio 23 d. 139-ajame numeryje.

Debiutas buvo ypač įspūdingas, nes laikraštyje pasirodė visas eilėraščių ciklas „Motulė Lietuva“ (trys eilėraščiai: „Siūbuoja ažuolėliai“, „Rūdyk, tėvo dalge“ ir „Ant žibančių kardų“). Poeto kūrybos tyrinėtojams tikriausiai bus įdomu, kad tokio ciklo eilėraščių nėra nė viename jo kūrybos rinkinyje. Tačiau yra beveik tokie patys, daugiau ar mažiau perdirbti ir kitu pavadinimu, – tai ciklas „Tave iš amžių nešėme“. Pavyzdžiui, pirmas ciklo eilėraštis „Siūbuoja ažuolėliai“ vėliau buvo pervadintas į „Linguok, motule, vyge“, jo du posmai buvo tokie pat, o nuo trečiojo – jau naujai poeto pertvarkyti.

Kita P. Širvio publikacija Kaišiadorių rajono laikraštyje – „Žali beržų šešėliai“ (vėlesnis pavadinimas „Ateisiu tylią naktį“). Kaišiadoriškame variante – ir kai kurios kitokios eilėraščių eilutės, ir kitoks jų išdėstymas. Pavyzdžiui, antrasis posmas mūsų laikraštyje (1969 01 30) toks:

*Ateisiu šviesią naktį
Rūkų šilkais apsegti,
Tau pasakos pasekti,
Kaip vaikščioja po smėlį
Žali beržų šešėliai.*

Galutinis eilėraščių variantas, įdėtas į rinkinį „Beržai baltieji broliai“ (1989), atrodo taip:

*Ateisiu
Žalią naktį
Aušros šilkais
Apsegti
Ir pasaką pasekti:
Kaip vaikščioja
Po smėlį
Žali
Beržų šešėliai.*

Po kelių mėnesių pas mus buvo išspausdintas P. Širvio eilėraštis „Aš lauksiu prie Vilniaus“ (vėliau jis – „Prie pasakų miesto“), kuris netrukus tapo populiaria daina. Naujame eilėraščių variante poetas atsisakė pirmojo posmo:

*Garsus mano Vilnius,
Gražus mano miestas
Ir upė – Neris amžina.
Gražus mano Vilnius.
Vilnijančios vilnys –
Lietuvio lopšinė daina.*

Paskutinis P. Širvio eilėraštis, dar autoriui gyvam esant, „Kaišiadorių aidų“ laikraštyje buvo išspausdintas 1965 m. rugsejo 9 d. numeryje. Tai eilėraštis „Tu pabūk ilgesy“. Vėliau jis buvo įdėtas į poezijos rinkinį „Beržai baltieji broliai“

(1989) su nežymiais pakeitimais ir kitokiu pavadinimu – „Kai brendu naktimi“.

Netrukus du mano kolegos – V. Bukauskas ir J. Raudeliūnas – paliko redakciją ir išsikėlė kitur gyventi. Nors aš buvau didelis P. Širvio kūrybos gerbėjas, tačiau jo gyvenimo būdas man buvo nepriimtinas, poeto ryšys su redakcija nutrūko. O po kelerių metų jis šiek tiek atsinaujino, kai redakcijoje pradėjo dirbti žurnalistė Stasė Šeštakauskaitė (1942–2010), kuri iš anksčiau pažinojo P. Širvį. Poetas retkarčiais atvažiuodavo į Kaišiadoris, susitikdavo su Stase. Iš jos rankų į Kaišiadorių rajono laikraštį pateko P. Širvio eilėraštis „Trijulė“ (1969 02 22). Jis buvo išspausdintas iš poeto eilėraščio rankraščio, vienu kitu žodžiu skiriasi nuo teksto, publikuoto P. Širvio rinktinėje „Ilgesys – ta giesmė“ (1977).

Iš žurnalisto V. Bukausko išsaugotų rankraščių

Po daugelio metų, jau Atgimimo laikais, P. Širvys su savo eilėrašciais dar kartą grįžo į Kaišiadoris – į „Kaišiadorių aidų“

puslapius. Tai buvo eilėraščiai iš V. Bukausko išsaugotų poeto rankraščių.

Vacys vieną kartą atėjo į mano kabinetą (tuo metu buvau „Kaišiadorių aidų“ laikraščio redaktorius) ir atnešė savo rašinį „Į dainą širdį dėjau“ su paantrašte „Nepublikuoti Pauliaus Širvio eilėraščiai“. Prie rašinio buvo pridėtas mašinėlė spausdintas P. Širvio eilėraščių ciklėlis „Berželio pareiškimai“ (su poeto taisyta korektūra). Ciklėlį sudarė trys niekur ligi tol nespausdinti satyriniai eilėraščiai: „Kirtėjams“, „Leidėjams“ ir „Dainos pirkliais“. Jie visi su V. Bukausko perrašu buvo išspausdinti mūsų laikraštyje „Kaišiadorių aidai“ 1994 m. rugpjūčio 27 d.

Paprašiau savo buvusį bendradarbį, kad jis, jeigu dar ką nors turi iš P. Širvio kūrybos, atneštų ją spausdinti laikraštyje.

– Gerai, – pažadėjo Vacys. – Dar kai ką turiu...

Tuo metu V. Bukauskas jau sunkiai sirgo nepagydoma liga, todėl ilgokai teko laukti, kol jis ką nors parašys ir atneš. Vis

Literatūrinio vakaro Varėnoje 1956 m. rugpjūčio 19 d. dalyviai. Pirmoje eilėje (iš kairės): Stasys Čižas, Jokūbas Dzienajavičius, Bronius Mackevičius, Juozas Laniauskas, antroje eilėje (iš kairės): Romas Sadauskas, Juozas Ūdras, Aldona Česnulytė, Vincas Giedra, Paulius Širvys, Jonas Laurinavičius, Elena Strunkevičiūtė, Domas Staselis, Domas Jankauskas

délto atnešė dar vieną P. Širvio kūrinį – Sergejaus Jesenino eilėraščio (be pavadinimo) vertimą (iš rusų kalbos). Vertimas išspausdintas „Kaišiadorių aidų“ 1995 m. vasario 11 d. numeryje. Pirmas šio vertimo posmas toks:

*Širdyje užgijo žaizda mano
Girtas kliedesys vien liks dainoj
Mėlynom gėlėm Teherano
Gydosi pats vienas čaichanoj.*

V. Bukauskas buvo vienas žinomiausių Kaišiadorių rajono žurnalistų literatų. Jis iš rusų kalbos išvertė Čingizo Aitmatovo apysaką „Džamilia“, dar kelias knygas. Po jo mirties parengiau ir išleidau jo lyrikos rinkinį „Paukščių palydos“ (2010), epigramų knygelę „Padėka pačiam sau“ (1999).

Vacys su P. Širviu susipažino studijuodamas lietuvių kalbą Vilniaus universitete, deja, ilgainiui ėmė su juo daugiau laiko leisti Vilniaus kavinėse nei per paskaitas auditorijose, todėl jau antrame kurse buvo išbrauktas iš studentų sąrašų. Mokytojavo Kazokiškių aštuonmetėje mokykloje (buv. Vievio r.). Iš ten buvo pakviestas į Kaišiadorių rajono redakciją.

Po V. Bukausko mirties jo žmona Aldona kelių P. Širvio Kaišiadorių rajono laikraštyje publikuotų ir nepublikuotų eilėraščių rankraščius atidavė man.

Legendinis eilėraštis „Aš – beržas“

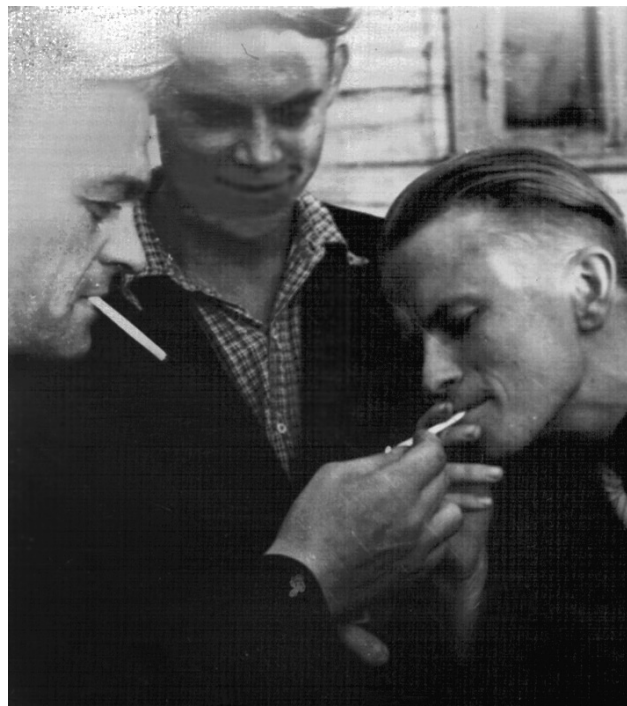
Tai Pauliaus Širvio reprezentacinis, sakralinis kūrinys.

*Aš – beržas.
Lietuviškas beržas
Su plieno
Dalgium
Ant peties.*

O kada ir kur jis buvo parašytas? Be abejonės, tai domino šio poeto poezijos gerbėjus.

Nebeatsimenu, kokiais metais tai buvo, kai aš, parvažiavęs iš Vilniaus „Jaunimo gretų“ redakcijos į Kaišiadoris, tarp žurnaly, laikraščių, įvairių popierių radau ir apglamžytą lapą su nuplėstu kampu. Jis, aišku, atsitiktinai man pateko. Kaip maloniai nustebino, kai vienoje lapo pusėje pamačiau primargintą, pribrauktą eilėraščio posmą. Nebuvo jokių abejonų – tai P. Širvio braižas, jo ranka rašyta. Tai buvo gamtinis eilėraštis „Gegužės naktį“, išspausdintas žurnale „Mūsų gamta“ (1966, nr. 41).

Man šių posmų intonacija, grafinė struktūra priminė P. Širvio eilėraštyje „Aš – beržas“, o kai kurie posmai beveik visiškai

Iš kairės: P. Širvys, J. Laurinavičius, S. Čizas. Varėna, 1956 m.

sutampa su tuo tekstu, kurį aš turiu. Pavyzdžiui, eilėraštyje „Aš – beržas“ yra posmas:

*Aš viską praūžęs,
Pūkais užsisukęs,
Gerium
Žalią vyną
Nakties,*

o mano atsivežtam P. Širvio eilėraštyje toks jo variantas:

*Aš viską užmiršęs,
Rūkais
Užsisukęs
Gerium
Žalią vyną nakties.*

Parašiau savaitraščiui „Literatūra ir menas“ straipsnelį „Kol suošė beržas“ (1981 06 27, nr. 26), kuriame, remdamasis daug kartų P. Širvio brauktais posmų variantais, dariau išvadą: „Manau, kad P. Širvio kūrybos tyrinėtojams bus įdomu ir naudinga žinoti, kiek daug ieškojimų, sunkauso darbo iš poeto pareikalavo toks dabar lengvai įsimenantis, skaidrus kaip kristolas eilėraštis „Aš – beržas“.“

Netrukus gavau žurnalisto ir rašytojo Romo Sadausko laišką. Jis rašė: „Tamstos straipsnį „Literatūroje ir mene“, suprantama, skaičiau, jis mane gerokai nustebino. Redakcijoje sako, kad jokių fotokopijų iš Tamstos nėra gavusi. Pataikyti į „Jaunimo gretas“ tuo metu, kai P. Širvys gimė „Beržą“,

nelabai galėjai, nes P. Širvys, jo paties prašymu, buvo kabinete užrakintas, atrakinau jį ryte, kai atėjau į darbą...”

Nedelsdamas R. Sadauskui nusiunčiau P. Širvio eilėraščio rankraščio faksimilę. Jis man jos nekomentavo.

Sunku suprasti, kodėl R. Sadauskas nereagavo į mano pastebėjimus, į nusiųstą jam rankraščio kopiją, – jis tai, ką parašė man savo laiške, pakartojo išsamiaje straipsnyje „Beržo“ gimimas“ („Jaunimo gretos“, 1982, nr. 3, p. 15).

Pasirodo, tąkart R. Sadauskas klydo. Tą naktį P. Širvys nesukūrė, galima sakyti, nė vienos eilėraščio „Aš – beržas“ eilutės. Eilėraštis buvo parašytas... anksčiau.

Pasitelkęs bibliotekininkes, bibliografas radau informaciją, kad „Kauno tiesa“ 1966 m. birželio 18 d. numeryje išspausdino P. Širvio eilėraščių „Nakties auskarai“. Nė viename P. Širvio poezijos rinkinyje tokio eilėraščio neaptikau. Pasirodo, kad eilėraščio pavadinimas „Nakties auskarai“, o tekstas – „Aš – beržas“. Jis buvo išspausdintas „Kauno dienos“ literatūriniam priede „Kūrybinė savaitė“. Netrukus suradau, kad ir „Kauno dienoje“ nebuvo vienintelė P. Širvio eilėraščių „Aš – beržas“ publikacija, – ji dar buvo laikraščio „Tarybinė Klaipėda“ priede „Gintaro lašai“ (1967 06 01). Kaip matome, legendinis ne tik pats eilėraštis „Aš – beržas“, bet ir jo kūrimo istorija!

Dėl ko buvo užrakintas poetas?

Vargu ar Lietuvoje yra kita rajoninio laikraščio redakcija, kuri galėtų pasidžiaugti tokiais glaudžiais ryšiais su poetu P. Širviu. Be aktyvaus redakcijos žurnalistų talkininkavimo nebuvo nė vieno jo susitikimo su Kaišiadorių bibliotekų knygų skaitytojais, be plačių reportažų apie juos mūsų laikraštyje (dargi trumpai visada parašydavome apie juos ir į respublikinę spaudą). O dar, kaip matote, ir pirmosios P. Širvio eilėraščių publikacijos Kaišiadoryse! Tuo mes, vietos žurnalistai, visada didžiuojamės.

Beje, kaišiadoriškių žurnalistų bendravimas su poetu atspindi ir mano knygoje „Paulius Širvys ir Kaišiadorys“ (2019). Knyga buvo skirta P. Širvio 100-osioms gimimo metinėms (1920–2020).

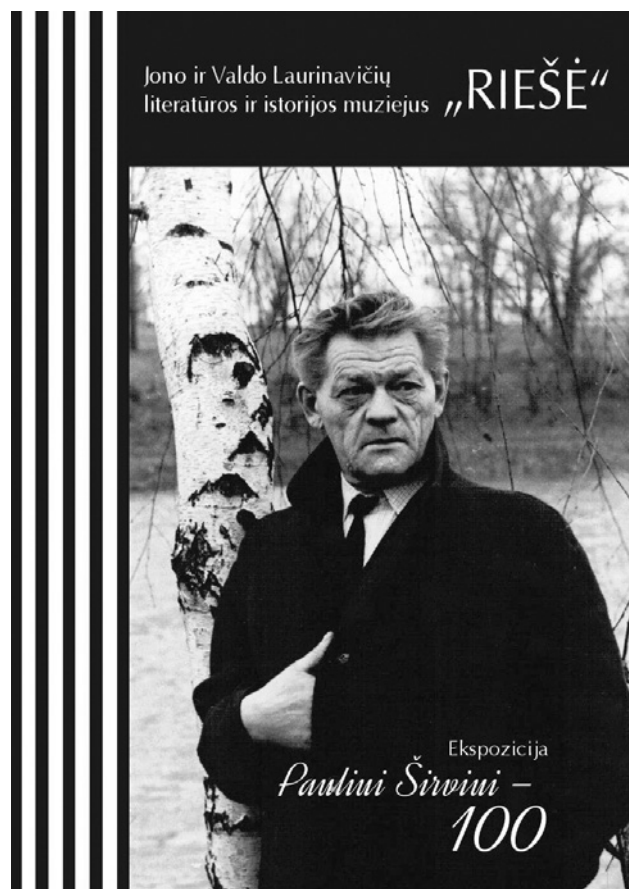
Į šią knygą įdėtas ir filosofijos literatūros redaktorius ir leidėjo Antano Rybelio straipsnis „Pauliaus Širvio poezijos pėdsakais“ (p. 140–145). Eilėraščių „Aš – beržas“ publikavimo metais jis dirbo „Jaunimo gretų“ redakcijoje. A. Rybelis rašo: „Nuo tų dienų praėjo jau daugiau kaip penkiasdešimt metų, tačiau prisimenu tą epizodą, kai P. Širvys buvo užrakintas nakčiai žurnalo redakcijoje, taip, kaip savo atsiminimuose rašo R. Sadauskas, tačiau man dingojosi, kad jis

buvo užrakintas ne minėtam eilėraščiui parašyti, o dėl kitos publikacijos, būtent dėl apybraižos „Tu, tik tu gražiausia“, kuri buvo išspausdinta 1969 m. nr. 1 su rubrika „Mano svajonių žemė“, sumanyta ir teikiama R. Sadausko“ (p. 141–142).

Muziejaus ekspozicijoje – P. Širvys

Su P. Širviu susipažinau 1956 m. rugpjūčio 19 d. Varėnos rajono laikraščio „Tarybinis balsas“ redakcijoje. Tuo metu buvau kaimyninio Daugų rajono Onušio vidurinės mokyklos dešimtokas. Varėniškė redakcija pakvietė mane į rajono literatūrų būrelio susirinkimą, kuriame dalyvavo P. Širvys, Bronius Mackevičius ir Vincas Giedra. Kultūros namuose vyko literatūrinis vakaras, jo svečiai – poetai ir rajono literatai – skaitė savo eilėraščius. P. Širvys man paliko ypač gilų įspūdį.

Vėliau, studijuodamas Vilniaus universitete, šį poetą sutikdavau kavinėse, Lenino (dabar Gedimino) prospekte, knygnuose, redakcijose. Retkarčiais P. Širvys užeidavo į studentų bendrabutį Universiteto g. 1 (vadinamąją Stukynę), kur tuo metu gyveno Marcelijus Martinaitis, Algimantas Zurba, kiti jam pažįstami žmonės. Sykį vėlai parėjęs į bendrabutį radau savo lovoje patogiai miegantį P. Širvį. Buvo įkaušęs.

Jono ir Valdo Laurinavičių literatūros ir istorijos muziejaus „Riešė“ išleistas informacinis leidinys „Ekspozicija Pauliui Širviui – 100“

Rajonų laikraščių redakcijose dirbau 55-erius metus. Tad nieko stebėtino, kad daug syk teko susitikti su P. Širviu, rašyti laikraščiams apie jo viešnages. Ilgainiui mano archyve susikauptė didelis pluoštas medžiagos apie šį poetą: knygų su autografais, nuotraukų, laiškų, iškarpų iš periodinių leidinių, jo draugų užrašytų atsiminimų. Daugumą šios medžiagos panaudojau rašydamas minėtą knygą „Paulius Širvys ir Kaišiadorys“, tačiau ne visą, juolab kad kai ką dar raskdavau savo archyve. Reikšminga medžiaga apie P. Širvį jis gražiai papildė, kai išėjus mano knygai kolegos žurnalistas kai ką dar padovanojo iš savo stalčių ir lentynų. Kadangi esu sukaukęs ir daugybę medžiagos apie dešimtis kitų garbių Lietuvos žmonių, taip pat istorinės medžiagos apie savo gyvenamojo laikotarpio svarbius rajono, respublikos įvykius, kilo mintis įkurti privatų literatūros ir istorijos muziejų. Tam pritarė ir mano sūnus Valdas (ekonomistas, auditorius, administracinis darbuotojas), su šeima gyvenantis Riešėje (Vilniaus r.).

Muziejus jau baigiamas įrengti, o pirmoji jo nuolat veikianti ekspozicija skirta, žinoma, P. Širviui. Dauguma jos

eksponatų – autentiški, tokių nėra kituose muziejuose, archyvuose, bibliotekose. Vertingiausia jų dalis – P. Širvio rankraščiai, beveik prieš 70 metų darytos poeto nuotraukos, jo iš „Moksleivio“ redakcijos man atsiųsti laiški, kuriuose jis man atsakė į mano tai redakcijai siunčiamus eilėraštkus, atsiliepimus apie perskaitytas knygas. Jie liudija, kaip P. Širvys dirbo su jaunaisiais mokyklų literatais.

Jono ir Valdo Laurinavičių literatūros ir istorijos muziejus „Riešė“ išleido informacinį leidinį „Ekspozicija Pauliui Širviui – 100“. Toji ekspozicija vis papildoma: pastaruoju metu vertingų eksponatų padovanojo žurnalistas Stasys Lipskis, knygų redaktorius A. Rybelis, kiti bičiuliai.

Nors dabar jau nebedirbu „Kaišiadorių aidų“ redakcijoje (man 87-ti), tačiau su ja palaikau glaudžius ryšius. Įvairiomis progomis su kaišiadoriškiais kolegomis vis prisimeiname ilgą ir turiningą savo laikraščio istoriją, redakcijoje dirbusius garbius žmones, žurnalistų bičiulius, tarp jų ir poetą P. Širvį.

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

Iš Lietuvos radijo ir televizijos istorijos

PIRMASIS LIETUVOS RADIO TILTAS VILNIUS–MILVOKIS

ANTANAS ŠIMKŪNAS

Prasidėjus M. Gorbačiovo *perestroikai*, imta kalbėti ir apie viešumą. Tai buvo rimta užuomina monopoliniam SSRS propagandos aparatui. Sąjunginis RTV komitetas pradėjo rengti televizijos ir radijo tiltus su užsienio valstybėmis. 1986 m. šis komitetas pasiūlė ir Lietuvos radijui surengti tiltą su JAV Viskonsino valstijos miestu Milvokiu. Nedidelis miestas, esantis šiaurinėje JAV dalyje prie Mičigano ežero, buvo pasirinktas dėl to, kad sąjunginiame komitete jau dirbo du žurnalistai iš Milvokio, rengė reportažus, todėl milvokiečiai iš anksto buvo rengiami pokalbiui su vilniečiais. Antra vertus, Maskvai rūpėjo patikimumas, garantija, kad sąsąuka tarp dviejų skirtingų miestų būtų surengta tvarkingai.

Nors tai buvo radijo tiltas Vilnius–Milvokis, viską reguliavo ir organizavo Maskva. Net milvokiečiais nebuvo pasitikima.

Į Milvokį buvo komandiruotas sąjunginio radijo laidų JAV skyriaus vedėjo pavaduotojas M. Taratuta. Jis visą savaitę dirbo Milvokio radijo studijoje, viską organizavo, padėjo sudaryti pašnekovų grupę. Norą dalyvauti pokalbyje su vilniečiais pareiškė net 70 Milvokio gyventojų. M. Taratuta pasirūpino, kad registracija būtų nutraukta. Pokalbio buvo pakviesta tik 12 milvokiečių. Tai alaus gamyklos darbuotojas, gydytojas, dizaineris, advokatas, spaustuvininkas, studentas, namų šeimininkė ir t. t.

Pokalbyje panoro dalyvauti ir vienas lietuvių kilmės milvokietis – Viskonsino universiteto profesorius lituanistas Alfredas Senas. Jam labiausiai rūpėjo sužinoti, kaip jaučiasi A. Sabonis po patirtos traumos. Sutarta, kad pokalbis vyks rusų, anglų ir lietuvių kalbomis.

Vilniaus pašnekovų grupę sudaryti taip pat padėjo maskviečiai, sąjunginio radijo darbuotojai I. Čarikovas ir V. Ščerbakovas. Taigi į diskusiją su amerikiečiais buvo pakviesti patikimi, rimti, tituluoti vilniečiai: „Tiesos“ redaktorius A. Laurinčiukas, LSSR AT deputatas, socialistinio darbo didvyris P. Šileikis, Profesinių sąjungų tarybos sekretorius R. Baltrušaitis, taksi vairuotojas I. Ševiakovas, elektronikos specialistas V. Pavlovas ir kt. Iš viso 10 vilniečių.

Radijo diskusija tarp dviejų miestų gyventojų prasidėjo 1986 m. lapkričio 1 d. 21 val. Maskvos laiku ir 12 val. JAV laiku. Pokalbiui Milvokyje vadovavo maskvietis M. Taratuta, o Vilniuje – maskvietis I. Čarikovas. Diskusija vyko pustrėčios valandos. Po to įrašas buvo montuojamas, trumpinamas iki 45 minučių ir per sąjunginį bei respublikinį radiją transliuojamas lapkričio 13 d.

Iškirpta daug Maskvai nepriimtinių vietų, kai milvokiečiai klausė, kodėl Sovietų Sąjungoje pažeidinėjamos žmogaus teisės, kodėl vilniečiai negali laisvai lankytis bažnyčioje, kodėl draudžiama laisva spauda ir t. t. Taigi atviro, dalykiško pokalbio nebuvo. Konkrečiai neat-sakyta į daugelį amerikiečių keliamų klausimų. Už tai Maskvos propagandistai galėjo pasigirti, kad įgyvendina viešumo planą.

Kai dabar per radiją ir televiziją girdime ir matome korespondentų tiesioginius pokalbius iš Vašingtono ar Briuselio, net nebeįsivaizduojame, kad viskas turi būti įrašyta, suredaguota, patikrinta cenzūros, perskaityta iš popieriaus ir tik tada transliuota klausytojams ir žiūrovams. Taip buvo sovietmečiu.

PIRMASIS LIETUVOS TELEVIZIJOS TILTAS VILNIUS–ŽENEVA

1987 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos televizija transliavo pirmąją TV tiltą su užsienio valstybe – Vilnius–Ženeva. Tai buvo Šveicarijos TV pasiūlymas. Iki tol sąjunginė TV jau buvo rengusi keletą TV tiltų su užsieniu iš Maskvos ir Leningrado. Šį kartą maskviečiai pasiūlė šveicarams surengti TV tiltą su sąjunginės respublikos sostine. Pasirinktas Vilnius. Jau buvo prasidėjęs M. Gorbačiovo *perestroikos*, viešumo

laikotarpis, ir maskviečiai norėjo pademonstruoti pasauliui, kad tas procesas vyksta ne tik Maskvoje, bet ir kitose sostinėse.

Pasiūlymas šveicarams patiko. Netrukus Ženevos prancūziškai kalbančios televizijos darbuotojų grupė atvyko į Maskvą aptarti organizavimo reikalų. Sutarta, kad dialogas

TV tiltas Vilnius–Ženeva. Sėdi iš kairės: redaktorius Antanas Šimkūnas, vedėjai Leonidas Zolotarevskis ir Česlovas Juršėnas

vyks rugsėjo 25 d. 20–23 val. Rugsėjo 28 d. šio dialogo dviejų valandų įrašą transliuos Šveicarijos televizija. Numatyta, kad Vilniuje ir Ženevoje pokalbyje dalyvaus nuo 100 iki 150 žmonių, atstovaujančių visoms gyventojų grupėms. Auditoriją savarankiškai pasirenka abi televizijos organizacijos. Dialogo pertraukose bus transliuojami videosiužetai apie Vilnių ir Ženevą, jų gyventojus.

Tuo tikslu rugpjūčio 12 d. į Vilnių atvyko grupė Šveicarijos televizijos darbuotojų filmuoti siužetų apie žymiausias Vilniaus vietas, istoriją, kultūrą, pramonę, šeimų, jaunimo gyvenimą. Siužetus apie Ženevą ir jos gyventojus Vilniaus televizijai paruošė SSRS RTV komiteto korespondentas Šveicarijoje V. Dmitrijevas.

PASIRENGIMAS VILNIUJE

Lietuvos televizijoje pasirengimas šiam TV tiltui pradėtas jau birželio pabaigoje. Į šį darbą buvo įtraukta nemaža grupė redaktorių, režisierių, operatorių, inžinierių, dailininkų. Visam pasirengimui vadovavo iš Maskvos atvykę RTV komiteto vyriausiosios ryšių su užsieniu valdybos darbuotojai L. Zolotarevskis ir J. Petelinas, nors Lietuvos RTV komiteto vadovybė mane paskyrė šio TV tilto vyr. redaktoriumi.

Iš Šveicarijos TV atvyko grupė darbuotojų, vadovaujama Žano Klodo Šanelio, kuris buvo atsakingas už dialogo su Vilniumi organizavimą. Pirmiausia su šveicariais parinkome vietą, kur rinksis vilniečių auditorija, – Valstybinio akademinio teatro fojė. „Man labai gerą įspūdį padarė ši patalpa, – pareiškė Ž. K. Šanelis. – Mes tokios salės neturime, auditoriją rinksime televizijos studijoje.“ Ženevos auditoriją turėjo sudaryti 100–120 žmonių. Pusė vyrų, pusė moterų, trečdalis jaunimo, dauguma darbininkai, tarnautojai, komersantai, priklausantys įvairioms partijoms, katalikų, stačiatikių, žydų atstovai. Kadangi Ženevoje 10 proc. gyventojų sudaro užsieniečiai, jų atstovai taip pat turėtų dalyvauti susitikime su vilniečiais. Sutarta, kad rugsėjo 25 d., kai bus įrašinėjamas Vilniaus ir Ženevos dialogas, teks pasinaudoti kosminiais televizijos ryšiais, tarptautine „Intelsat“ sistema. Veiks du tarptautinio kosminio ryšio kanalai: vienas į Ženevą, kitas iš Ženevos. Signalui iš Ženevos teks įveikti sudėtingą kelią: pirmiausia į „Atlantik“ palydovą,

paskui į Lviso retransliavimo stotį, iš ten relinėmis linijomis per Maskvą į Vilnių.

Ženevos TV veikia pagal Vakarų sistemą PAL, sovietinė – pagal SEKAM sistemą. Llive signalą teks transkoduoti. Ne visada kosminis ryšys veikia normaliai, būna sutrikimų. Todėl TV tiltus patogiau įrašyti, paskui transliuoti įrašą. Taip sakė maskviečiai.

MASKVA AKIBROKŠTO NEIŠVENGĖ

Maskviečiams labai rūpėjo, kad dialogas tarp Vilniaus ir Ženevos vyktų sėkmingai ir būtų išsaugotas jų ideologinis švarumas, tad labai kruopščiai tikrino dialoge dalyvaujančių žmonių sąrašą, ilgai vaikščiojo po įvairias valstybines įstaigas. Dialogui Vilniuje vadovavo pats L. Zolotarevskis, pasikvietęs į talką LKP CK darbuotoją Č. Juršėną. Lietuvos televizijos darbuotojais nelabai pasitikėjo. Kita vertus, Maskvai patiko, kad dialogas tarp Vilniaus ir Ženevos nebus transliuojamas tiesiogiai, bus rodomas tik jo įrašas, kurį buvo galima cenzūruoti, karpyti, išbraukti nepageidaujamas vietas. Taip ir buvo daroma. Vis dėlto vienos įdomios dialogo detalės, tiksliau, akibrokšto Maskvai neišbraukė, dėl visa ko paliko. Vienas Ženevos dialogo dalyvis pateikė tokį klausimą: „Aš norėčiau priminti dar vieną faktą, kuris bus įdomus ir kitiems gyventojams. Prieš 47 metus, 1940 m., Lietuva tapo sovietine respublika. Ženeva pripažįsta Lietuvą kaip nepriklausomą valstybę ir niekada nepripažino Lietuvos įstojimo į Sovietų Sąjungą...“ Vilniuje į tai atsakyti suskubo troleibuso vairuotoja V. Vilčinskienė: „Aš norėčiau pažymėti, kad Lietuva į Sovietų Sąjungą įstojė ne 1940, o 1918 metais...“ Ginčą lietuvių tautos vardu tuojau išsprendė L. Zolotarevskis: „Ar girdite, Klodai, Lietuva sovietine respublika tapo 1918 m., o 1940 m. buvo atkurta Lietuvoje sovietinė valdžia. O jei Šveicarija nepripažįsta Lietuvos Sovietinės Socialistinės Respublikos, labai gaila, šiuo klausimu žodis priklauso lietuvių liaudžiai, o ne, atleiskite, Šveicarijai.“

Šveicarai tuojau pasuko pokalbį kita linkme, pasiūlė pažiūrėti jų parengtą reportažą apie lietuvių gyvenimą. Įdomu, kad Ženevos televizija šio akibrokšto Maskvai netransliavo. Matyt, nenorėjo erzinti meškos. Kai Č. Juršėnas, jau būdamas Lietuvos AT Pirmininku, lankėsi Ženevoje, šveicarai gana palankiai prisiminė dvi valstybes sujungusį televizijos tiltą.

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

UKRAINOS LIETUVIŲ SPAUDA. KOKIA JI BUVO?

ALFONSAS KAIRYS

Lietuvos žurnalistų sąjungos narys

Kai dabar iš Ukrainos kasdien atskrieja nerimastingos žinios, dažnai pagalvoju ir apie toje šalyje gyvenusius lietuvius, su kuriais teko nemažai bendrauti. Tada dirbau Tautinių mažumų ir išeivijos departamente, teko kuruoti užsienyje gyvenančių lietuvių veiklą, jų spaudą. Apie karą tuomet niekas negalvojo, visi gyveno įprastą gyvenimą, kėlėsi, skubėjo darban, gimdė ir gėrėjosi šia diena bei ateisiančiu rytojumi. Ukrainos lietuvių spauda, mūsų remiama, ten gyvenantiems kraštiečiams priminė gimtinę, kitus tik sapnuose matomus gintarinio krašto kampelius, gimines, draugus ar drauges. Gal todėl ir vienas iš jų laikraščių buvo pavadintas „Tilto“ vardu. Išliko užrašytas mano interviu su „Tilto“ laikraščio redaktore, Krymo autonominės respublikos M. K. Čiurlionio lietuvių kultūros draugijos steigėja Marija Valentina Raulusevičiūte-Loginova.

Krymo lietuvių
laikraštis „Tiltas“

paruošė srities biblioteka, kurios fonduose yra nemaža literatūra apie Lietuvą ir šios paroda- tai mūsų draugijos fondai: knygos, suvenyrai, laikraščiai. Šios įvykis mūsų pirmą kartą pasirodė mūsų jaunimo šou ratelis „Skrydis“ (nuotr. 3). Žiūrovai įvertino pirmuosius lokėjų žingsnius ir visi palinkėjome jiems aukštų skrydžių. Labai buvo malonu, kad į mūsų šou atvyko p.Šarūnas Kačionas, kuris buvo gastrolėmis mūsų mieste. Malonu buvo girdėti, kad didelį įspūdį jam paliko mūsų įvykis. Jis padovanojo visiems suaugusiems ištrauką iš savo programos A.Vėberis-fagotas. (nuotr. 4). Draugai nariai buvo pakviesti į Š.Kačiono koncertą kuris įvyko 2004.03.13. Daug gerų linkėjimų skambėjo tą dieną.

2004.03.12 buvome pakviesti Zaporozės sr. TV tiesioginę laidą, kuri metu papasakojome apie mūsų draugijos sekmdieninę mokyklą, parodėme nedidelę parodėlę. Telekompanija „Aleks“ projekte „KultProsvet“ parodė filmą ir pravedus renginius lietuvių kultūros džiaugimui.

Draugijos pirmininkė
Regina Baltušytė-Ful

– Kodėl laikraštį pavadinote „Tiltas“?

– Tai jį susapnavau, iš vakaro nusprendusi, kad rytoj apie tai pagalvosiu. Kaip galėjau tikslingiau pavadinti, jei ne „Tiltas“: jį tiesi šalies viduje tarp draugijos narių namų, skleidi tarp šalių, pasaulio lietuvių bendruomenių, tarp žmonių ir jų širdžių! 2000 m. pradėjau leisti laikraštį. Tai buvo vienintelis lietuviškas laikraštis Ukrainoje, kurio tikslas – metraštis, informacijos šaltinis apie lietuviškų organizacijų – draugijų, esančių Ukrainos teritorijoje ir įsiliesusių į Ukrainos lietuvių bendruomenę, – veiklą. Per 10 metų išleidau 111 numerių.

– Kokias temas gvildenate laikraštyje, kuris leidžiamas dviem kalbomis? Kodėl laikraštis dvikalbis?

– „Tilto“ skaitytojus supažindiname su Lietuvos kultūra ir jos naujienomis, istorija, geografija, papročiais, lietuviškais valgiais ir jų gaminiu, su Ukrainos lietuvių bendruomenės veikla, renginiais, festivaliais, naujienomis iš Ukrainos lietuvių draugijų. Mūsų laikraštį skaitė ne tik lietuviai, bet ir čia gyvenantys kitakalbiai. Norėjome ir jiems parodyti vieną iš prie Baltijos jūros prigludusių kraštų.

– Pastebėjau, kad „Tiltas“ turėjo nuolatinės rubrikas: „Lietuvos istorija“, „Vaikų kampelis „Saulutė“, „Naujie-nos“, „Mados kertelė“, „Valgiai“ ir kt. Nustebau, kai pa-mačiau skiltį „Lietuvių kalbos kultūros skrynia“.

– Nieko nuostabaus. Atvažiavusi į Lietuvą ir besikalbėdama su čia gyvenančiais žmonėmis išgirstu ne vieną kalbos kul-tūros klaidą. O čia gi Ukraina: ne kasdien žmonės vartoja savo gimtąją kalbą... Padėjome jos neužmiršti ir mokėme kalbėti kuo taisyklingiau.

– Kas rašė jūsų laikraščiu?

– „Tiltas“ – gyvas organizmas, jo kiekvienas numeris – tai 4 puslapiai „gyvų“ straipsnių ar svarbios informacijos. Esu dėkinga, kad mūsų leidiniui visada rašė Užsienio lietuvių bendruomenės nariai, Ukrainos lietuvių draugijų pirmi-ninkai, jų pavaduotojai, aktyvūs visuomenininkai Violeta Jančiuk, Dalia Makarova, Aušrelė Taranenko, Džiulija Fe-dirkienė, Henrieta Roze, Regina Baltušytė-Falkevič, Va-lentina Savodčenko, Beatricė Beliajov, Violeta Baniėnė ir daugelis kitų.

Labai svarbius straipsnius ir gražius eilėraščius asmeniškai „Tiltui“ visus jo gyvavimo metus siuntė Aldona Ruseckaitė, rašytoja, poetė, muziejininkė, Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktorė.

– Būdama Krymo autonominės respublikos M. K. Čiur-lionio lietuvių kultūros draugijos pirmininkė, „Tilto“

„Tilto“ laikraščio redaktorė Marija Valentina Raulusevičiūtė-Loginova su Alfonsu Kairiu. Simferopolis, 2002 m.

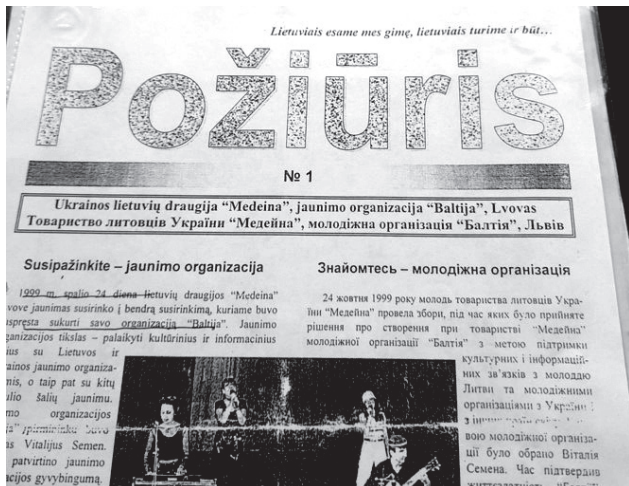
redaktorė ir leidėja, Ukrainos nacionalinės žurnalistų sąjungos ir Lietuvos žurnalistų sąjungos narė, Jūs radote laiko istoriniam tyrimui apie lietuvius Kryme. Kur apibendrinote tą medžiagą?

– Tyrimas tęsėsi septynerius metus. Būta daug bemie-gių valandų, naktų... Bet tai jau praeitis. Pavyko išleisti du knygos „Lietuvių pėdsakas Krymo žemėje“ leidimus. Beje, knyga parašyta lietuvių ir rusų kalbomis vėlgi tuo pačiu tikslu, kad būtų prieinama platesnei skaitytojų auditori-jai, kad daugelis žinotų apie mus, lietuvius, esančius prie Juodosios jūros.

– Jūsų pastangomis pastatyti „Lietuvių namai“ Kryme, t. y. suburti įvairių Krymo kampelių lietuviai. Ar užtenka laiko „kūrenti“ šių namų židinį ir ką norėtumėte pasaky-ti mūsų skaitytojams atsiviekindama?

– Gyvename, dirbame, švenčiame lietuviškas šventes, rengiame Lietuvių kultūros dienas (birželio mėn. buvo at-vykęs dainų ir šokių ansamblis iš Rokų bendruomenės ir koncertavo Aluštoje), dalyvaujame mums ir Lietuvai svar-biuose renginiuose: šį birželį 13 Krymo lietuvių draugijos narių dalyvavo atviroje diskusijoje eurointegracine tema „ITV Krym“ televizijoje tiesioginio eterio programoje „Narodnij verdikt“ (liet. liaudies sprendimas – red.).

Svarbu, kad mes pažįstame vieni kitus ir jaučiame vienas kito petį, suprantame, jog atstovaujame Lietuvai, esame naudingi tai šaliai, kuri yra mūsų namai, ir auginame lietu-viškas atžalas, menančias savo istorines šaknis.

Lvivo lietuvių laikraštis „Požiūris“.

Mieliems skaitytojams sakýčiau: „Liekame mylintys savo Tėvynę ir aukštai iškėlę laikantys garbingą Lietuvos vėliavą.“

Jau daugiau nei tris dešimtmečius Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka palaiko ryšius su Ukrainoje gyvenančiais aktyviais lietuvių bendruomenės nariais. Jų dėka sukaup-tas archyvinis dokumentinis paveldas. Bibliotekoje gali-ma pasiskaityti laikraštį „Tiltas“ bei Lvive leistą laikraštį „Požiūris“.

„Požiūris“ išeidavo lietuvių ir ukrainiečių kalbomis. Leido Ukrainos lietuvių draugija „Medeina“ ir Lvivo jaunimo są-junga „Baltija“, redagavo I. Mozuras. Šešių puslapių leidi-nys informavo apie svarbiausius įvykius Lietuvoje, lietuvių draugijų veiklą Ukrainoje, ragino puoselėti gimtąją kalbą, papročius. Maloniai nustebino žinutė, kad pirmą kartą Ukrainos ir Lietuvos istorijoje rengiama Ukrainos lietuvių jaunimo stovykla Karpatuose, kurios vadovu paprašytas būti atstovas iš Lietuvos. Tai socialinių mokslų magistras, daugkartinis užsienio lietuvių vaikų ir jaunimo švietimo bei poilsio stovyklų Lietuvoje vadovas Romas Vorevičius. Be-veik dešimt dienų Ukrainos lietuvių jaunimas Karpatuose

mokysis protėvių kalbos, dainų, šokių, išsamiau susipažins su Lietuvos istorija, tradicijomis.

Pateikiama žinių apie jau ne pirmus metus veikiančią lietuvišką mokyklą, jos moksleivių išvyką į Lucką, kur gyvena Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto sūnus Liubartas.

Pirmasis numeris baigiamas simboliškai – žiniomis apie lie-tuvių grožinės literatūros pradininką Kristijoną Donelaitį, draugiškus Ukrainos ir Lietuvos ryšius.

Šių dienų kontekste svarbus ir minėtinas Ukrainos lietu-vių tapatybei stiprinti 2006 m. publikuotas leidinys „Lie-tuviškas pėdsakas Krymo žemėje“ (Simferopolis). Vartai jį ir praslenka šviesūs vietinių korespondentų vardai: Vi-das Labalaukis (Belaja Cerkiv), Valentina Marija Loginova (Krymas), Aleksandras Žukaitis (Nikopolis), Vytautas Naru-ševičius, Beata Beliavciv, Danutė Čornij, Marina Trocenko (Lvivas), Regina Falkevič (Zaporizhia), Alfonsas Petrauskas, Juozas Valteris, Rūta Malikėnaitė, Violeta Jančiuk, Dalia Makarova, Oksana Gunina (Kyjivas), Marija Šulga (Charki-vas), Valdas Ladavičius (Donbasas) ir dar daug kitų, kurie buvo (kai kurie ir dabar yra) neoficialūs Lietuvos ambasa-doriai Ukrainoje.

Dabar, siaučiant karo audroms, daugelis čia paminėtų (ir nepaminėtų) asmenų pasiliko kartu su savo antrąja Tėvyne, nes ne vieno jų vaikai ir vaikaičiai gimė būtent čia, Ukrainoje, dabar p u t i n o niekinamoje ir niokojamoje.

„Tilto“ laikraštis, kolegės Genovaitės Burneikienės dėka, gražiai pristatytas ir „Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijoje“ (2024 m.).

Aišku, kad Ukrainos lietuvių susivienijimams, švietimui, spaudai reikėjo padėti. Ir padėjome: jų pateiktiems pro-jektams per 1998–2002 m. skyrėme daugiau nei šimtą tūkstančių litų, kurie panaudoti tautiniams drabužiams, muzikos instrumentams įsigyti, įvairiems renginiams, lie-tuvių jaunimo stovykloms organizuoti, spaudai, švietimui remti ir organizacinėms reikmėms.

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

KANADOJE STABDOMAS LAIKRAŠČIO „TĒVIŠKĒS ŽIBURIAI“ LEIDIMAS

2023 m. gruodžio 3 d. įvyko Kanados lietuvių katalikų kultūros draugijos „Žiburiai“ neeilinis metinis ir specialusis susirinkimai. Pirmajame susirinkime buvo išklaudyti Kanados lietuvių katalikų draugijos „Žiburiai“ valdybos pirmininkės G. Paulionienės, išdininkės Aušros Trussow ir Revizijos komisijos pirmininko kunigo V. Staškevičiaus pranešimai. Apie „Tėviškės žiburių“ tinklalapio leidybos reikalus kalbėjo redaktorės Sigina Katkauskaitė, Ramūnė Sakalaitė-Jonaitienė ir Akvilė Minkevičienė. Jos supažindino draugijos narius su esama leidybos padėtimi.

Kanados lietuvių katalikų kultūros draugijos „Žiburiai“ susirinkime. „Tėviškės žiburių“ nuotr.

„Tėviškės žiburiai“, Kanados lietuvių kultūros informacinis leidinys, 2024 m. mini jau 75-uosius metus. Per šiuos metus tradicinis spausdintas laikraštis keletą kartų keitė savo išvaizdą ir leidybos technologiją – nuo rankinio spaudos paruošimo linotipu iki skaitmeninio spalvoto formato.

Bėgant dešimtmečiams buvęs gausus „Žiburių“ skaitytojų skaičius sumažėjo dėl objektyvių priežasčių. Pirmoji steigėjų, rėmėjų ir skaitytojų karta dėl amžiaus pastebimai prarėtėjo. Jų vaikams, jau gimusiems ir augusiems Kanadoje,

kitos kultūros aplinkoje, buvo sunkiau skaityti lietuviškai. Be to, jų ir mažesnis lietuviško gyvenimo realijų pažinimo poreikis. Tad sumažėjus rėmėjų ir prenumeratorių skaičiui, padidėjus pašto išlaidoms, sumažėjo ir finansinė parama bei leidybos galimybės.

Taigi nutarta atsisakyti spausdinto leidinio ir pereiti vien prie skaitmeninio formato. Ruošiantis šiam žingsniui, dar 2016 m. buvo įsteigtas spausdinto laikraščio priedas – tinklalapis tevizib.com.

Paminėjus „Tėviškės žiburių“ leidybos 70-metį, 2020 m. pereita tik prie tinklalapio leidybos, atsisakyta turimų redakcijos patalpų Anapilio sodyboje, patalpas ir gausų „Tėviškės žiburių“ archyvą perduodant Kanados lietuvių muziejui-archyvui.

Redaktoriai dirbo savo namuose, bendraudami telefono ar kitų skaitmeninių platformų ryšiais. Perėjimas vien tik prie tinklalapio leidybos kaip tik sutapo su COVID-19 pandemija ir visais viešojo gyvenimo suvaržymais. Tai sumažino ne tik bendruomenės gyvenimo informacijos srautą, bet ir mokamos reklamos kiekį.

Tinklalapis buvo prieinamas nemokamai, todėl iš prenumeratų negauta jokių pajamų. Sumažėjo ir skaitytojų. Daugelis prenumeratorių dėl garbaus amžiaus ir kitų priežasčių jau negalėjo tapti naujųjų „Žiburių“ skaitytojais. Kaip papildomi informacijos ir ryšių šaltiniai, sukurta „Tėviškės žiburių“ veidaknygė („Facebook“) ir savaitinis naujienlaiškis. Tai padėjo padidinti tinklalapio skaitytojų ir rėmėjų skaičių.

Deja, praėjusių metų vasarą dėl Kanados vyriausybės nesutarimo su „Facebook“ platformos savininkais praradome ir šią ryšio priemonę, valdžiai nebeleidžiant žinių teikti per šią platformą. Per paskutinius penkerius metus buvusi senuosiuose „Žiburiuose“ mokama reklama, svarbus leidybos pajamų šaltinis, negrįžo į tinklalapį. Priežastis suprantama: beveik kiekviena lietuviška organizacija ar institucija įsteigė savo tinklalapius ar „Facebook“ paskyras, dalijasi pranešimais „Instagram“ platformoje.

Nemokamai platinamas tinklalapis galėjo išsilaikyti ir iki šiol išsilaikė tik dėl gaunamų palikimų ir visų rėmėjų – ir mažų, ir didelių – aukų, aciu jiems. Vis dėlto tai neužtikrina ateities.

Nuo pat įsteigimo dienos „Tėviškės žiburių“ leidybos reikalais rūpinosi Kanados lietuvių katalikų kultūros draugija „Žiburiai“, įsteigta 1949–1950 m. Daugelis jos narių lietuviškos spaudos Kanadoje reikalams paskyrė ne vieną dešimtmetį, konkrečiais leidybos ir finansų reikalais rūpinosi valdyba. Jos pirmininkais yra buvę žinomi lietuvių bendruomenės veikėjai Balys Sakalas, Vytautas Aušrotas, Jonas Andrulis, Vytautas Krikščiūnas, Petras Bražukas, dr. Silvestras Čepas, Ramūnė Sakalaitė-Jonaitienė, Joana Kuraitė ir Giedra Rinkūnaitė-Paulionienė, kuri pirmininkauja paskutiniuosius 13 metų. Susirinkimo dalyviams pristatiusi metinės draugijos veiklos apžvalgą, pirmininkė pakvietė visus antrajame specialiajame susirinkime priimti

IŠ „LIETUVOS ŽINIASKLAIDOS ENCIKLOPEDIJOS“

„Tėviškės žiburiai“, Kanados lietuvių tautiškos krypties savaitraštis. Ėjo nuo 1949 gruod. 24 Kanadoje: iš pradžių buvo leidžiamas Toronte, nuo 1961 – Misisaugoje. Leidžia Kanados lietuvių katalikų kultūros draugija „Žiburiai“. Laikraštis puoseleja lietuvių, informuoja apie aktualius įvykius Lietuvoje, Kanadoje, pasaulyje, supažindina su įvairiomis nuomonėmis bei skirtingais nūdienos reiškinį vertinimais, skatina lietuvius bendrauti organizuojant įvairius kultūrinės veiklos renginius. Bendradarbiavo mokslo, kultūros atstovai iš kitų šalių: P. Alšėnas, V. Būtėnas, J. Dugėla, P. Garšva, J. Gimbutas, A. Grininė ir kt. Redaktoriai: A. Šapoka (1949–61), P. Gaida (1961–2008), Č. Senkevičius, R. Sakalaitė-Jonikienė (nuo 2008).

sprendimus dėl tolesnės „Žiburių“ draugijos veiklos, kartu ir „Tėviškės žiburių“ leidybos.

Kanados lietuvių katalikų kultūros draugijos „Žiburiai“ valdyba, įvertinusi „Tėviškės žiburių“ leidybos finansines galimybes šiandien ir ateityje, taip pat ir draugijos veiklos perspektyvas, susirinkimo dalyviams pasiūlė toliau vykdyti draugijos jau pernai aptartą sprendimą – savanoriškai nutraukti draugijos „Žiburiai“ veiklą ir sustabdyti „Tėviškės žiburių“ leidybą nuo 2024 m. birželio 30 d.

Susirinkime dalyvavę draugijos nariai vieningu balsavimu pritarė šiam siūlymui. „Tėviškės žiburiai“, kaip Kanados lietuvių kultūros leidinys, ir jo leidėjai – Kanados lietuvių katalikų draugija „Žiburiai“ savo misiją skleisti lietuvišką žodį iševijoje vykdė tol, kol leido sąlygos.

Visi per 70 metų išleisti „Tėviškės žiburių“ numeriai jau įvesti į lietuvių iševijos spaudos skaitmeninį archyvą www.spauda.org.

„Tėviškės žiburiai“ buvo svarbus lietuvių iševijos kultūrinis reiškinys, kilęs iš antrosios atvykusiųjų į Vakarų bangos. Kaip ir kitoms organizacijoms, susibūrusioms bendraminčių veiklos tikslu, 75-erių metų laiko srautas ir permainingos neišvengiamai paveikė tos veiklos aplinkybes. Dėl tolesnės lietuviškos spaudos ateities iševijoje spręstos naujos kartos.

Kanados lietuvių katalikų kultūros draugijos „Žiburiai“ valdyba

„NAŠA NIVA“ – VILNIUJE BALTARUSIŲ TAUTINĘ DVASIAŲ ŽADINĖS LAIKRAŠTIS

VYTAUTAS ŽEIMANTAS

Ціна асобнага нумару, 6 кап.

Год 1.

Выпуск 24 листопада (ноябра) / 7 грудня (декабра) 1906 г.

№ 3.

Наша Нива

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА С РЫСУНКАМИ

ВЫХОДИТЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ рускими и польскими літарамі.

Адрес редакціі і адміністраціі:

Вільня, Большая Погулянка д. № 17.

Падписка прымаецца і прадаецца асобна па нумары газеты: 1) У Кант. „Нашай Нивы“ — Вялікая Погулянка дом № 17 кп. 20. 2) У Книгарні „Знамя“ — Георгіеўскі праспект дом № 14. 3) У Книгарні Літоўскай М. Пяскоў — Шляхаліс, Домніканская вуліца дом № 13.

Ціна з перасылкаю і дастаўкаю да хаты: на 1 год — 3 руб., на 6 месяцаў — 1 руб. 50 кап., на 3 мес. — 75 кап., на 1 мес. — 25 кап. Без дастаўкі і перасылкі: на 1 год — 2 р. 40 к., на 6 мес. — 1 р. 20 к., на 3 мес. — 60 кап., на 1 мес. — 20 к. За мяжу на 1 год — 4 руб., на 6 мес. — 2 руб., на 3 мес. — 1 руб. Перамена адрасу — 20 кап.

Аб'яўлены прымаюцца на паследняй старонцы па 20 кап. па лінейку малымі літарамі. Рукіпісы і карэспандэнцыя, прысланыя ў редакцыю, мусяць быць чытацельна напісаныя з праўдліваю фамільною і адрасам таго, хто яе прыслаў. Можна таксама падпісаць прозьвішча разам з фамільною, калі неахочыце, каб была надрукавана ваша праўдлівая фамілія. Адрас і фамілія толькі для ведама редакцыі.

CARO OCHRANKOS SMURTAS

Vilniuje 1906 m. lapkričio 10 (23) d. pasirodė pirmasis laikraščio „Naša niva“ (*Mūsų dirva*) egzempliorius. Debiuto laikas buvo nepavydėtinas, ir ne tik todėl, kad miesto gatvėse viešpatavo rudens dargana ir pralaimėtos anticarinės revoliucijos nuotaikos, o Vilniaus švietimo apygardos kuratorius, remdamasis baltarusių kalbos „neišsivystymu“ ir „skurdumu“, įrodinėjo visišką beprasmybę „spausdinti

knygas baltarusišku dialektu“. Laikraščio leidėjai turėjo atsigauti ir nuo nuolatinio caro ochrankos smurto. Juk jie, patikėję Rusijos caro leidimu, atvėrusiu imperijos tautinėms mažumoms galimybę skelbti spausdintą žodį savąja kalba, dar visai neseniai, rugsėjo 1 d., Vilniuje išleido pirmąją legalų laikraštį baltarusių kalba „Naša dolia“. Pirmagimiu džiaugtis mažai teko, nes beveik visi numeriai buvo valdžios konfiskuojami. Septintas „Naša dolia“ numeris buvo lemtingas, perpildęs rusų valdininkų kantrybės taurę. Jis

buvo išbarstytas dar spaustuvėje. Teismas uždarė šį laikraštį, o „Naša dolia“ leidėją Januką Tukerkesą vėliau nu teisė metus kalėti Lukiškių kalėjime. Tada ir buvo nutarta leisti laikraštį kitu pavadinimu – „Naša niva“.

Laikraštis „Naša niva“ buvo skirtas valstiečiams ir provincijos inteligentijai, skleidė baltarusių politinio ir ekonominio atgimimo, nacionalinio kultūrinio sąjūdžio idėjas, žadino baltarusių tautinę savimonę, skatino kasdieniame gyvenime vartoti baltarusių kalbą. Jis išreiškė visus baltarusių tautos lūkesčius.

„Naša niva“ lotynišku raidynu.

„Naša niva“ reklama. Iš S. Vitkevičiaus knygos „Dėdulė Badas“, Vilnius, „Naša chata“, 1911 m.

Pradedant 1910 m. „Naša niva“ leido ir baltarusišką kalendorių žemdirbiams, kurio būdavo išplatinama iki 20 000 egzempliorių.

Laikraštyje „Naša niva“ dirbo tie patys žmonės, kurie leido ir laikraštį „Naša dolia“. Tai broliai Ivanas ir Antonas Luckevičiai, Alaiza Paškevič (Ciotka), Ivanas Lucevičius (Janka Kupala). Jį redagavo Zigmuntas Volskis (1906), Aleksandras Ulasovas (1906–1914) ir Janka Kupala (1914–1915). Laikraštyje bendradarbiavo Vilniaus baltarusių inteligentijos žiedas – rašytojai Zmitrokas Biadulia, Maksimas Bohdanovičius, Maksimas Hareckis, Jakubas Kolasas, Konstancija Bujlo ir kiti. Visi jie vėliau tapo baltarusių tautinio atgimimo, kultūros ir spaudos veikėjais. Manau, jie verti bent trumpo pristatymo.

IVANAS LUCKEVIČIUS

Šiauliuose gimęs archeologas, etnografas ir publicistas Ivanas Luckevičius (1881–1919) buvo vienas aktyviausių XX a. pradžios baltarusių kultūros ir švietimo judėjimo, tautinio atgimimo idėjinių vadovų. Jis įsteigė laikraščius „Naša dolia“, „Naša niva“, Vilniaus baltarusių leidyklą „Naša chata“, Baltarusių leidėjų bendriją, Baltarusių liaudies komitetą, pirmąsias baltarusiškas mokyklas Vilniuje, Baltarusių mokslo draugiją. Aktyviai tyrė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją, rinko ir kaupė kultūrinę ir istorinę vertę turinčias senienas. Jo asmeninė kolekcija tapo Baltarusių muziejaus Vilniuje pagrindu. Kartu su jaunesniu broliu Antonu, V. Lastouskiu, kitais sukūrė Baltarusijos valstybingumo teorinius pagrindus, pasisakė už lygiateisius Baltarusijos santykius su kaimyninėmis Lietuvos, Lenkijos, Rusijos ir Ukrainos valstybėmis. Mirė nuo džiovos Zakopaneje. 1991 m. perlaidotas Vilniuje, Rasų kapinėse.

ANTONAS LUCKEVIČIUS

Irgi Šiauliuose gimęs žinomas baltarusių politinis ir visuomeninis veikėjas, istorikas, publicistas ir literatūros kritikas Antonas Luckevičius (1884–1946?) vadovavo Vilniaus baltarusių radai, Baltarusių nacionaliniam komitetui Vilniuje, įkūrė Baltarusių mokyklų sąjungą. Jo pastangomis prie Vilniuje veikusios Baltarusių mokslo draugijos buvo įsteigtas Baltarusių muziejus. Jam buvo suteiktas Antono brolio Ivano Luckevičiaus vardas. Išleido nemažai knygų, brošiūrų ir straipsnių apie baltarusių istoriją, raštą, tautinį atgimimą, literatūros kritiką. Pasirašinėjo slapyvardžiu Anton Navina.

1939 m., užėjus į Vilnių sovietams, buvo represuotas. Tolesnis jo likimas nežinomas. Mirties metai Baltarusijos enciklopedijose nurodomi su klautuku – 1946 m. Neaišku, ar jis buvo sušaudytas, ar mirė nukankintas.

Deja, lietuviškoje visuomenėje šie du iškilūs broliai, Šiauliuose gimę ir Vilniuje gilų pėdsaką palikę politikos, visuomenės, kultūros ir spaudos veikėjai, beveik nežinomi.

Broliai Ivanas ir Antonas Luckevičiai, Aleksandras Ulasovas.

JANKA KUPALA

Ivanas Lucevičius (1882–1942) pasirašinėjo slapyvardžiu Janka Kupala. Vilniuje dar redagavo laikraštį „Naša niva“, dirbo Vilniaus B. Danilovičiaus bibliotekoje. Buvo Vilniaus baltarusių leidybos draugijos sekretorius. 1913 m. Vilniuje pirmą kartą scenoje suvaidinta jo pjesė „Paulinka“. Išleido dešimtis knygų įvairiomis kalbomis. Į lietuvių kalbą jo kūrybą vertė Antanas Venclova, Petras Keidošius, Vacys Reimeris, Aleksandras Churginas, Albinas Žukauskas, Eduardas Mieželaitis, Vytautas Bložė, kiti poetai.

Tapo pripažintu baltarusių klasikų. Baltarusijoje yra net atskira literatūrologijos šaka – „Kupalovedénije“, studijuojanti jo kūrybinį palikimą. „Janka Kupala ir jo bendražygis, bičiulis Jakubas Kolasas visiškai teisėtai laikomi naujosios baltarusių literatūros pradininkais. Ypač daug jie nuveikė formuodami ir vystydami literatūrinę gimtąją kalbą, dėdami pagrindus baltarusių literatūrai, kultūrai“, – rašė lietuvių poetas Eugenijus Matuzevičius.

Beje, dirbdamas „Naša niva“ redakcijoje jis susipažino su vilniete Vladislava Stankevič. Ji rašė baltarusiškai ir skelbė eilėraščius laikraštyje „Naša niva“. Redakcijoje suartėjo su J. Kupala, 1916 m. už jo ištekėjo.

Jo žmona Vladislava Lucevič (1891–1960) vėliau tapo žinoma baltarusių literatūrologe, kultūros veikėja. Nuo 1944 m. iki mirties buvo J. Kupalos literatūrinio muziejaus

direktorė. Yra paskelbusi prisiminimų apie J. Kupalą, tyrinėjo jo kūrybą.

Savo tyrinėjimuose ji daug vietos skyrė ir Vilniui. Tai neatitiktinai, nes ją su Vilniumi daug kas siejo. 1906 m. ji baigė Vilniaus gimnaziją. 1908 m. Varšuvoje baigusi pedagoginius kursus, dirbo Vilniuje vaikų prieglaudoje auklėtoja. Aktyvi baltarusių tautinio atgimimo veikėja, pasisakė prieš nacionalinę ir socialinę nelygybę, todėl caro valdžios buvo persekiojama. Vilniuje 1909 ir 1911 m. buvo teisiama. Karui prasidėjus 1914 m. Vilniuje suorganizavo prieglaudą karo pabėgėlių vaikams.

J. Kupala 1942 m. tragiškai žuvo Maskvoje, „Maskvos“ viešbutyje. Urna su jo palaikais į Minską atvežta tik 1962 m.

ALAIZA PAŠKEVIČ (CIOTKA)

Alaiza Paškevič (1876–1916), pasirašinėjusi slapyvardžiu Ciotka, buvo poetė, publicistė, redaktorė. Mokėsi Vilniuje Prozorovos privačioje gimnazijoje, Sankt Peterburge aukštuosiuose Lesgafto kursuose. Krokuvos universitete studijavo literatūrą, lankė teatro studiją. Lvivo universiteto Istorijos filologijos fakultete rašė diplominį darbą apie Švitrigailą. Prisidėjo prie Baltarusijos socialistinės

Laikraščio „Naša niva“ ir Jankos Kupalos memorialinė lenta Vilniuje, Vilniaus gatvėje. Vytauto Žeimanto nuotr.

hramados įsteigimo. Su kitais leido laikraštį „Naša dolia“. Redagavo vaikų žurnalą „Lučynka“, kūrė Vilniuje liaudies teatrą. Vilniuje išleido eilėraščių rinkinius „Laisvės krikštas“ ir „Baltarusiškas smuikas“, apsakymų knygą „Priesaika prie kruvinų ežių“.

1911 m. Vilniuje ištekėjo už Stepono Kairio, vėliau tapusio Vasario 16-osios Akto signataru. 1914 m., prasidėjus karui, dirbo Vilniuje gailėstingąja seserimi užkrečiamųjų ligų bakaurose. Vokiečiams okupavus Vilnių, pradėjo rūpintis baltarusiškų mokyklų steigimu (rusų valdžia draudė), parašė vadovėlių, knygų vaikams. Slaugydama ligonius užsikrėtė ir greitai mirė.

Ilgą laiką Ciotkos rankraščius saugojo jos vyras S. Kairys. 1944 m., frontui artėjant, jam slapta ir skubiai pasitraukus iš Kauno, jie liko jo bute. Netrukus Kaune pasirodė enkavedistai padarė kratą jo bute, visus raštus išsinešė. Jų likimas iki šiol nežinomas.

ALEKSANDRAS ULASOVAS

Baltarusių visuomenės ir kultūros veikėjas, leidėjas, publicistas Aleksandras Ulasovas (1874–1941) buvo Baltarusijos Liaudies Respublikos Rados narys (1918). Leido ir redagavo Vilniuje ėjusius baltarusiškus laikraščius „Naša dolia“, „Naša niva“, „Sacha“, žurnalą „Lučynka“. Rašė ekonominėmis, žemės ir kitomis ūkinėmis temomis.

A. Ulasovas, aprašydamas baltarusių rašytojo Karusio Kaganeco kūrybą ir gyvenimą („Volnaja Belarus“, 1918, Nr. 20–21), parodo ne tik jo, bet ir savo požiūrį į tuometinį gyvenimą: „K. Kaganecas stojo į baltarusių kelią per patį caro Aleksandro reakcijos siautėjimą. Rusinimo sistema buvo pilname žydėjime. Tuo metu gimnazistui pareikšti, kad esi baltarusis, reiškė tą patį, kaip nuogam pereiti per gatvę. Už tokį maištavimą jį būtinai išmestų iš gimnazijos, nes caro valdininkams nei baltarusių, nei Baltarusijos nebuvo, buvo tik „istinno-russkij kraj“ su „istinno-russkimi liudmi“ Baltarusijoje.“

A. Ulasovas, gerai suprasdamas lietuvių ir baltarusių interesų bendrumą, ne kartą ragino abi tautas suartėti. Anot jo, toks suartėjimas abipusiškai praturtina žmones, tobulėja jų dvasia. „Iš bendro kelių skirtingų tautų gyvenimo kraštas turi daug naudos: bendra jo kultūra kyla. Kiekvienas veda kasdieninę kovą už savo nacionalinę idėją, ir ten, kur vyksta tokia kova, kasdien sukuriama kažkas nauja. Kova kartu yra ir naujo kūrimas. <...> Kai mūsų kraštas sulauks ramaus ir taikingo visų tautų gyvenimo ir bus nubrėžtos teisingos nacionalinės ribos, tada dvasinis ir materialinis išsivystymas pakils aukštai, net daug aukščiau negu vietovėse, kur tegyvena viena tautybė“, – 1909 m. birželio 7 d. laikraštyje „Naša niva“ rašė A. Ulasovas.

« ВЕРУ, БРАТЦЫ: ЛЮДЗЬМІ СТАНЕМ,
ХУТКА СКОНЧЫМ МЫ СВОЙ СОН:
НА СВЕТ БОЖЫ ШЫРЭЙ ПЛЯНЕМ,
ВЕК НАПІША НАМ ЗАКОН ... »

Ціотка

Alaiza Paškevič (Ciotka). 1983 m.
Javgeno Cichanovičiaus piešinys

Kai kažkoks anonimas lenkų laikraštyje „Slovo“ ėmė teigti, kad tarp lietuvių ir baltarusių yra didelis priešiškusimas, A. Ulasovo redaguojama „Naša niva“ (1911 01 15) griežtai jam atkirto: „Iš straipsnio matyti, kad autorius menkai teži- no baltarusių – lietuvių reikalus. Apie tai, kad tarp baltarusių ir lietuvių tarsi esanti neapykanta ir vykstant barniai, mes dar niekada negirdėjome!“

1936 m. Vilniuje ėjusiam žurnale „Kolosse“ A. Ulasovas paskelbė prisiminimus apie laikraštį „Naša niva“. „Baltarusių spaudos pradžia buvo visa iš aukų ir sunkaus naktinio darbo. Pusantrų metų mes su A. Luckevičiumi rašėme nuo vakaro iki ryto. Kaip mes išlaikėme tokią įtampą, aš nesu- prantu. Talkino jaunystė, nepalaužiama valia ir energija. Reikėjo sukurti literatūrinę kalbą. Vėliau atsirado pagalbi- ninkai“, – rašė jis.

1939 m. į Vilnių atėjus sovietams, jį, kaip „socialiai pavojingą elementą“, suėmė NKVD, nuteisė kalėti 5 metus. Iš pradžių kalintas Vilniuje, toliau tardytas. Tada nuvežtas į Siblagą Novosibirsko srityje. Pakeliui 1941 m. kovo 11 d. jo gyvybė užgeso. Ar mirė, ar buvo nukankintas – nežinia. 1961 m. reabilituotas. Tautiečių nepamirštas – 2000 m. Vilniuje

Lietuvos baltarusių leidykla „Run“ serijoje „Vilniečių portretai“ išleido Liavono Luckevičiaus ir Galinos Voicik knygą „Aleksandras Ulasovas“.

SPAUSDINO LIETUVIO M. KUKTOS SPAUSTUVĖ

Laikraštį „Naša niva“ spausdino vilniečio lietuvio Martyno Kuktos spaustuvė. Vienas iš žymiausių lietuvių kultūros veikėjų M. Kukta ėmė kurti poligrafijos įmonę Vilniuje labai svarbiu momentu – atgavus lietuvišką spaudą. Tuo metu jis jau buvo patyręs spaustuvininkas. M. Kukta gimė 1875 m. Ukmergės apskrityje Žemaitkiemio valsčiuje. Penkiolikmetis jaunuolis ėmė dirbti Vilniaus karo apygardos štabo spaustuvėje mokiniu, raidžių rinkėju. Po to dirbo Vilniaus gubernijos valdybos, vėliau keliose Peterburgo spaustuvėse. M. Kuktą, jau patyrusį specialistą, 1904 m. pabaigoje P. Vileišis pasikvietė į Vilnių ir paskyrė savo spaustuvės vedėju.

1906 m. kovo 10 d., brolio kunigo Juozapo Kuktos, tuomet dėsčiusio Vilniaus kunigų seminarijoje lietuvių kalbą, padedamas, M. Kukta gavo leidimą steigti nuosavą spaustuvę, kurią įkūrė Universiteto g. 4-23. 1911 m. išsiplėtusią spaustuvę, turinčią 21 darbininką, perkėlė į Totorių g. 20. Didžiausias M. Kuktos nuopelnas – daug išspausdintų lietuviškų leidinių. Čia buvo išspausdinta daugiau kaip 200 lietuviškų knygų ir brošiūrų. Jo spaustuvėje įvairiais laikotarpiais būdavo spausdinami lietuviški laikraščiai ir žurnalai „Lietuvis“, „Šviesa“, „Viltis“, „Sveikata“, „Žemdirbys“, „Ežys“, „Balsas“, Lietuvių mokslo draugijos leidiniai. Jis artimai dirbo ir su baltarusių leidėjais. Spausdino laikraščius „Naša dolia“, „Naša niva“, „Homan“, kitus, daug baltarusiškų knygų.

M. Kuktos spaustuvė pagal tuometinius reikalavimus buvo aukšto techninio lygio, turėjo prisipirkusi įvairių šriftų iš Varšuvos, Peterburgo, „Gutenberg“ raidžių liejyklos Vilniuje. Todėl ir laikraštį „Naša niva“ galėjo spausdinti lygiagrečiai naudodama du raidynus – lotyniškąjį ir kirilicą. Tada taip elgėsi daugelis baltarusių leidėjų, nes baltarusių rašyba dar nebuvo nusistovėjusi. Katalikiškoji Baltarusijos dalis naudojo lotynišką raidyną, o stačiatikių – popų ir rusų valdininkų palaikomą rusišką raidyną kirilicą.

Laikraštis greitai populiarėjo, augo ir bendradarbių sąrašas. „Naša niva“ leidėjų vesta korespondentų apskaita rodo, kad 1910 m. Vilniaus gubernijoje buvo 229, Minsko – 208, Gardino – 114, Mogiliovo – 65, Vitebsko – 27, Kauno – 15, Smolensko – 8 korespondentai.

„Kad pasiektų visus baltarusius, ir pravoslavus, ir katalikus, laikraštis buvo leidžiamas ir kirilica, ir lotyniškai. Bet 1912 metais dėl didelių leidybos kaštų po visuotinės skaitytojų

apklausos laikraštį pradėta leisti tik kirilica“, – prisimena čia dirbęs baltarusių rašytojas ir švietėjas Maksimas Hareckis, Vilniuje 1920 m. išleistoje „Baltarusių literatūros istorijoje“.

GYNĖ LIETUVIŲ REIKALUS

„Naša niva“, aišku, daugiausia dėmesio skyrė baltarusių reikalams, tačiau nepamiršo ir lietuviškų problemų, rašė apie jas visada geranoriškai, palaikydamas lietuvių pusę. Kiekviename laikraščio „Naša niva“ numeryje buvo spausdinamas tradicinis rinkinėlis „Iš Baltarusijos ir Lietuvos“. Žinias iš Kauno, Panevėžio, kitų Lietuvos vietų siuntė ten gyvenantys laikraščio korespondentai. Pavyzdžiui, aktyvus buvo kairietis Piotras Prostas. Skaitytojai galėjo sužinoti apie Kaune Skaitymo mėgėjų draugijoje perskaitytą paskaitą „Baltarusių praeitis ir dabartis“, apie lėšų rinkimą „Tautos namams“ Vilniuje, numatomą leisti pirmąją lietuvišką enciklopediją, Panevėžio teatro atidarymą, vakarus lietuviškame „Rūtos“ klube, daug kitos informacijos apie lietuvių gyvenimą.

Dažnai spausdino ir Vilniaus lietuvių kultūrinių įvykių apžvalgas. Ir dabar įdomu paskaityti baltarusių atsiliepimus apie lietuvių dailės parodas, vykusias Vilniuje 1910–1913 m. Jose išskiriami K. M. Čiurlionio, A. Žmuidzinaičiaus, P. Rimšos kūriniai. Anot laikraščio, „nuo jų dvelkia lietuvių tautinė dvasia. <...> Baltarusiai turi daug ko pasimokyti, žiūrėdami į lietuvių darbą. <...> Baltarusiams reikia stropiai rinkti ir tvarkyti kiekvieną daiktą, turinti dailės požymių“, surengti savo dailės parodą, kuri įrodys, kad ir jie „savo pilkoje dalioje jaučia grožio poreikį“.

Sekė laikraštis ir lietuvišką spaudą, įdomesnes publikacijas išversdavo ir perspausdindavo. „Per paskutiniuosius dešimt metų lietuviai Rusijoje sugebėjo išleisti maždaug 5 milijonus egzempliorių knygų ir įsteigti daugiau nei 25 laikraščius. <...> Skaičius didelis, gražus ir teikia vilties ir jėgų dirbti toliau. <...> Mes, baltarusiai, iš visos širdies lietuviškos spaudos 10-mečio proga sveikiname mūsų kaimynus, linkėdami jiems ir toliau augti ir kurti savo tėvynės Lietuvos ateitį. Tegu klesti lietuvių tauta, jos literatūra ir dailė“, – 1914 m. legalios lietuviškos spaudos atgavimo dešimtmečio proga rašė „Naša niva“.

BILIŪNAS, ŽEMAITĖ, MAIRONIS

Visi dirbė laikraščio „Naša niva“ redakcijoje buvo literatai, tapo žinomais baltarusių rašytojais ir poetais. Todėl suprantamas jų dėmesys kaimynų lietuvių literatūrai. Iš čia ir pirmieji lietuvių grožinių kūrinių vertimai į baltarusių kalbą. Pats pirmasis buvo satyrinis vaizdelis, 1908 m. perspausdintas iš žurnalo „Ežys“, antrasis – 1909 m. J. Biliūno apsakymas „Laimės žiburys“. Vertė Gardine gyvenęs P. Aleksiuakas.

Redakcijai buvo gerai žinoma ir Vilniuje gyvenusios Žemaitės kūryba. 1915 m. birželio 12 d., per rašytojos 70-metį, laikraštyje buvo paskelbtas redakcinis straipsnis „Lietuvių rašytojos sukaktis“, skirtas jos jubiliejui. Jame teigiama, kad Žemaitė, aprašydama lietuvių liaudies buitį, skleidžia tikrą nuoširdumą. Rašoma, kad jos pasakojimo lengvumas, kalbos grynumas yra pagrindiniai požymiai, būdingi ne tik rašytojos apsakymams ir apsakoms, bet ir gausiems jos straipsniams apie visuomenės reikalus, ypač dominantiems skaitytojā. Įgeliama ir tuometinei caro valdžiai, rašoma, kad rašytoja, ką tik išėjusi iš kalėjimo, kur buvo įkalinta „už literatūrinę veiklą“. O visuomeninė „lietuvės darbštuelės“ veikla turinti „būti gyvu pavyzdžiu mūsų inteligentėms baltarusėms“. Tai tikrai šiltas rašinys, kurį gali parašyti tik labai geras draugas. Tuo metu laikraštį redagavo Janka Kupala. Gal tai jo darbas?

Kelis kartus „Naša niva“ rašė apie garsų mūsų poetą Maironį, analizavo jo kūrybą. Vienoje iš publikacijų teigiama, kad „daug jo eilėraščių paplito liaudyje ir tapo mėgstamomis liaudies dainomis“. Laikraštyje galima aptikti ir Liudo Giron, kitų lietuvių literatų pavardžių.

PALIKO LABAI RYŠKŲ PĖDSAKŲ

„Naša niva“ leidimas nutrūko 1915 m. spalio 31 d., prie Vilniaus artėjant rusų ir vokiečių frontui. Per karą Vilniuje jau pradėjo eiti kitas baltarusiškas laikraštis „Homan“, kurį redagavo Vaclovas Lastovskis.

„Naša niva“ ėjo beveik devynerius metus ir paliko labai ryškų pėdsaką ne tik baltarusių, bet ir lietuvių kultūriniam gyvenime. „Kai baltarusių judėjimas pradėjo stiprėti ir plisti, atsirado naujos leidyklos, buvo leidžiami nauji laikraščiai, tačiau iki pat karo (Pirmojo pasaulinio – V. Ž.) pagrindinį toną visame judėjime, leidyboje ir literatūroje davė Vilnius ir „Naša niva“, – teigė baltarusių rašytojas Maksimas Hareckis.

„Tas laikas, kai Vilniuje buvo leidžiama „Naša niva“, baltarusių literatūrologijoje – aišku, išskiriant sovietinę –

vadinosi „Našaniviečių laiku“. Tas laikas išugdė naujus garsius vardus baltarusių literatūroje ir apskritai baltarusių nacionalinio išsilaisvinimo judėjimą, kuris prieš tai sporadiškai pasireiškiantis, vėliau įgavo tvirtą nuolatinį charakterį. Vilniuje išaugo ir susiformavo tokie baltarusių literatūros klasikai, kaip J. Kolasas, J. Kupala, M. Bahdanovičius, M. Hareckis, Z. Biadulia, Š. Jadviginas, V. Lastovskis ir dar daug kitų žinomų žmonių. Literatūrologas Ignatas Dvarčaninas savo „Naujosios baltarusių literatūros chrestomatijoje“, beje, išleistoje (1917 m. – V. Ž.) taip pat Vilniuje, priskaičiavo jų per trisdešimt, ir tai dar ne visus“, – rašė baltarusių literatūrologas L. Luckevičius knygoje „Vilniaus kultūrinis gyvenimas 1900–1940“ (Vilnius, LLTI, 1998).

KITI BANDYMAI LEISTI LAIKRAŠTĮ „NAŠA NIVA“

„Naša niva“ turėjo didelį autoritetą, todėl buvo bandymų atgaivinti laikraštį šiuo pavadinimu. 1920 m. spalio 28 d. lenkų okupuotame Vilniuje Vladimiras Znamierovskis vėl pradėjo leisti laikraštį „Naša niva“. Tačiau jau gruodžio 20 d., išėjus 9 numeriams, lenkų cenzūra jį uždarė.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, Lietuvos baltarusiai 1991 m. Vilniuje vėl pradėjo leisti laikraštį „Naša niva“, kurį redagavo Sergejus Dubovecas. Vilniuje laikraštis ėjo iki 1994 m.

2006 m. tuometiniame Vilniaus pedagoginiame universitete (VPU) įvyko mokslinė konferencija „Naša niva“ Vilniaus baltarusių kultūros kontekste“, skirta laikraščio 100-mečiui. Konferenciją surengė Lietuvos baltarusistų asociacija, VPU Baltarusių filologijos ir tarpkultūrinės komunikacijos katedra ir Lietuvos rašytojų sąjunga. Simboliška, kad konferencija vyko neseniai atidarytoje Pranciškaus Skorinos auditorijoje, nes Vilniaus baltarusių kultūros ištakos prasiėjo su P. Skorinos veikla. Konferenciją inicijavo rašytoja, vertėja dr. Alma Lapinskienė. Ji ir šiuo metu yra viena iš ryškiausių baltarusių kultūros ir literatūros tyrinėtojų Lietuvoje, be to, išvertusi į lietuvių kalbą gerą dešimtį baltarusių rašytojų knygų.

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

ATNAUJINTOS REKOMENDACIJOS ŽINIASKLAIDAI APIE INFORMAVIMĄ SAVIŽUDYBIŲ PREVENCIJOS TEMA

Higienos institutas pristatė atnaujintas Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) žiniasklaidos atstovams skirtas rekomendacijas savižudybių prevencijos tema lietuvių kalba.

2023 m. išverstos į lietuvių kalbą atnaujintos rekomendacijos „Savižudybių prevencija: leidinys žiniasklaidos specialistams“ – ketvirtasis leidimas, sukurtas nuolat bendradarbiaujant PSO ir Tarptautinei savižudybių prevencijos asociacijai. Leidinį sudaro informacija, pagrįsta naujais tyrimais, klinikinėmis ir akademinėmis žiniomis, bei savižudybes išgyvenusių ir patyrusių žmonių indėlis.

„Leidinyje pabrėžiamas atsakingas žiniasklaidos vaidmuo vykdant savižudybių prevenciją ir psichikos sveikatos sąmoningumo stiprinimą. Skelbiama informacija gali būti naudojama žiniasklaidos atstovų, taip pat ji aktuali ir platesnei visuomenei, kuri komunikuoja apie savižudybes ir savižudybių prevenciją“, – sakė Higienos instituto Psichikos sveikatos centro Savižudybių prevencijos skyriaus vadovė Sandra Getautė.

Savižudybių prevencija: leidinys žiniasklaidos specialistams

2023 m. leidimas

ATSAKINGO PRANEŠIMO SVARBA

Moksliniai tyrimai nuosekliai rodo, kad žiniasklaidos pranešimai apie savižudybes gali paveikti visuomenės savižudišką elgesį. Žiniasklaidos atstovams tenka ypatinga atsakomybė už tai, kaip jie perteikia informaciją apie savižudybes, nes neatsargūs ar sensacingi pranešimai gali padidinti imitacinių savižudybių riziką. Atsakingas pranešimas ne tik gali užkirsti kelią tokiems atvejams, bet ir skatina visuomenės sąmoningumą bei švietimą apie savižudybių prevencijos svarbą.

PROAKTYVIŲ REPORTAŽŲ NAUDA

Leidinyje pabrėžiamas teigiamas proaktyvios žurnalistikos poveikis, akcentuojant istorijas apie įveiktus sunkumus ir savižudybių prevencijos svarbą. Pateikdama pavyzdžių apie

sėkmingai įveiktas psichikos sveikatos problemas ir remdama si pozityviais atvejais, žiniasklaida gali ne tik padėti visuomenei keisti požiūrį į savižudybes, bet ir skatinti viltį bei paramą tiems, kurie susiduria su psichikos sveikatos iššūkiais.

S. Getautė, kalbėdama apie leidinį, pabrėžė: „Tvirtai tikiu žiniasklaidos galia formuoti visuomenės požiūrį į psichikos sveikatą ir savižudybes. Šis leidinys yra svarbi priemonė Lietuvos žiniasklaidos atstovams, suteikianti jiems aktualią informaciją, kaip pranešti apie savižudybes. Laikydami šią rekomendaciją, žiniasklaidos atstovai gali suvaidinti svarbų vaidmenį savižudybių prevencijos kontekste, šviesti visuomenę ir kovoti su psichikos sveikatos stigma.“

Daugiau informacijos suteiks Higienos instituto Psichikos sveikatos centro Savižudybių prevencijos skyriaus vadovė Sandra Getautė, mob. + 370 650 81 837, el. p. sandra.getaute@hi.lt.

NUO STRATEGINIŲ IEŠKINIŲ KENČIANTIEMS ŽURNALISTAMS – VALSTYBĖS GARANTUOJAMA TEISINĖ PAGALBA

ASTA SLIDZIAUSKIENĖ

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos direktoriaus pavaduotoja

Nuo šių metų pradžios, siekiant užtikrinti visuomenės interesą, sudaryta galimybė SLAPP bylose (strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo) teisinę pagalbą gauti nevertinant asmens turto ir pajamų. Tai reiškia, kad kai už žurnalistų profesinę veiklą ir jo skleidžiamą galingų asmenų kritiką pastarieji imasi strateginiais teisiniais veiksmais persekioti tokį žurnalistą, valstybė gali skirti advokatą gynybai nepaisant turimų pajamų ir turto. Kitaip tariant, pagalba garantuojama kiekvienam neteisėtai persekiojamam žurnalistui.

Atkreipiame žurnalistų dėmesį į svarbias Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo nuostatas

Pagal Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 12 straipsnio 14 punktą, teisę gauti antrinę teisinę pagalbą neatsižvelgiant į turtinę padėtį turi asmenys, siekiantys pateikti teismui prašymą taikyti procedūrą dėl nesąžiningai pareikšto nepagrįsto ieškinio, kuriuo siekiama pakenkti asmens vykdomai visuomenės informavimo ar kitokiai su viešojo intereso tenkinimu ar gynimu susijusiai veiklai ar atgrasyti nuo šios veiklos. Šių asmenų teisę gauti antrinę teisinę pagalbą įrodo dokumentai, patvirtinantys pradėtą bylos procesą, kuriame asmuo yra atsakovas.

Asmenys, pageidaujantys gauti valstybės lėšomis apmokamą teisinę pagalbą tokiose bylose, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai turėtų pateikti:

1. Nustatytos formos prašymą. Prašymo formą galima rasti įstaigos interneto svetainėje adresu <https://vgtpt.lrv.lt/lt/nuorodos/prasymu-formos/>;

2. Dokumentus apie pradėtą bylos procesą, kuriame asmuo yra atsakovas (pavyzdžiui, iš teismo gautas pranešimas, sprendimas, kitų įstaigų patvirtinimas, kad vyksta teisinis persekiojimas, susijęs su visuomenės informavimo veikla, ir pan.);
3. Asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją. Šio dokumento nereikia teikti, kai dokumentai pateikiami per teisiųjų paslaugų informacinę sistemą TEISIS.

Dokumentus galima pateikti per TEISIS prisijungus adresu www.teisis.lt arba kitais būdais (elektroniniu paštu, tiesiogiai atvykus). Teikiant elektroniniu paštu nurodytą informaciją, prašymas turi būti pasirašytas elektroniniu parašu ir jis teikiamas elektroniniu paštu slapp@vgtpt.lt.

Taip pat dėl detalesnės konsultacijos ar pagalbos galima kreiptis į Lietuvos žurnalistų sąjungą (Jogailos g. 11, 01116 Vilnius, tel. +370 612 63 838, pirmininkas@lzs.lt) arba tiesiogiai į Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybą (Odminių g. 3, 01122 Vilnius, tel. +370 690 02 297, asta.slidziauskiene@vgtpt.lt).

POPIEŽIUS PRANCIŠKUS: „ŽURNALISTAS YRA TARSI GYDYTOJAS, MYLINTIS ŽMONES IR GYDANTIS ŽAIZDAS“

Popiežius Pranciškus susitiko su Vatikane akredituotais žurnalistais.

2024 m. sausio 22 d. popiežius Pranciškus susitiko su Vatikane akredituotais tarptautinės žiniasklaidos atstovais.

Popiežius jiems padėjo už tai, ką jie rašo ir skelbia, taip pat už atkaklumą ir kantrybę diena iš dienos sekant žinias iš Šventojo Sosto ir Bažnyčios, pasakojant apie instituciją, kuri pranoksta „čia ir dabar“.

Šis susitikimas, kaip sakė popiežius, tai ir proga pamąstyti apie vaticanisto, tai yra Vatikano, Šventojo Sosto ir Bažnyčios veiklą komentuojančio žurnalisto, darbą. Būti žurnalistu yra pašaukimas, panašiai kaip gydytojo, kuris myli žmoniją ir gydo jos ligas. Žurnalistas prisiliečia prie visuomenės ir pasaulio žaizdų siekdamas prisidėti prie jų gydymo. Tą patį galima pasakyti ir apie žurnalistą, kuris pasakoja apie Bažnyčios gyvenimą. Šia proga popiežius padėjo žurnalistams už jautrumą ir delikatumą kalbant apie Bažnyčioje aptinkamas blogybes, skandalus. „Ačiū jums už tokią laikyseną, už pagarbą“, – sakė Pranciškus.

Labai svarbus, kad žiniasklaidos priemonėmis informuojant apie Bažnyčios kelionę būtų tiesiami pažinimo ir bendravimo tiltai, o ne kurstomas susiskaldymas ir nepasitikėjimas. Žurnalisto darbas turi būti statomas ant tiesos ir

atsakomybės uolos, o ne ant gandų ir ideologinių svarstymų smėlio. Vatikanistų darbo grožis yra tas, kad jie neslepia tikrovės, taip pat ir jos negandų, nesaldina įtampas, bet ir be reikalo nekelia triukšmo, stengiasi suprasti įvykius, atsižvelgdami į Bažnyčios prigimtį. Tai labai naudinga Dievo tautai, paprastiems tikintiesiems, visai Bažnyčiai, kuri vis dar turi daug pasimokyti, kad gebėtų geriau komunikuoti, pirmiau liudyti, nei skelbti žodžiais.

Paremk svarbią misiją: prisidėk, kad popiežiaus žodis pasiektų kiekvienus namus.

Italijos viešasis transliuotojas RAI šiemet mini 100 metų nuo radijo ir 70 metų nuo televizijos transliacijų pradžios. Nuo pat įsikūrimo Italijos radijas ir televizija daug dėmesio skiria popiežiams ir Šventajam Sostui. Dvigubos sukakties proga kovo 23 d. rytą popiežius Pranciškus priėmė RAI vadovybę, darbuotojus ir jų šeimas.

Septyniasdešimt televizijos metų, šimtas radijo metų – šis dvigubas gimtadienis ragina atsigręžti atgal, į savo istoriją, labai glaudžiai susipynusią su Italijos istorija, kita vertus,

jis kviečia žvelgti į ateitį, į vaidmenį, kurį teks atlikti šiandien dar tik kuriamoje naujoje epochoje. Iš tiesų žiniasklaida daro didelę įtaką šiuolaikinio žmogaus tapatybei. Ir čia slypi viešosios tarnybos prasmė, sakė popiežius ir toliau savo kalboje atkreipė dėmesį į du šio termino aspektus – tarnauti ir būti visai visuomenei skirta tarnyba.

Informacijos srityje tarnauti iš esmės reiškia ieškoti tiesos ir ją skelbti, pavyzdžiui, kovojant su melagienų sklaida ir klasingais kėsalais tų, kurie siekia ideologiškai paveikti viešąją nuomonę, meluoja ir ardo socialinį audinį. Tarnauti – tai užtikrinti piliečių teisę į teisingą informaciją, perduodamą be išankstinių nuostatų, nedarant skubotų išvadų. Galiausiai tarnauti reiškia užtikrinti pliuralizmą, gerbti skirtingas nuomones ir nešališkai naudoti informacijos šaltinius. Popiežius Pranciškus pridūrė, kad į viešojo transliuotojo tarnavimo visuomenei sferą įeina ne tik informacija, bet ir

kinas, televizijos serialai, kultūrinės ir pramoginės laidos, sporto transliacijos, laidos vaikams. Į taip suvokiamo tarnavimo sferą įeina ir pareiga apmąstyti klausimus, kuriuos kelia naujųjų technologijų, ypač dirbtinio intelekto, naudojimas. Reikia būti budriems, kad jis nemažintų pliuralizmo, neskatintų vienodo mąstymo.

Antrasis svarbus viešosios tarnybos aspektas yra tai, kad ji skirta visai visuomenei, jos darbas susijęs su bendru visų, o ne tik kai kurių gėriu. Jis taip pat reiškia pašaukimą būti pažinimo augimo priemone, atverti naujus požiūrius į tikrovę, mokyti jaunos žmones svajoti apie didelius dalykus. Nėgalima siekti aukštų reitingų turinio sąskaita. Galiausiai popiežius pridūrė, kad komunikacija, suvokiama kaip dialogas visų labui, gali padėti gaivinti tokias visuomenei gyvybiškai svarbias vertybes kaip pilietiškumas ir dalyvavimas kuriant bendrąjį gėrį.

KĄ REIŠKIA BŪTI ŽURNALISTU ČEKIJOS RESPUBLIKOJE

LAIMONAS TALAT-KELPŠA
Ambasadorius, Praha (Čekija)

Vasario 26 d. Nyderlandų ambasadoriaus rezidencijoje pristatyta iniciatyvos „Moterys žiniasklaidoje“ atlikta studija „Being a Journalist in the Czech Republic“. Tyrimą atliko Brno Masaryko universiteto (Čekija) mokslininkės, 2023 m. spalio–gruodžio mėn. apklaususios įvairių žiniasklaidos priemonių 472 žurnalistus. Pasak rengėjų, Europos Sąjungos teisės aktai įpareigoja valstybes nares reguliariai rinkti duomenis apie žiniasklaidos padėtį, tačiau Čekijoje valstybės institucijos tuo neužsiima, neskyrė pinigų ir šiam tyrimui. Jį finansavo Nyderlandų ir Ukrainos ambasados. Pirstatyme dalyvavo ir Čekijos kultūros viceministras. Toliau pateikiami svarbiausi šios studijos pastebėjimai.

1. Čekijos žiniasklaidos padėtis iš principo gera: „Freedom House“ reitinge užima 14-ą vietą, nuo 1992 m. atlikdamas profesinę pareigą nežuvo (nebuvo nužudytas) nė vienas žurnalistas. 72 proc. apklausos dalyvių patenkinti savo darbu.
2. Vis dėlto 88 proc. tyrime dalyvavusių žurnalistų išreiškė didelį susirūpinimą dėl žiniasklaidos priemonių finansinės būklės, 83 proc. – kaip problemą nurodė žiniasklaidos darbuotojų labai mažą atlyginimą, 76 proc. – per didelį darbo krūvį. 31 proc. žurnalistų

Laimonas Talat-Kelpša.
Nuotrauka iš asmeninio albumo

- teigė ketinantys palikti darbą, ypač vidurinės ir žemiausios grandies moterys iki 40 metų.
3. 24 proc. žurnalistų šiandien dirba pagal individualios veiklos sutartį, nors net 67 proc. apklausos dalyvių

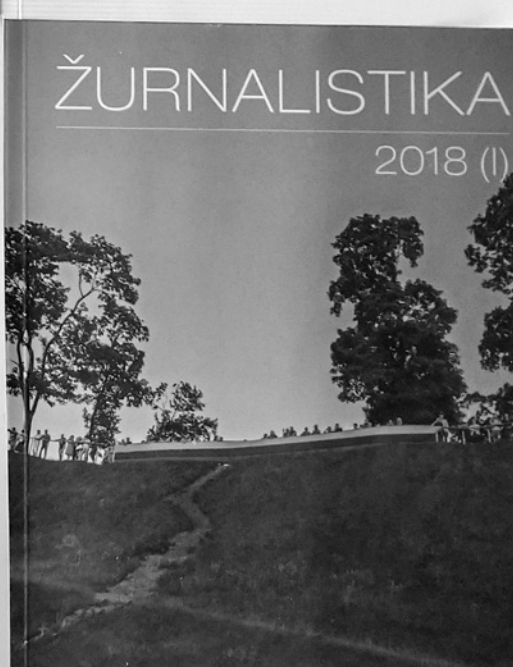
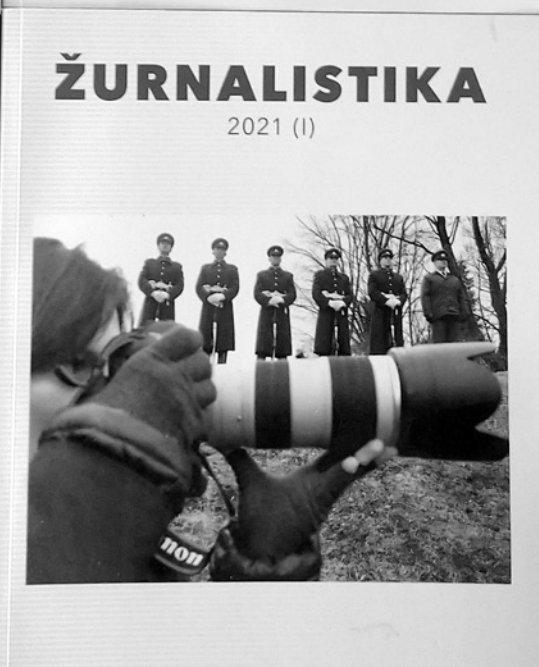
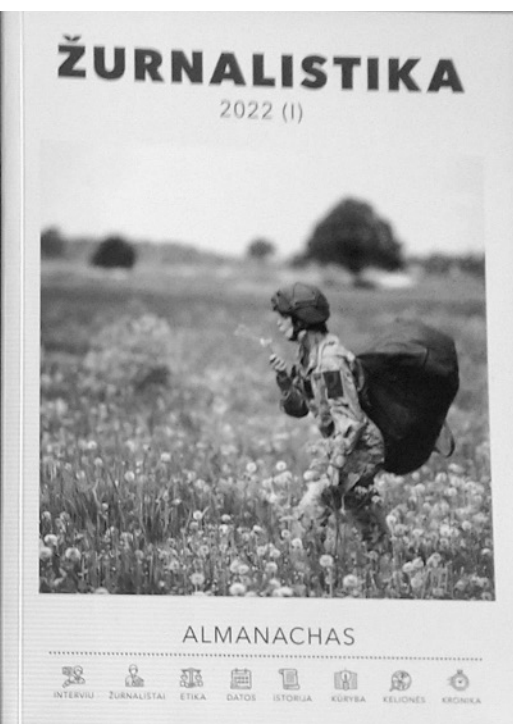
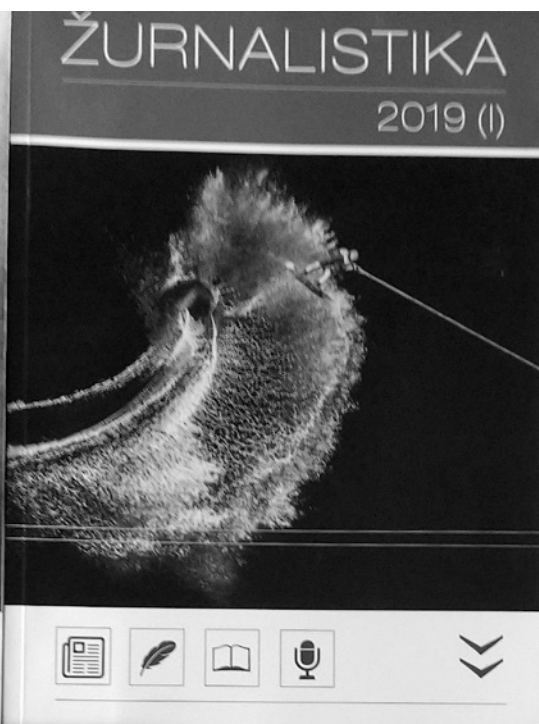
- nurodė pageidaujantys nuolatinės darbo sutarties. 33 proc. žurnalistų teigė, kad su prašymu sudaryti nuolatinę darbo sutartį kreipėsi į darbdavius, bet jiems buvo atsakyta. Pasak tyrimo autorių, žiniasklaidos darbuotojų gretose tai sukuria padidėjusį nesaugumo jausmą, kadangi žurnalistams nekaupiama pensija, jie patys turi apsimokėti sveikatos draudimą, o darbdaviai įgyja papildomų svertų kontroliuoti turinį (lengviau atleisti „netinkamai“ rašančius žurnalistus). Ypač nukentčia motinystės atostogų išeinančios žurnalistės, kadangi neturi jokių garantijų, jog jų darbo vieta bus išsaugota.
4. Tik 46 proc. apklaustų žurnalistų nurodė auginantys vaikus. Motinystės atostogų ėjo 93 proc. žurnalisčių moterų ir tik 15 proc. žurnalistų vyrų. Atitinkamai net 78 proc. žurnalisčių moterų turėjo atsisakyti profesinio augimo galimybių arba jas apriboti: trumpinti darbo valandas (46 proc.), atsisakyti naujo darbo pasiūlymo (35 proc.), komandiruočių (34 proc.), aukštesnių pareigų (31 proc.).
 5. Darbdaviai beveik neinvestuoja į geresnes sąlygas mažamečius vaikus auginantiems darbuotojams: nepadedą susirasti vietos darželyje (todėl mamos vaikus augina maksimalų laikotarpį), darbovietėje nesukuria vaikų žaidimo kambarių. Tik 56 proc. apklausos dalyvių patenkinti darbdavių pastangomis spręsti šiuos klausimus.
 6. 97 proc. žurnalistų nurodė savo atžvilgu patyrę užgauliojimo ar neapykantos išpuolių. Žurnalistai vyrai dažniausiai užsipuolami dėl politinių pažiūrų ar profesinių savybių, o moterims žurnalistėms dažniausiai tenka kritika dėl lyties ir išvaizdos.
 7. 70 proc. apklausos dalyvių nurodė sulaukę grasinimų (tiesiogiai arba *online*). 46 proc. žurnalistų pažymėjo, kad buvo grasinama fiziniu susidorojimu, o 35 proc. žurnalisčių moterų patyrė seksualinio pobūdžio grasinimų. Kitos populiarios bauginimo priemonės: melagingos informacijos apie asmenį skleidimas (25 proc.), šmeižtas (19 proc.), asmeninių duomenų viešinimas. 10 proc. apklaustų asmenų teigė buvę fiziškai užpulti (sumušti, apstumdyti, apspjaudyti ir pan.).
 8. 76 proc. žurnalisčių moterų ir 16 proc. žurnalistų vyrų nurodė bent kartą patyrę seksualinio priekabiavimo atvejį. Dažniausias priekabiavimo būdas – seksistiniai juokeliai ar užuominos (72 proc.). Net 52 proc. žurnalisčių moterų teigė, kad patyrė savo kolegų ar vadovų seksualinį priekabiavimą.
 9. Persekiojimo trauma moteris žurnalistes paveikia labiau nei vyrus. Apie 75 proc. jų nurodė po persekiojimo patyrusios stresą, nerimą, abejonių savimi ir savo profesiniais pajėgumais. 68 proc. moterų žurnalisčių teigė, jog patirta trauma pastūmėjo į perfekcionizmą, o tai tik padidino streso lygį ir neigiamai atsiliepė asmeniniam bei šeimos gyvenimui. Trečdalis nurodė buvusios priverstos pasitraukti iš viešojo gyvenimo.
 10. 84 proc. žurnalistų pažymėjo, kad jų redakcijos į grasinimus susidoroti reagavo rimtai ir ėmėsi priemonių žurnalistų saugumui užtikrinti. Vis dėlto 36 proc. žurnalisčių moterų teigė, kad vadovybės reakcija nebuvo pakankama, paviešinti atvejai palaikyti žurnalisčių asmeninėmis problemomis ir pan. Dauguma redakcijų neturi formalaus mechanizmo, kaip pranešti apie grasinimo ar priekabiavimo atvejį, ir viskas priklauso nuo vadovo supratimo ar geros valios. Nereti atvejai, kai apie patirtą priekabiavimą sąmoningai vengiama pranešti, kad darbuotoja neužsitrauktų „probleminės“ reputacijos.
 11. 31 proc. apklausos dalyvių nurodė, kad pagal redakcijos politiką reikalaujama, jog jie susikurtų asmenines socialinių tinklų paskyras ir jose aktyviai reikštųsi. Ši praktika ypač dažna komercinėje žiniasklaidoje. Ji ne tik sukuria papildomo darbo, už kurį nesumokama, bet ir mažina žurnalistų asmeninio gyvenimo privatumą, daro pažeidžiamesnį įvairiems išpuoliams.

Studija bus pristatoma ir žiniasklaidos priemonių redakcijoms, numatoma organizuoti aptarimus. Tyrimo rengėjų klausiau, ar šie duomenys bus perduoti Europos Sąjungos institucijoms? Atsakyta, kad bus perduoti Europos universiteto institutui Florencijoje (Italija), kuris atsakingas už Europos Komisijos teisės viršenybės ataskaitų Žiniasklaidos laisvės dalies rengimą.

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

KAS, KUR, KADA – NUO 2023 M. GRUODŽIO IKI 2024 M. BALANDŽIO

Gruodžio 2 d. Dėl Lietuvos spaudos fotografų klubo Lietuva bent trumpam tapo pasaulio fotožurnalistikos traukos centru – klubo surengtame „Vilniaus fotografijos rato“ festivalyje pristatytos istorijos nepalieka abejingų: nuo sudėtingos moterų padėties konflikto zonose iki miškų gaisrų

ar to, kaip laboratorijose bandoma pasiekti ambicingą tikslą – įveikti badą. Festivalio metu vyko konferencija „Fotožurnalistikos ribos“, kurioje renginio dalyviai pristatė savo darbus ir dalijosi patirtimi, o vėliau vilniečius ir miesto svečius pakvietė lauko ekspozicijoje juos išvysti savo akimis

skvere šalia Vilniaus rotušės. Eksponuota keturiolika foto-pasakojimų iš viso pasaulio: nuo Bangladešo iki Ispanijos, nuo Danijos iki Irano ir, suprantama, iš Lietuvos.

„Kiekvienais metais tenka įdėti daug pastangų, kad kasmet žiūrovams būtų galima pristatyti subrandintą „Vilniaus fotografijos rato“ vaisių. Nesutinku su tuo, kad Lietuva yra per maža svarbiems tarptautiniams projektams. Kiekvienais metais su komanda daug dirbame, kad galėtume būtent mūsų šalies žiūrovams parodyti šią parodą, kurią sudaro tikrai aukščiausio lygio tarptautinių fotografijos meistrų darbai. Šiomet festivalio konkursų finalistais tapo fotografai iš 8 šalių: Italijos, Ispanijos, Bangladešo, Irano, Lenkijos, Lietuvos, Turkijos ir Vokietijos. Kartu festivalis pristato ir svečių, fotografų iš Danijos ir Prancūzijos, darbus. Mančiau, kad tai – stiprus laimėjimas Lietuvai, kad būtent čia, pas mus, vyksta tokie dalykai“, – džiaugėsi Jonas Staselis.

Šio festivalio pagrindinio konkurso „Gyvenimo ratas“ nugalėtoja Cinzia Canneri – Italijoje gyvenanti fotožurnalistė, kurios specializacija – pasakojimai apie žmogiškąją prigimtį, socialinius pokyčius, lyčių ir imigracijos problemas.

„Vilniaus fotografijos rato“ organizatoriai, siekdami atskleisti jaunuosius talentus, rengia „Namų darbų“ konkursą, kurio viena šių metų finalisčių – lietuvaitė Grėtė Ona Tvarakūnaitė, parengusi pasakojimą apie Lietuvos ir Baltarusijos pasienio ruožo gyventojus.

Festivalį „Vilniaus fotografijos ratas“ finansavo Lietuvos kultūros taryba ir Vilniaus miesto savivaldybė.

Gruodžio 18 d. Aplinkos ministerijoje paskelbti dvidešimt pirmąjį kartą surengto žurnalistų kūrybinio konkurso „Žmogus ir aplinka“ rezultatai. Pirmąją vietą pasidalijo Kėdainių rajono laikraščio ir naujienų portalo „Rinkos aikštė“ žurnalistė Rasa Jakubauskienė už publikaciją „Net nežinia, ar „Lifosa“ mažiau tarši dirbdama, ar sustabdžiusi veiklą“ ir „Žinių radijo“ laidos „O koks tavo CO2 pėdsakas?“ kūrėja ir vedėja Rima Aukštuolytė.

Taip pat buvo skirtos dvi antrosios ir dvi trečiosios premijos. Antrosios atiteko žurnalistams Tomui Janoniui ir Monikai Augustaitytei, trečiosios – Šarūnui Meškiui ir Jurgitai Ulkieni.

Aukščiausius įvertinimus pelniusių konkurso dalyvių darbai atspindėjo svarbiausias Lietuvos ir pasaulio aplinkosaugos aktualijas – klimato kaitos ir prisitaikymo prie jos, aplinkos taršos, vartojimo mažinimo, žiedinės ekonomikos, biologinės įvairovės išsaugojimo.

„Delfi.lt“ žurnalistas T. Janonis įvertintas už 12 straipsnių ciklą apie aplinkosaugos pažeidimus Gulbinų kvartale: „Prieš įtakingiausias šalies verslininkus valstybė bejęgė: situacija ežero pakrantėje tiesiog bado akis“, „Teko kviesti pareigūnus: Delfi žurnalistai ir Skirmantas Malinauskas išvyti iš prabangiausio Lietuvoje Gulbinų kvartalo“ ir kt.

Įtraukiosios žurnalistikos platformos „bendra.lt“ žurnalistė M. Augustaitytė apdovanojimą pelnė už publikaciją „Jūros pradžia – tualete arba iš kur žuvis gauna ibuprofeno“.

Trečiosios vietos laimėtojai – „Delfi.lt“ autorius Š. Meškys įvertintas už darbą „Mokslininkai: dėl prasidėjusių procesų

Fotografijos paroda šalia Vilniaus rotušės.
Jono Staselio nuotr.

Po apdovanojimo ceremonijos.
Aplinkos ministerijos nuotr.

Antarktidoje iki 2100-ųjų po vandeniu atsidurs reikšminga dalis Lietuvos“, laikraščio „Ilgalinos diena“ žurnalistė J. Ulkienė už straipsnį „Aukštaitijos parkai – gamtos ir tradicijų puoselėtojai“.

Speciali aplinkos ministro Simono Gentvilo padėka ir aplinkosauginis prizas įteikti dokumentinio filmo „Pakalbėkime apie tvarumą“ žurnalistui, scenaristui Erikui Kudrekiui ir kūrybinei komandai.

„Nebėra dienraščio, savaitraščio, portalo, kuriuose nebūtų skilties žaliajam kursui, ekologijai ar aplinkosaugai. Ši informacija pasiekia žmones jūsų, kurie apie tai rašo ar kalba, dėka, todėl ačiū, kad kartu su mumis buvote šiose temose. Šiomet komisija vertino 66 darbus, ir džiugu, kad ši kreivė kasmet kyla aukštyn“, – sakė S. Gentvilas.

Konkurse dalyvavo 26 autoriai. Jų publikacijos 2023 m. buvo paskelbtos spaudoje, radijuje, internetinėje žiniasklaidoje, nepriklausomo turinio platformose. Kūrinius vertino iš septynių Lietuvos žurnalistų sąjungos (LŽS) ir Aplinkos ministerijos atstovų sudaryta komisija. Konkurso laimėtojams įteikti piniginiai prizai ir nugalėtojų diplomai.

2022 m. Juozo Tumo-Vaižganto premija buvo paskirta rašytojui, Kovo 11-osios Akto signatarui Kaziui Sajai už knygą

Rašytojui Kaziui Sajai Juozo Tumo-Vaižganto premiją įteikia LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius ir jo pavaduotojas Vytautas Kvietkauskas.
www.lzs.lt nuotr.

„Pėdsakai“. Deja, rašytojas dėl ligos negalėjo atvykti į Vaižgantines, kur buvo suplanuota įteikti jam premiją, todėl ji įteikta gruodžio 30 d. Seime, Signatarų klubo šventiniame susirinkime. Sveikinimo žodį tarė LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius.

Sausio 6 d. Kauno žurnalistų namų didžiojoje salėje beveik penkiasdešimt LŽS narių dalyvavo Kauno apskrities skyriaus valdybos ataskaitiniame rinkimų susirinkime. Ataskaitą pateikė skyriaus pirmininkas Vidas Mačiulis. Susirinkimas ją patvirtino.

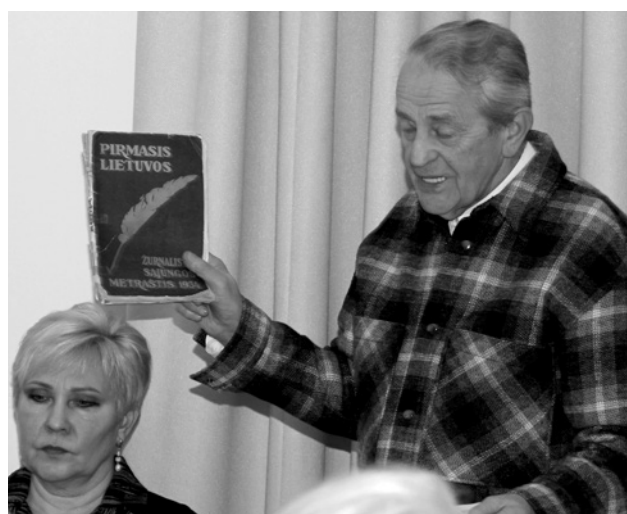
Kauniečiai žurnalistai balsuoja.

LŽS narys Vladimiras Beresniovas kauniečių žurnalistikos senjorų klubo MES vardu pasiūlė naujai ketverių metų kadencijai Kauno apskrities skyriaus pirmininku išrinkti V. Mačiulį. Dviem nariams balsavus prieš, V. Masiulis vėl išrinktas skyriaus pirmininku.

LŽS Kauno apskrities skyriaus valdybos nariais susirinkimas patvirtino V. Beresniovą, Justą Karvelį, Moniką Kazlauskaitę, Eriką Kundrecką, Violetą Liukaitienę ir Eimantą Paltaracką.

Sausio 10 d. Žurnalistų namuose įvyko LŽS nario, iškilaus Mažosios Lietuvos tyrėjo, ilgamečio enciklopedisto, istoriko, daktaro Algirdo Matulevičiaus pagerbimo vakaras, skirtas jo 85-mečio sukakčiai. LŽS pirmininko pavaduotojas Vytautas Kvietkauskas perskaitė LŽS pirmininko Dainiaus Radzevičiaus įsakymą dėl A. Matulevičiaus apdovanojimo vardiniu parkeriu ir, jį įteikdamas, palinkėjo sukaktuvinininkui toliau aktyviai rašyti, kurti.

LŽS Senjorų klubo pirmininkas Ipolitas Skridla su pavaduotoju Alfonsu Kairiu apdovanojo kolegą Algirdą Senjorų

Kalba Vidas Mačiulis.

Alberto Švenčionio nuotr.

klubo padėkos raštu, pabrėždami aktyvią sukaktuvinininko veiklą klubo taryboje.

Sukaktuvinininką sveikino Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkas Kęstutis Pulokas ir garbės pirmininkas

Algirdas Matulevičius (sėdi centre) su kolegomis.

Kęstučio Puloko nuotr.

Vytautas Šilas, Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas, žurnalo „Donelaičio žemė“ redaktorius Gintaras Skamaročius, žurnalo „Vyzdys“ redaktorius Valentinas Juraitis, akademikas Domas Kaunas, grupė buvusių Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto (centro) bendradarbių, kiti. Kolega dailininkas Albertas Vaidila padovanojo jubiliatui specialiai sukakties proga sukurtą ekslibrisą.

LŽS narys A. Matulevičius daugiau kaip 43 metus dirbo Mokslo ir enciklopedijų leidybos institute (vėliau – centre). Su kolegomis parengė ir išleido nemažai enciklopedijų ir žinytų lietuvių, rusų, vokiečių ir anglų kalbomis. Nuo 1972 m. Vilniuje leistose enciklopedijose yra gausu A. Matulevičiaus straipsnių apie Mažąją Lietuvą ir visą Prūsiją. Jis padėjo pagrindus ir su kitais parengė „Mažosios Lietuvos enciklopediją“ (4 tomai, 2000–2009 m.).

Parašė ir išleido unikalias knygas: „Mažoji Lietuva XVIII amžiuje: lietuvių tautinė padėtis“ (1989), „Kas tu, Mažoji Lietuva“ (1989), „Tautos žadinimo šaukliai“ (2017), „Mažosios Lietuvos ir lietuvininkų fenomenas Europos kultūroje“ (2019). Paskutinioji kolegės Algirdo knyga mums, žurnalistams, įdomi dar ir tuo, kad ją leidžiant dalyvavo dar du LŽS nariai. Knygą sudarant talkino kolegė Loreta Nikolenkienė, o kolega Jonas Laurinavičius buvo ne tik šios knygos redaktorius, bet ir leidimo mecenatas.

A. Matulevičius yra apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžiumi (2009), medaliu „Už nuopelnus žurnalistikai“ (2019).

Sausio 10 d. Žurnalistų namuose LŽS Senjorų klubo iniciatyva įvyko susitikimas su kandidatu į Lietuvos prezidentus, Mykolo Romerio universiteto profesoriumi, advokatu Ignu Vėgėle. Renginį vedė LŽS Senjorų klubo pirmininkas Ipolitas Skridla.

I. Vėgėlė pateikė savo Lietuvos ateities viziją, kalbėjo apie šalies problemas ir kelius, kuriais, jo nuomone, reikėtų eiti, atsakė į gausius susirinkusiųjų klausimus.

Sausio 31 d. Žurnalistų namuose įvyko Nacionalinės žurnalistų kūrėjų asociacijos (NŽKA) valdybos posėdis. Jam pirmininkavo Dainius Radzevičius, posėdžio sekretorė – Almonė Elena Baltrūnienė.

Dalyvavo 8 valdybos nariai: Aurelija Arlauskienė, Laima Lingytė, Raimondas Polis, D. Radzevičius, Rytis Sabas, Gerimantas Statinis, Lilija Valatkienė, Vytautas Žeimantas, NŽKA finansininkė Lina Mykolaitienė.

Valdyba vienbalsiai nutarė į NŽKA priimti Ritą Aleknaitę-Bieliauskienę, Dianą Rasuolę Rakauskaitę ir Virginių Savukyną bei pateikti Lietuvos Respublikos kultūros

NŽKA valdybos nariai: sėdi iš kairės Vytautas Žeimantas, Lilija Valatkienė, Raimondas Polis, stovi Dainius Radzevičius, Gerimantas Statinis, Laima Lingytė, Aurelija Arlauskienė ir Rytis Sabas.

Jono Vytauto Juškos nuotr.

ministerijai svarstyti D. R. Rakauskaitės ir V. Savukyno kandidatūras meno kūrėjo statusui gauti. R. Aleknaitė-Bieliauskienė šį statusą jau turi.

Valdyba apsvartė savo 2024 m. veiklos prioritetus, atsižvelgdama į Lietuvos kultūros tarybos finansuojamą strateginę programą, ir priėmė atitinkamą nutarimą.

Valdyba išklauė A. Arlauskienės parengtą Lietuvos meno kūrėjų asociacijos kasmetinių apdovanojimų projektą, pritarė „Žurnalistų-kūrėjų“ apdovanojimo įsteigimui. Patsvirtino ir kasmetinių apdovanojimų „Žurnalistų-kūrėjų“ nuostatus, pagal juos apdovanojimą skiria NŽKA valdyba. Jis gali būti skiriamas žurnalistui-meno kūrėjui už ilgametį kūrybinį darbą, liudijantį ištikimybę savo profesijai, žmogiškosioms vertybėms, ugdantį patriotiškumą, pilietiškumą, atsakingumą. Kandidatais gauti apdovanojimą gali būti tik NŽKA nariai. Kandidatai apdovanojimui gauti siūdomi kasmet iki kovo 15 d., pateikiant ne mažiau kaip vieną motyvuotą kandidato rekomendaciją. Apdovanojimas žurnalistui-meno kūrėjui skiriamas tik vieną kartą. Apdovanojimo laureatui skiriamas diplomą ir atminimo ženklas.

Valdyba išklauė L. Valatkienuos informaciją apie 2024-ųjų paskelbimą Antano Macijausko metais ir pritarė renginių planui.

Nutarta NŽKA metinę konferenciją organizuoti 2024 m. balandžio 19 d.

2024 m. Vaižganto premijos laureatės Aistė Kučinskienė ir Jurgita Žana Raškevičiūtė.
www.lzs.lt nuotr.

Sausio 31 d. Rašytojų klube vyko Juozo Tumo-Vaižganto premijos įteikimo vakaras. Renginyje dalyvavo LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius, Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininkė Birutė Jonuškaitė, Anykščių rajono savivaldybės meras Kęstutis Tubis, Vaižganto premijos laureatės Aistė Kučinskienė ir Jurgita Žana Raškevičiūtė.

2002 m., minėdamos Lietuvių rašytojų ir žurnalistų sąjungos 80-metį, Lietuvos rašytojų sąjunga, LŽS ir NŽKA įsteigė kasmetinę Juozo Tumo-Vaižganto premiją.

Premija skiriama lietuvių rašytojui arba žurnalistui (pamečiui) už sėkmingą literatūros ir žurnalistikos (dokumentinės prozos arba literatūrinės publicistikos) dermę, vertinant praėjusių dvejų kalendorinių metų kūrybą.

Vasario 16-ąją, Lietuvos valstybės atkūrimo dieną, Prezidentūroje įvyko valstybės apdovanojimų įteikimo ceremonija. Valstybės vadovas Gitanas Nausėda ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu apdovanojo dvi žurnalistes – LRT žurnalistę Ewelina Mokrzecką ir LRT RADIO laidos „Draugystė veža“ vedėją Žydrę Gedrimaitę.

Prezidento dekretu nurodyta, kad žurnalistė, redaktorė, radijo laidų vedėja ir visuomenininkė E. Mokrzecka apdovanojama už reikšmingas ir ilgametes pastangas saugant

Lietuvos lenkų kultūrą bei tapatumą, skatinant nediskriminavimą visuomenėje.

E. Mokrzecka pastaruosius kelerius metus dirba LRT tautinių bendrijų turinio vyriausiąja redaktore. Ji vadovauja redakcijoms lenkų, rusų, ukrainiečių ir baltarusių kalbomis. Anksčiau ji vedė radijo ir televizijos laidas, skirtas Lietuvoje gyvenantiems lenkams.

„Labai džiaugiuosi, kad Prezidentūra įvertino mano darbą, ypač šiandien, kai tautinių mažumų tema nesitraukia iš pagrindinių Lietuvos portalų temų. Žurnalistų, tiek lenkakalbių, tiek rusakalbių, darbas Lietuvoje yra savotiška atsvara daugumai. Matome daugiau, žvelgiame plačiau. Be to, tai apdovanojimas visiems, su kuriais man teko malonumas dirbti. Lenkų diskusijų klubas čia atlieka didžiausią vaidmenį“, – sakė E. Mokrzecka.

LRT RADIO laidos „Draugystė veža“ vedėja Ž. Gedrimaitė medaliu apdovanojama už išskirtinį dėmesį įtraukios visuomenės kūrimui, socialinei atsakomybei, tolerancijos stiprinimui, visuomenės nuostatų dėl negalios keitimui.

Vasario 16-ąją, Lietuvos valstybės atkūrimo šventę, Gerimanto Statinio vadovaujamo LŽS Kelionių žurnalistų klubo nariai sutiko žygiuodami prie Kačėniškės piliakalnio, esančio Švenčionių rajone.

Vasario 21 d. Žurnalistų namuose įvyko LŽS Senjorų klubo narių susirinkimas. Jį vedė LŽS Senjorų klubo pirmininkas Ipolitas Skridla.

Susirinkimo pradžioje pagal seną tradiciją I. Skridla pasveikino vasario mėnesį gimusius klubo narius Povilą Lapeikį, Romualdą Mockų ir Mariją Valuckienę.

LŽS Senjorų klubo pirmininko pirmasis pavaduotojas Alfonsas Kairys paskelbė klubo tarybos vienbalsį

Įteikus apdovanojimus.
Prezidentūros nuotr.

Žurnalistai ant Kačėniškės piliakalnio.
www.lzs.lt nuotr.

nutarimą priimti į Senjorų klubą žinomą žurnalistą Česlovą Iškauską.

Po to įvyko įdomus ir turiningas pokalbis su kandidatu į Lietuvos prezidentus, daktaru, Seimo nariu Aurelijumi Veryga. Svečias pasidalijo mintimis, kaip jis mato šalies prezidento veiklą, atsakė į gausius kolegų klausimus.

Vasario 24 d. Vilniaus geležinkelio stotyje LŽS ir Baltarusijos žurnalistų asociacija atidarė parodą, skirtą Ukrainos žiniasklaidos darbuotojams, veikiantiems karo sąlygomis.

Paroda „Ukraina: žurnalistai karo zonoje“ pasakojo apie reporterių darbą per jau trečius metus besitęsiantį Rusijos puolimą Ukrainoje. Taip pat tai buvo duoklė rašantiems apie karą kolegoms, paaukojusiems už tai savo gyvybę.

Parodos fotografijose matyti žiniasklaidos darbuotojų darbai įvairiuose Ukrainos miestuose ir regionuose. Parodoje buvo eksponuojamos 27 fotografijos, tarp jų – garsių Ukrainos ir tarptautinių fotografų darbai. Fotografijas pristatė Pulitzerio premijos ir „World Press Photo“ laureatas Jevgenijus Malaletka, „Associated Press“ fotografas

Aurelijus Veryga (centre) po oficialaus susitikimo.
Vytauto Žeimanto nuotr.

Photographer Serhiy Nuzhnenko photographs a broken Russian convoy in Bucha, Kyiv Region. Footage of burning Russian tanks on Vokzalna Street went viral all over the world. Today, this street has been repaired, and a memorial has been opened on it.

Bucha, Kyiv Region
March 2022
Photo: Stanislav Urchenko

Le photographe Serhiy Nuzhnenko prend en photo un convoi russe brisé à Bucha, dans la région de Kiev. Des images de chars russes brûlés dans la rue Vokzalna se sont répandues dans le monde entier. Maintenant, cette rue est rénovée et un mémorial y a été ouvert.

Bucha, région de Kiev
Mars 2022
Photo: Stanislav Urchenko

Ukrainiečių paroda Vilniaus geležinkelio stotyje.

Jefremas Lukatskis, garsūs Ukrainos karo fotografai Konsantinas ir Ulada Liberavai, Janas Dobranosavas, Dmitrijus Kliučka, Andrejus Andrienko.

Nuotraukų parodą rudenį parengė Ukrainos nacionalinė žurnalistų sąjunga. Su šia paroda, remiant Europos žurnalistų federacijai, jau pavyko aplankyti Briuselį ir Paryžių. Per antrąsias plataus masto karo pradžios metines artimi Ukrainos žurnalistų draugai – LŽS ir Baltarusijos žurnalistų asociacija, dabar įsikūrusi Vilniuje, inicijavo šią fotografijų parodą sostinės geležinkelio stotyje.

„Šiandien Ukraina ir jos žmonės man yra laisvės ir drąsos simbolis. Tai turėtų būti akivaizdu kiekvienam žmogui, ypač žurnalistui. O mūsų pareiga dabar visomis išgalėmis ginti Ukrainą“, – sakė LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius.

„Rusijos karas prieš Ukrainą yra tarptautinis nusikaltimas ir žiaurumas. Be daugelio žuvusių karių, tūkstančiai civilių, moterų ir vaikų tapo šio besitęsiančio kruvino išpuolio aukomis. Nuo Rusijos žudikų rankų zuvo ir dešimtys Ukrainos bei tarptautinės žiniasklaidos atstovų, kurie didvyriškai

nušvietė šį karą. Visomis karo dienomis solidarizuojamės su Ukrainos kolegomis ir teikiame jiems paramą. Antrąsias plataus masto invazijos metines norime sutelkti žmonių dėmesį į drąsų ir pasiaukojantį Ukrainos kolegų darbą“, – pabrėžė Baltarusijos žurnalistų asociacijos pirmininkas Andrejus Bastunecas.

Kovo 7 d. Žurnalistų namuose Kovo 11-osios progai žurnalistė, LŽS Kauno skyriaus narė Danguolė Bunikienė surengė dokumentinio filmo „Kai baltas Vytis pakils“ peržiūrą.

D. Bunikienė papasakojo kolegoms, kodėl ir kaip buvo kuriamas filmas apie partizanę Dianą Glemžaitę, kaip buvo rašomas jo scenarijus.

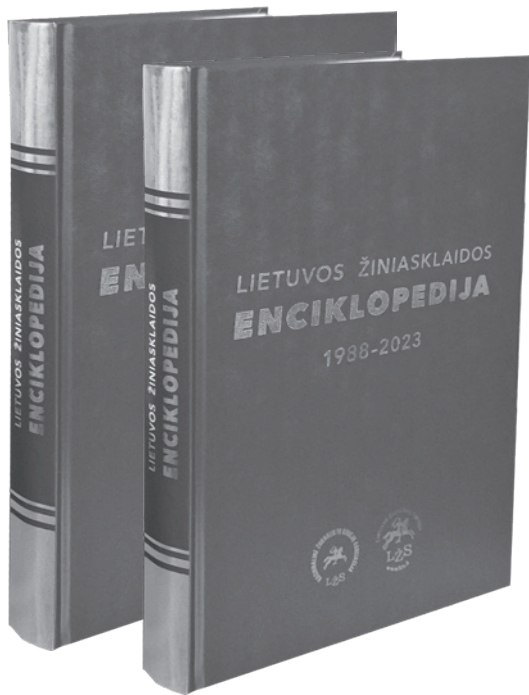
Kovo 8 d. Žurnalistų namuose įvyko LŽS surengta apskritoj sto diskusija „Žurnalistų etika ir redakcijų politika: kas (ne)turėtų keistis?“.

LŽS pirmininko pavaduotoja, Vytauto Didžiojo universiteto prof. Audronė Nugaraitė kalbėjo tema „Inovacijų (DI ir kt.) įtaka redakcijų darbe bei klasikinės žurnalistikos

standartams“. LŽS Etikos komisijos pirmininkės Jūratės Sobutienės tema – „Žurnalistikos standartai, jų priežiūra ir savivalda: kas (ne)veikia“, Visuomenės informavimo etikos komisijos pirmininkės Vaivos Žukienės – „Žurnalistikos ir žiniasklaidos etikos standartai – dėl ko skundžiamasi?“.

Diskusijoje apie redakcijų patirtis, pasiūlymus, idėjas ir iššūkius kalbėjo Ugnė Karaliūnaitė (DELFI), Rolandas Agintas (LNK), Liudas Ramanauskas (FM99), Tautvydas Mikalajūnas (lrytas.lt), Greta Ališauskaitė-Bagušauskienė (lrytas.lt), Vilija Butkuvienė (Banga), kiti.

Kovo 12 d. Žurnalistų namuose įvyko „Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijos“ pristatymas visuomenei. Renginį vedė LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius.

„Lietuvos žiniasklaidos enciklopedija“

„Lietuvos žiniasklaidos enciklopedija“ parengta NŽKA ir LŽS iniciatyva. Jos redakcinę kolegiją sudarė Dainius Radzevičius (pirmininkas), Aurelija Arlauskienė, Povilas Sigitas Krivickas, Vidas Mačiulis, Ipolitas Skridla, Domijonas Šniukas ir Aldona Žemaitytė. Sudarytojai redaktoriai – Genovaitė Burneikienė, Juozapas Vytas Urbonas ir Vytautas Žeimantas.

Leidinyje pateikiama apie 5 000 įvairaus dydžio straipsnių, apimančių lietuvių žiniasklaidos priemones, organizacijas ir darbuotojus, žurnalistus. Ji apima laikotarpį nuo Lietuvos Atgimimo iki šių dienų.

Renginyje apie enciklopedijos ruošimą, sudarymą, straipsnių parengimą ir su tuo susijusias problemas kalbėjo sudarytojai redaktoriai J. V. Urbonas ir V. Žeimantas, kiti. Knygą išleido leidybos įmonė „Kriventa“, kuri dabar ir platina naująją enciklopediją.

Kovo 14 d. Biržų krašto muziejaus „Sėla“ parodų saleje atidaryta Antano Macijausko jubiliejui ir knygnešiams skirta menininkės, NŽKA, LŽS ir Lietuvos dailininkų sąjungos narės Lilijos Valatkienės tapybos paroda „Žodžio šviesoje“. Ji veiks iki balandžio 7 d.

Kovo 16 d. NŽKA ir LŽS iniciatyva būsrys žurnalistų vyko į Antanui Macijauskui (1874–1950), iškiliam kovotojui už lietuvišką spaudą, atminti skirtus renginius Biržuose.

Kovo 27 d. Žurnalistų namuose atidaryta žurnalisto ir dailininko Alberto Vaidilos retrospektyvinė tapybos ir grafikos paroda, kuri surengta autoriaus 80-mečio proga.

Ekspozicijoje apie 30 darbų. Daugiausia dar niekur neeksponuotų, kuriuos dailininkas sukūrė per pastaruosius keletus metų. Tematika įvairi: vyravo pavasario gamtos atgimimo tema, taip pat dėmesį patraukė paveikslai, skirti karui Ukrainoje, ypač gražių Lietuvos bažnyčių architektūra, kosminiai motyvai, abstrakčios kompozicijos.

Parengė Vytautas ŽEIMANTAS

R E M I A

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

Romualdas Tupčiauskas

1931 02 07 Kalvarija – 2023 12 14 Vilnius, redaktorius, leidėjas, buriuotojas.

1959 m. Vilniaus universitete baigė bibliotekininkystę. Dėstė Lietuvos vadybos akademijoje, Vilniaus universitete. Daktaras (1983), docentas (1987). 1964–1987 m. redagavo ir leido žurnalą „Mokslinė techninė informacija“, 1990–1993 m. laikraštį „Laužas“, 1994–2007 m. žurnalą „Skautų aidas“. Aktyvus skautas, žygeivis, buriuotojas, nuoseklus skautų istorijos metraštininkas. 1964–1972 m. Lietuvos buriavimo federacijos atsakingasis sekretorius. 1962–1963 m. Vilniaus jachtklubo komandoras. Parašė knygas „Gulgiuterio tempimas“ (2005), „Burės kuorų paunksnėje“ (2006), „Kaip žirnis prie kelio“ (2007), „Po lelijėlės vėliava“ (2012), „Pasaulis nuo Orijos kalno“ (2014), „Vytatai“ (2 t., 2016), „Lietuviškoji skautija 1986–2018“ (2019). Kūrybos paskelbė žurnalistų poezijos rinktinėje „Sušvieski, saule“ (2014). Kūno kultūros ir sporto departamento Atminimo medalis (2006). Palaidotas Kalvarijoje.

Albinas Kentra

1929 03 29 Gūbriai, Šilalės r. – 2023 12 19 Vilnius,
publicistas, laisvės kovų metraštininkas.

Prasidėjęs antrajai Sovietų Sąjungos okupacijai, 1945 m. visi Kentrų šeimos nariai davė Lietuvos partizanų priesaiką, tapdami Vakarų Lietuvos partizanų apskrities Kęstučio apygardos Butigeidžio rinktinės partizanais. Kai Albinas Kentra tapo partizanu, jam buvo tik 16 metų. 1946 m. liepos 16 d. buvo suimtas, nuteistas dešimčiai metų lagerio. Į laisvę paleistas 1954 m. birželio 19 d. Su netikrais dokumentais 1960 m. Vilniaus universitete baigė anglų kalbą ir literatūrą. Dirbdamas Vilniaus universiteto audiovizualinėje laboratorijoje, nuo 1965 m. pradėjo filmuoti universiteto gyvenimą, o prasidėjus Baltijos keliui ir Sausio įvykiams jo kamera tapo ir politiniu ginklu. Šiandien jo vaizdo archyvą sudaro per 20 tūkst. valandų filmuotos medžiagos. Apdovanotas Sausio 13-osios atminimo medaliu (1992), Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžiumi (1998). 2019 m. paskirta Laisvės premija. Palaidotas Šilalės miesto kapinėse.

Benjamins Pocius

1939 03 31 Raseinių r. – 2023 12 20 Tauragė,
fotožurnalistas, fotomenininkas.

Dirbo fotografu laikraščiuose „Šilalės artojas“ ir „Tauragiškių balsas“. Nuo 1961 m. dalyvavo rajoninėse ir respublikinėse fotografijų parodose. Surengė personalines parodas Šilalėje ir Tauragėje, 1964–2003 m. grupinėse parodose dalyvavo Klaipėdoje, Plungėje, Telšiuose, Panevėžyje, Kėdainiuose, Mažeikiuose. Paskutinę savo parodą „Apie vaikus“ 2021 m. pristatė Tauragės krašto muziejaus „Santaka“ organizuojamame meno festivalyje „Kvadratu“. Priklausė Lietuvos fotomeno draugijai, Tauragės fotografų klubui „Fotojūra“. Jo nuotraukų archyvas saugomas Tauragės krašto muziejuje „Santaka“. Palaidotas Tauragės kapinėse.

Mykolas Drunga

1948 04 20 Tiubingenas, Vokietija – 2023 12 22 Kaunas,
žurnalistas, publicistas, dėstytojas, visuomenės veikėjas.

1959 m. su šeima persikėlė į Niujorką (JAV). Lankė profesoriaus Vlado Jakubėno fortepijono studiją. Mokėsi privačioje katalikiškoje gimnazijoje. 1968 m. baigė Pedagoginį lituanistikos institutą Čikagoje. 1969 m. Čikagos universitete įgijo filosofijos bakalauro laipsnį. 1969–1972 m. studijavo filosofiją Masačusetso technologijos institute Kembri-dže, nuo 1981-ųjų – Pedagoginiame lituanistikos institute. Mokytojavo Čikagos ir Bostono šeštadieninėse lietuvių mokyklose.

1960–1989 m. dalyvavo draugijos „Santara-Šviesa“ veikloje, buvo jos valdybos narys. 1966–1967 m. Lietuvių studentų sąjungos metraščių vyr. redaktorius. 1972 m. kartu su kitais įkūrė radijo programą „Garso bangos“ ir iki 1976 m. anglų kalba rengė kultūrinės laidas apie lietuvių literatūrą, muziką. Už programą apie M. K. Čiurlionio muziką laimėjo Amstrongo premiją. 1975–1976 m. „Encyclopedia Lituanica“ 4–5 tomų vyr. redaktoriaus pavaduotojas. 1979–1988 m. JAV lietuvių bendruomenės tarybos, 1979–1982 m., 1985 m. jos prezidento narys, 1983–1987 m. Pasaulio lietuvių bendruomenės valdybos narys, Spaudos ir informacijos komisijos pirmininkas. 1984–1989 m. Lietuvių fondo tarybos narys. 1977–1979 m. Jackui Sondeckiui padėjo leisti savaitraštį „Keleivis“. Jam užsidarius,

1980–1982 m. – savaitraštį „Vienybė“. 1982–1987 m. dienraščio „Draugas“ bendradarbis. Nuo 1982 m. – žurnalo „Lituanus“ vienas redaktorių, 1984–1985 m. JAV lietuvių žurnalo „The Observer“ redaktorius. 1985–1989 m. žurnalo „Baltic Forum“ vertėjas, žurnalų „Akiračiai“, „Metmenys“, „Naujasis Židinys-Aidai“ bendradarbis.

Nuo 1990 m. dirbo Laisvosios Europos radijuje / Laisvės radijuje ir vedė lietuviškas laidas iš Miuncheno, vėliau – iš Prahos.

Nuo 2004 m. iki mirties dirbo Išeivijos studijų centre Kaune, dėstė Vytauto Didžiojo universitete. Daug nuveikė tobulindamas universiteto žurnalistikos studijas.

Pelnė įvairių apdovanojimų, tarp jų – Metų Tolerancijos žmogaus apdovanojimą (2008), Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalį „Tarnaukite Lietuvai“ (2016), Petro Babicko premiją (2019). Palaidotas Petrašiūnų kapinėse.

Leonardas Aleksiejūnas

1939 06 27 Meldiniai, Rozalimo valsč. – 2024 01 10 Vilnius, sporto žurnalistas, imtynininkas.

Mokėsi Rozalimo vidurinėje mokykloje. 1964 m. baigė Vilniaus universitete žurnalistiką. 1964–1975 m. laikraščio „Komjaunimo tiesa“ korespondentas, skyriaus vedėjas. 1976–1997 m. savaitraščio „Gimtasis kraštas“ publicistikos, laiškų, išeivijos sporto skyriaus vedėjas, redaktorius. LŽS narys.

Studijuodamas Vilniaus universitete susižavėjo savigynos imtynėmis. 1964 m. tapo Lietuvos čempionu, 1965 m. – sporto meistru. Po to Lietuvos čempionu tapo dar keturis kartus (1966–1969). Ilgametis Lietuvos sambo imtynių federacijos prezidento narys, nuo 1967 m. – Auklėjimo ir propagandos, žiniasklaidos komisijos pirmininkas, vėliau – komunikacijos vadovas.

Kūno kultūros ir sporto departamento aukso medalis „Už nuopelnus Lietuvos sportui“ (1999), Lietuvos tautinio olimpinio komiteto medalis „Už nuopelnus olimpizmui“ (2014), Lietuvos tautinio olimpinio komiteto prizas „Citius. Altius. Fortius“ (2019). Palaidotas Rozalimo kapinėse.

Diana Vipartienė

1937 10 15 Kaunas – 2024 01 17 Vilnius, žurnalistė, profesinių sąjungų aktyvistė.

1960 m. Vilniaus universitete baigė lietuvių kalbą ir literatūrą. Nuo 1961 m. dirbo Lietuvos radijo ir televizijos komitete (dabar – LRT). Buvo laidų vaikams ir jaunimui redaktorė, nuo 1974 m. – vyresnioji redaktorė, 1978–1987 m. – skyriaus vedėja. Įstojo į LŽS.

1988 m. išrinkta Lietuvos radijo ir televizijos kūrybinių darbuotojų profsąjungos pirmininke, nuo 1992 m. – LTV Kūrybinių darbuotojų profesinio susivienijimo tarybos pirmininkė, nuo 2012 m. – LRT darbuotojų profesinės sąjungos vicepirmininkė. Apdovanota aukščiausiu LPSK įvertinimu „Auksinis ženklelis“ (2022). 2023 m. suteiktas LRT darbuotojų profesinės sąjungos tarybos garbės narės vardas. Palaidota Rokantiškių kapinėse.

Algimantas Kaminskas

1944 04 28 Kybartai – 2024 02 17 Panevėžys,
žurnalistas, redaktorius, poetas, rašytojas.

1978 m. Vilniaus universitete įsigijo žurnalistikos specialybę. 1973–1984 m. Kėdainių rajono laikraščio „Tarybinis kelias“ korektorius, korespondentas, redaktoriaus pavaduotojas. Nuo 1984 m. Panevėžio rajono laikraščio „Tėvynė“ vyr. redaktorius. 1990 m. įsteigė to paties pavadinimo leidyklą, joje dirbo iki 2008 m. LŽS narys.

1982 m. tapo Lietuvos rašytojų sąjungos nariu. Išleido knygas „Laiko atodangos“ (1975), „Kėdainių kronikos“ (1981, 1992, 2015), „Memuarai apie šiandieną“ (1989), „Panevėžio metas“ (2003), „Anapus niekumos“ (2004, antra knyga 2010, trečia – 2013), „Nebylios spalvos“ (2007), „Kiaulystė“, „Meilės tas žodis“ (abi 2008), „Eina likimas žemas“ (2009), „Užneški man žodžius į dangų“ (2014), „Skaudulėjimas“ (2021), „Per lygumą didžiai važiuoju“ (2022). Sukūrė romanus „Atsi- grėžusios atogrąžos. Diplomas“ (1990), „Sopulio akivare“ (2009), „Ūkanos atnašavimas“ (I dalis „Įskilę naščiai“, II dalis „Pamesti klausimai“) (2012), „Džiokeriai“ (2013), „Kancia“ (2014), „Ėjimas šviesos“ (2017), „Martynas“ (2017), „Gruodas“ (2017), „Durys virš magistralės“, „Dienojimas“ (abu 2018), „Būgnas“, „Vilties valdos“ (abu 2020).

Pasitikdamas savo aštuoniasdešimtmetį išleido du eilėraščių rinkinius: „Raudančios rasos“ ir „Šulinių tyloje“ (abu 2023).

1990 m. apdovanotas Lietuvos žurnalistų sąjungos premija, 2017 m. – G. Petkevičaitės-Bitės literatūrine premija. Palaidotas Panevėžio Šilaičių kapinėse.

Rūta Kanopkaitė

1949 03 16 Vilnius – 2024 02 22 Kaunas, žurnalistė, LŽS narė.

1967 m. baigė Garliavos vidurinę mokyklą, 1972 m. – Vilniaus universitete žurnalistiką. Stažavosi Fridrikstadto (Norvegija) žurnalistikos institute (1991, 1994), JAV pagal specialią programą Baltijos šalių žurnalistams (1993), Europos institute Berlyne pagal programą Baltijos šalių žurnalistams (1994).

Nuo 1972 m. dirbo laikraštyje „Kauno tiesa“ (nuo 1992 m. – „Kauno diena“) korespondente, Kultūros skyriaus vedėja, 1990–1999 m. – vyr. redaktoriaus pavaduotoja. 1999–2008 m. šio dienraščio korespondentė. 2008–2010 m. savaitraščio „Šeiminkė“ korespondentė, 2011 m. – žurnalo „Šeiminkė“ apžvalgininkė.

Paliko ryškų žurnalistinį pėdsaką Kauno kultūriniam gyvenime. Apdovanota Vinco Kudirkos premija (1998), III laipsnio „Santakos“ garbės ženklu už nuopelnus Kaunui (2009), medaliu „Už nuopelnus žurnalistikai“ (2009).

TURINYS

3 Redakatoriaus žodis

2024-IEJI - ANTANO MACIJAUSKO METAI

5 Žurnalistų desantas Knygnešių dienos renginiuose Biržuose

TIRIAMOJI ŽURNALISTIKA

13 Skirmantas Malinauskas: „Jeigu dirbate vienas, kaip aš, tai patikėkite – spaudimo bus“

ŽURNALISTAI MOKSLININKŲ AKIRATYJE

18 Žurnalistika Lietuvoje. Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos

ŽINIASKLAIDOS AKTUALIJOS

22 Virginijus Savukynas turėjo teisę kritikuoti ministrę, LRT etikos kontrolierės sprendimas panaikintas

KOVA SU DEZINFORMACIJA

24 Vasario melagienų srautas Lietuvoje: antivalstybinių ir antiukrainietišκών naratyvų suintensyvėjimas

REGIONINĖ SPAUDA IR KULTŪRA

27 Kaišiadorių rajono laikraštis ir Paulius Širvys

LIETUVOS ŽINIASKLAIDOS ISTORIJA

33 Pirmasis Lietuvos radijo tiltas Vilnius–Milvokis

34 Pirmasis Lietuvos televizijos tiltas Vilnius–Ženeva

LIETUVIŠKOS IŠEIVIJOS SPAUDA

36 Ukrainos lietuvių spauda. Kokia ji buvo?

39 Kanadoje stabdomas laikraščio „Tėviškės žiburiai“ leidimas

TAUTINIŲ MAŽUMŲ SPAUDA

41 „Naša niva“ – Vilniuje baltarusių tautinę dvasią žadinęs laikraštis

TEISINĖ PARAMA ŽURNALISTAMS

47 Atnaujintos rekomendacijos žiniasklaidai apie informavimą savižudybių prevencijos tema

48 Nuo strateginių ieškinių kenčiantiems žurnalistams – valstybės garantuojama teisinė pagalba

PASAULIO ŽINIASKLAIDA

49 Popiežius Pranciškus: „Žurnalistas yra tarsi gydytojas, mylintis žmones ir gydantis žaizdas“

50 Ką reiškia būti žurnalistu Čekijos respublikoje

LIETUVOS ŽURNALISTAI: ĮVYKIŲ KRONIKA

52 Kas, kur, kada – nuo 2023 m. gruodžio iki 2024 m. balandžio

61 TYLOS MINUTĖ

ISSN 0135-1346

9 770135 134000